

Jordi Panyella Carbonell. **Entrevista a Joan Subirats** • Ester Vidal. **De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització** • Joel Martine. **Té futur el socialisme a Cuba? Hipòtesis i impressions** • Jordi Garcia Jané. **Mite i realitat del creixement** • Josep Maria Gasch. **El nou Estatut i el cooperativisme** • Pere Albertí Huguet. **El balanç social i les cooperatives** • Esther Pérez. **La llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere** • Diversos ponents. **Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària** • Ignacio Ramonet. **Globalització i cooperativisme** • Alfonso Vázquez. **Ciutadania activa: entre el global i el local** • Diversos ponents. **És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?** • Josep M. Gasch. **Francesc Casares. Memòries d'un advocat laboralista (1927-1958)** • Índexs de nexa dels números 0 al 19 (1997-2007)

Les fotos que il·lustren aquest número 19 són de Martí Pey.

Consell de redacció:

Mireia Franch, Héctor Galvany, Jordi Garcia, Jordi Panyella, Josep Parcerisa, Jordi Via, Ester Vidal, Mercè Fluvià, Josep M. Gasch, Verònica Platas.

Coordinació:

Jordi Garcia - L'apòstrof, SCCL

Maquetació, traducció i revisió lingüística:

L'apòstrof, SCCL

Impressió i enquadernació:

Gramagraf, SCCL

Edita:

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

Redacció, publicitat i subscripcions:

Telèfon: 93 318 81 62

Carrer Premià, 15, 1r, 08014 Barcelona

federacio@cooperativest treball.coop

www.cooperativest treball.coop

Amb el suport de l'Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives

D.L. B - 29.642/97

Revista impresa en paper 100% reciclat

Í N D E X

Presentació 3

Entrevista

Entrevista a Joan Subirats

Jordi Panyella Carbonell 7

Textos

De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització

Ester Vidal 15

Té futur el socialisme a Cuba?

Joel Martine 27

Mite i realitat del creixement

Jordi Garcia Jané 45

Pre-textos

El nou Estatut i el cooperativisme

Josep Maria Gasch 55

El balanç social i les cooperatives

Pere Albertí Huguet 61

La Llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere

Esther Pérez 67

Contextos

Fira d'experiències sostenibles a la

III Jornada d'Economia Solidària

Diversos ponents 71

Globalització i cooperativisme

Ignacio Ramonet 85

Ciutadania activa: entre el local i el global

Alfonso Vázquez 97

Dona indígena, cooperativisme i economia solidària

Mariela Emperatriz Estrada 105

És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?

Diversos ponents 111

Ressenyes

Francesc Casares. Memòries d'un advocat laboralista (1927-1958)

Josep Maria Gasch 117

Recomanacions

Llibres i webs varis 119

Índexs

Del nexa 0 al nexa 19 125

Dibuixos

Ferdinand

Martí Pey 54, 96

Presentació

Entrevista a Joan Subirats

Jordi Panyella pregunta a Joan Subirats, professor de la UAB i reconegut polítolleg, per l'economia solidària, les polítiques públiques, l'exclusió social i les tasques de l'IGOP (Insitut de Govern i Polítiques Públiques).

De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització

Ester Vidal, sòcia del Col·lectiu Ronda, explica en aquest article el procés de canvi organitzatiu viscut en aquesta assessoria durant els darrers mesos, les raons que el van motivar i els fruits que de moment n'han obtingut.

Té futur el socialisme a Cuba? Hipòtesis i impressions

Cuba no pot mantenir-se indefinidament com una fortalesa assetjada. Tornarà l'illa al ramat dels països capitalistes dependents i *aliats* del llop nord-americà o, al contrari, iniciarà una veritable transició des de l'actual capitalisme d'estat a un socialisme democràtic? Joel Martine analitza les possibilitats d'emprendre cada camí.

Mite i realitat del creixement

La ideologia del creixement impregna tota la societat, i per tant els cooperativistes també. Semblaria que qualsevol cooperativa està obligada a fer-se més i més gran indefinidament. Jordi Garcia qüestiona aquesta presumpció gairebé convertida en axioma.

El nou Estatut i el cooperativisme

El finançament, el terme "nació", els aeroports..., qui més qui menys tothom sap "com han quedat", o "com no han quedat", aquests temes en l'Estatut de Catalunya actual. Però possiblement no sabem res sobre què diu aquesta norma fonamental sobre el cooperativisme. Josep Maria Gasch ens en fa cinc cèntims.

El balanç social i les cooperatives

Pere Albertí és un dels promotors d'un model de balanç social per aplicar a les cooperatives de les Illes Balears. En aquest article descabdella els objectius, l'estructura, els continguts i els indicadors d'aquesta proposta per mesurar l'eficiència social de les cooperatives.

La llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere

Des de l'any 2004, l'Estat espanyol disposa d'una llei pionera a Europa per protegir les dones contra la violència masclista. Esther Pérez n'analitza el contingut àmbit per àmbit i acaba alertant-nos que, fins ara, gairebé no s'ha aplicat.

Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària

Recollim un resum de la Fira d'experiències de la III Jornada d'Economia Solidària, organitzada per la Xarxa d'Economia Solidària el passat 1 de juliol. Cooperatives, empreses i associacions contenen el seu compromís amb el medi ambient.

Globalització i cooperativisme

Si demà arribés un marcià i ens preguntés què passa al planeta Terra, li hauríem de respondre que la cosa principal que passa és la globalització. Si més no, això pensa Ignacio Ramonet, el qual, des d'aquesta centralitat, s'interroga sobre quin paper pot jugar el cooperativisme per corregir-ne el rumb.

Ciudadania activa: entre el global i el local

Segons Alfonso Vázquez, els poders actuals volen societats invertebrades i ciutadans unidimensionals, mentre que, per construir un món millor, necessitem esdevenir ciutadans actius, és a dir, un nou subjecte arrelat en l'entorn local que integri coneixements, busqui el diàleg obert i practiqui una ètica solidària.

És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?

La Fundació Roca i Galès i la revista nexa vam organitzar una taula rodona per intentar respondre a aquella pregunta, un repte ambiciós al qual es van entregar quatre ponents, les intervencions dels quals, resumides, reproduïm.

Francesc Casares. Memòries d'un advocat laboralista (1927-1958)

Josep Maria Gasch, un altre advocat, ens avança què podem trobar en les gairebé sis-cents pàgines en què Francesc Casares recorda els seus primers 31 anys "d'una vida viscuda", com remarca en Josep Maria. La conclusió s'imposa: de tot i bo!

Índexs de nexa del número 0 al 19

Aquest número és el que fa 20 de la revista (vam iniciar-la amb un número 0) i, com a revista semestral que és, coincideix lògicament amb els 10 anys de vida, un bon moment per indexar tots els articles publicats (uns 200!) segons número, autor/a i tema a fi que els pugueu consultar millor.

Imatge de portada

El dibuix editat a la portada figura en el llibre *La química i la vida*, editat per Expoquímica per il·lustrar el programa internacional conegut com a "Responsible care" (Compromís de progrés), l'objectiu del qual és millorar la seguretat i incrementar la protecció de la salut i del medi ambient per part de la indústria química.

Imatge de l'Entrevista

En *D'après Robert Capa*, Martí Pey recrea una de les fotos captades per l'intrèpid reporter que van fer esgarriar el món: el moment precís que un milicià rebia una ferida de bala mortal, el 1936, al principi d'esclatar la guerra civil espanyola.

Imatges per als articles de Textos

Privilegis de l'anonimat

Holbein, Dürer, Meinling varen posar fi al teocentrisme medieval per iniciar una etapa de culte a l'home, l'home com a centre de la creació artística.

Tots aquells personatges, retratats amb les seves més luxoses i ostentoses vestimentes, suggereixen un afany de la burgesia naixent: el de perpetuar-se. Les

seves imatges, destacades mitjançant la supressió de la profunditat i l'ús de fons neutres, passarien a formar part del patrimoni artístic universal. Però, per a aquest viatge, calia assegurar que la vanitat en el fons i l'ostentació en la forma, no fossin traïts per un artista indiscret que amb els seus descobriments escabrosos en la personalitat del retratat o la utilització de colors inadequats, impedís un final feliç. Calia que l'artista, amb amabilitat, sense violències, s'aboqués, sense excedir-se, en l'ànima del retratat. Aquest es quedaria tranquil. L'èxit aconseguit en vida, i mesurat en funció del poder acumulat, seria recordat i admirat en els segles venidors. S'iniciava una tensa lluita, avui encara inacabada, entre el poder dels diners i la intel·ligència (Ignacio Navas).

Imatges per als articles de *Pre-textos*

Exposició “cop de puny”, així la va qualificar la periodista de *Le Progrès de Lyon*. I seguia: “No hi ha res d'anodi en aquesta presentació, sinó, al contrari, una intimitat a veure, comprendre i reflexionar sobre un dels temes més universals que hi ha: la guerra i el seu seguici de drames, tortures i sofriments.

Goya, fotògraf de burí, revelador d'aiguaforts i reporter gràfic “avant la lettre” malgrat ell, condemnava la guerra sense atenuants. Ningú no ens ha fet arribar un missatge tan clar i tan net com el seu. La ceguesa continua afectant la humanitat.

Martí Pey afirma: “mai no he pogut estar d'acord amb la cèlebre locució *Si vis pacem para bellum*, per a mi només té connotació de pistola”.

Imatges per als articles de *Contextos*

Miguel Hernández va escriure a la presó el *Cancionero y romancero de ausencias*, dedicat a la seva dona. Autèntic llibre de capçalera durant el servei militar de l'artista, aquest magnífic recull es va convertir en la primera obra realitzada en acabades aquestes “vacances mal pagades per l'estat”. Escrupolosament seleccionats, una trentena de poemes del recull es van convertir en gravats sobre un suport de linòleum. Un cop l'obra enllestida, es va proposar exposar els gravats a Catalunya i altres ciutats d'Espanya. Totes les exposicions previstes menys una, a l'Ateneu del Poblenou de Barcelona, van ser cancel·lades. La col·lecció es va exiliar a França. Trenta anys després de la seva mort, el poeta encara angustia el règim de Franco.

Dibuixos

L'home important i l'home del carrer. El ric, el pobre... i també el nou ric que abans era pobre. Forçats a encabir-nos en aquestes identitats, exponents d'una societat que segueix dividida en classes, en el moment menys pensat als humans se'ns planta al bell mig la fatídica pregunta: tu i jo som diferents? En Martí Pey, observador empedreït de la realitat, retrata l'instant en què la persona voldria despullar-se del personatge per mostrar lliurement unes emocions que, al capdavall, són compartides.

Entrevista a Joan Subirats

Jordi Panyella Carbonell

Joan Subirats és un politòleg reconegut en l'àmbit intel·lectual de Catalunya. Professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, actualment és el director de l'IGOP (Institut de Govern i Polítiques Públiques), des d'on promou la creació d'un Postgrau sobre economia cooperativa, social i solidària.

Què és l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP)?

L'IGOP és un institut universitari, format per professors i investigadors que treballen en els camps de les polítiques públiques, en un sentit ampli: temes de gestió pública i temes de participació i d'innovació democràtica. Els àmbits sectorials en què treballem més són els de polítiques educatives, polítiques d'inclusió social, i també medi ambient.

Dins l'IGOP tenim també un grup que treballa en el camp dels nous moviments socials (grup que ha fet treballs per exemple sobre okupes, insubmisos, el moviment per l'abolició de la deute extern), analitzant les noves formes d'organització que estan

apareixent i com aconsegueixen influir en les polítiques públiques a les quals fan referència, sigui la política militar, l'habitatge o sigui el tema de la cooperació internacional. Dins d'aquest grup, també es treballen les noves formes de fer política que poden sorgir d'Internet, (*technopolitics*), o aspectes de participació i innovació democràtica i moviments de defensa del territori.

Al marge de tot això, el més significatiu seria que, com a Institut, no volem limitar-nos a fer recerca, sinó que voldríem tenir una relació privilegiada amb els processos de transformació social que existeixen. Què vol dir això? Que no ens agradaria ser només recercadors d'aquests processos, sinó que en aquests processos nosaltres hi estem integrats, i no ens hi volem aproximar des d'una visió estrictament objectiva com si fóssim un científic que posa la lupa i s'ho mira. Nosaltres hi estem implicats, i volem implicar-nos-hi, i volem que aquests processos ens "utilitzin", i per tant que hi hagi un procés d'enriquiment mutu i de transformació mútua. No ens considerem observadors neutrals d'aquests processos.

Una altra cosa que volem també encarar és la idea que la universitat acostuma a veure's com una cosa molt al marge de la realitat social. La relació privilegiada actual entre universitat i món extern es fa amb l'empresa. Com fem parcs tecnològics, com fem viviers d'empreses, com la universitat pot afavorir la creació de llocs de treball en aquest lloc o en aquest altre... Aquesta és una visió que no té per què ser negativa, però no hauria de ser l'única. Nosaltres pretenem que la relació de la

universitat amb la societat sigui també una relació que ens acosti al canvi social.

No ens considerem observadors neutrals dels processos de transformació social, volem que hi hagi un procés d'enriquiment mutu.

Per això, entre d'altres raons, hem impulsat, d'acord amb la UAB i amb el suport del Districte de Nou Barris, la instal·lació de l'IGOP a Nou Barris, a un edifici que hi ha a l'avinguda Urrutia, que és un edifici de pisos per a joves, i a la planta baixa ens hi hem instal·lat nosaltres. En aquestes instal·lacions pretenem fer universitat i que esdevingui un espai de ciutadania.

Quina vinculació trobes que hi ha, o ha d'haver-hi, entre polítiques públiques i economia solidària?

En les reflexions inicials de l'IGOP mai no hem treballat directament amb temes d'economia social i solidària. Però el camí que hem anat seguint ens hi ha acabat portant, i això ja és molt significatiu. Bàsicament ha estat a partir de dos impactes o coincidències. El primer ha estat a través d'un dels nostres millors amics de l'Amèrica Llatina, en José Luís Coraggio. Ell és un professor de la Universidad General Sarmiento, una universitat que sempre ens ha interessat molt perquè ha fet aquest procés que ara estàvem començant nosaltres, però des de fa molts anys, i en un barri amb dificultats del gran Buenos Aires. Ell ens va posar en alerta que avui en dia és molt difícil, tant a l'Argentina com a l'Amèrica Llatina, fer polítiques públiques, socials i educatives, sense anar a parar als temes d'economia, i concretament a una nova forma de fer economia. Ens venia a dir que, per molt que les polítiques socials funcionin bé, sempre seran com treure galledes d'aigua d'un

pou enorme, quan el sistema econòmic te l'omple amb mànegues de dos pams. Aquesta és una reflexió important perquè et posa els límits que té una perspectiva pal·liativa o reactiva de les polítiques socials davant d'un sistema econòmic que té en el seu codi genètic l'element de desigualtat inscrit.

El professor Coraggio ens alertava dels límits de treballar en polítiques públiques sense tenir en compte l'economia. Això fa molts anys que ho sabem, des de Marx ja sabíem que era així, però sí que és cert que en els darrers temps, hem imaginat que la intervenció des de dalt, dels poders públics, era capaç de generar processos redistributius, pal·liatius, de cohesió social..., i en canvi, en aquests darrers deu o quinze anys, hem anat descobrint, a cop de neoliberalisme i globalització, que aquesta possibilitat de compensació és molt més limitada del que ens podríem imaginar.

I el segon impacte va sorgir de la nostra pròpia anàlisi de les polítiques en contra de l'exclusió social. Tots sabem que això de l'exclusió social és un concepte que sorgeix després de la Cimera de Lisboa de l'any 2005, quan la UE decideix que els dos grans objectius per als propers 14-20 a Europa han de ser l'augment de la competitivitat i la millora de la cohesió social. Aleshores, engeguen un conjunt de plans contra l'exclusió social a nivell europeu i a alguns dels estats que, teòricament, havien de donar resposta a això. Quan analitzem, i així ho hem fet nosaltres, aquests plans, ens adonem que és molt difícil que puguin aconseguir la cohesió social

perquè la pròpia lògica de la competitivitat generarà fractures de cohesió molt importants.

A partir de la visualització d'aquests dos impactes, ens plantejem la necessitat d'incorporar aspectes d'economia social i solidària en els plantejaments de polítiques socials i d'inclusió.

La mateixa Constitució espanyola reconeix que, pel caràcter de socialització de la riquesa, de les cooperatives o altres organitzacions de l'economia

social, l'Estat les ha de fomentar. Creus que fa alguna cosa? Com penses que ho hauria de fer? Hi ha gent que diu que això és competència deslleial.

Un exemple seria la clàusula social en els plecs de contractació pública. La meva impressió és que el que passa en l'àmbit ambiental podria ser perfectament traslladable a l'àmbit social.

Hi ha hagut intents de criticar i parar la introducció de clàusules ambientals en les contractacions públiques per part d'empreses que feien servir l'argument de la competència deslleial que tenia el fet de primar certes empreses perquè complissin millor els requeriments ambientals. Però en la jurisprudència dels tribunals europeus s'ha revalidat la hipòtesi que és possible mantenir les clàusules ambientals, els poders públics poden incorporar, a l'hora de fer contractes, com a element de valor el fet que incorporin aquests elements de caràcter ambiental.

Doncs exactament el mateix s'hauria de fer i es pot fer en l'àmbit social. No només la Constitució sinó que el nou

Si volem que els temes de l'economia social no siguin anecdòtics en el sistema econòmic català, hem de reforçar el protagonisme dels poders públics a l'hora de primar aquestes empreses.

Estatut d'Autonomia que tenim a Catalunya posa molt d'èmfasi, i fins i tot cita expressament l'economia social i cooperativa, com una economia que s'ha de reforçar i privilegiar. Per tant, és perfectament acceptable la introducció de clàusules socials en els contractes.

El que em sembla que ha passat fins ara és que aquestes fórmules han estat molt complicades d'exercir, difícils de portar endavant, i a part son bastant rígides quant als elements de la gent que han d'incorporar. S'hauria d'anar cap a un reforçament d'aquesta lògica i a una facilitació d'aquests processos. Aquest crec que serà un tema estrella en els propers anys.

Si volem que els temes de l'economia social, solidària o cooperativa no siguin anecdòtics en el marc del sistema econòmic català, crec que hauriem d'anar per aquesta línia, reforçant molt més el protagonisme dels poders públics a l'hora de privilegiar aquestes empreses. Això també vol dir relacionar molt més intensament polítiques socials i educatives amb iniciatives de l'economia social i cooperativa. Tot això ho estem fent en un país, i sempre és diu però no se li fa mai gaire cas, que té una tradició cooperativa impressionant. I no només cooperativa econòmica, sinó de relació política i econòmica en aquest terreny.

El món del treball que s'ensenya a les escoles o universitats normalment no té en compte la possibilitat de crear una empresa cooperativa. Més aviat es planteja el treball com

La combinació entre precarització, individualització de les condicions laborals i subcontractació de les empreses és una estratègia clarament dedicada a trencar la cooperació social i laboral.

una cosa que malauradament has de fer, intenta apanyar-te-les com sigui perquè sigui com menys estona millor, guanyant més diners, i puguis dedicar més temps a l'oci. I la gestió de l'oci és el que ara sembla que interessa més a la gent. En canvi, l'economia solidària requereix un compromís gairebé vital. Com ho veus?

Hi ha un tema central en tot això què és la idea que el treball s'ha convertit en una lògica de caràcter individual. I no només el treball, també les relacions socials.

La gran significació que té la dinàmica de l'economia social, solidària o cooperativa és que planteja un marc de relacions econòmiques, laborals i socials que és clarament contradictori amb el que avui el mercat impulsa.

Avui el mercat impulsa la lògica de la individualització en tots els camps. Hi ha un llibre magnífic de Richard Sennett, que es diu *La corrosión del carácter*, on explica com la nova economia trenca les pautes de formació dels caràcters de les persones que s'aconsegueixen, bàsicament, a partir de processos de treball llargs i continuats. Amb idees com la reciprocitat, la solidaritat, la creació de lligams col·lectius, les bases del que podrien ser el moviment sindical, cooperatiu, etc. Això s'ha trencat perquè les formes de relació laboral cada vegada són més individualitzades i menys homogènies.

Per exemple, el tema dels autònoms. Comissions Obreres ha creat una branca sindical que es diu TRADE (Treballadors Autònoms Dependents). El nom ja ho indica tot, perquè si són autònoms,

com poden ser dependents? Què intenten? Intenten sindicalitzar allò que el mercat ha pensat que no podia ser sindicalitzable, perquè la forma de relació autònoma, amb ritmes laborals completament diferents, amb lògiques diferents, feia molt difícil que aquesta gent es posés d'acord.

Un altre exemple, la construcció. Al mes de juliol van morir 5 persones al 22@ perquè els va caure una paret al damunt. De les 5 persones mortes, 3 estaven treballant amb doble o triple subcontractació; una d'aquestes 5 persones era el primer dia que estava a la feina, on l'havien enviat perquè havia de cobrir una baixa. Dels 5 morts, 2 encara no saben qui són perquè portaven papers d'altres persones que estaven regularitzades i elles no ho estaven. Què estic dient amb això? Que la combinació entre precarització, individualització de les condicions laborals i subcontractació de les empreses és una estratègia clarament dedicada a trencar la cooperació social i laboral que es podia donar a les feines, i passar a entendre les feines amb una visió molt individual.

Els meus alumnes ja no em diuen, "escolta deixaré de venir perquè he trobat una feina"; em diuen "profe, aquesta setmana no vindré perquè he pillat una feina". La diferència és importantíssima, ja no tens una feina, sinó que aquesta setmana "he pillat" una feina, que deixarà d'estar *pillada* la setmana que ve. Per tant, és una visió molt d'entrar i sortir del món laboral constantment, i així és molt difícil generar pautes col·lectives. On es troben aquestes pautes? Amb la colla, la penya... i no a

Hem de treballar per la igualtat de possibilitats i no només d'oportunitats perquè hi ha gent que, en les condicions en què es troba, li és impossible aprofitar les oportunitats.

la feina. La feina es converteix en una cosa que és la palanca on aconseguïx les peles per a la teva carrera individualitzada.

És clar, hauríem, per tant, d'entendre les dinàmiques de caràcter col·lectiu, comunitari, etc., com a dinàmiques justament que són directament contradictòries amb aquesta deriva que té el sistema econòmic. I d'aquí ve la importància i la significació estratègica d'aquests elements de l'economia social i solidària. A priori semblen anecdòtics perquè diuen que "és una forma diferent d'empresa", però no només, és també una forma diferent d'entendre les relacions socials, i per tant, és una forma diferent d'entendre l'economia, la vida..., i això implica donar-li perspectiva estratègica al que, fins, fa poc, era una alternativa perifèrica en la forma de fer economia.

A l'últim llibre que has escrit, *Fragilidades Vecinas*, parles de la democratització del risc a l'exclusió, i suposo que té molt a veure amb això que deies de la individualització de la lògica del treball o de la precarització...

És un concepte del sociòleg alemany Ullrich Beck, extret del seu llibre *La sociedad del riesgo*, en què, d'alguna manera, si vols una mica cínica, venia a dir que un dels grans canvis que s'ha donat els últims anys ha estat que si bé abans el risc estava concentrat en uns sectors socials determinats, i que ja havien generat les seves pròpies formes de resposta i lluita contra aquest risc, per exemple la classe obrera a través de les lluites sindicals, a través de les co-

operatives de consum, d'habitatge, etc., fa uns anys, com que el món fàbrica se n'ha anat, és a dir, que el negoci està no a tenir fàbrica, sinó a no tenir-la, i si pots no tenir treballadors, en aquesta lògica s'han fragilitzat totes les formes de seguretat social que hi havia abans en tots els sectors. No hi ha ningú que en pugui quedar al marge.

D'aquí, que altres autors, com en Loïc Wacquant, deixeble de Bordieu, diuen que això genera una lògica d'inseguretat generalitzada que fa que els sectors més conservadors reclamin seguretat, responguin a les inseguretats reclamant la seguretat repressiva del sistema. I és una deriva que estem veient, a mesura que augmenten les inseguretats laborals, socials, etc. la reclamació que apareix com a més simplificadora és que falta ordre públic, convivència, civisme, falta, diguem-ne, seguretat. I es criminalitzen els sectors que més fàcilment representen aquestes inseguretats: els immigrants,... sectors que passen a ser, per exemple, de joves en perill a joves perillosos; d'immigrants fotuts a immigrants que putegen. Constantment es produeix aquest salt que va a parar als més fràgils.

En el llibre també dius que a partir de la definició que fa la UE de l'exclusió social, se n'extreu que és susceptible d'intervenció política.

Sí. Hi ha una visió neoliberal de l'exclusió que seria dir: nosaltres et donem les oportunitats perquè t'espavilis, si no ho fas, és perquè tu has desaprofitat aquestes oportunitats, o sigui que tot-hom té les mateixes probabilitats d'èxit.

Hem de confiar menys que el canvi social vindrà des de dalt i procedir més a generar processos i dinàmiques de canvi que tinguin les seves pròpies lògiques.

És una forma de despolititzar la desigualtat i l'exclusió. Per què? Perquè no hi ha elements de caràcter social o col·lectiu en aquesta exclusió, sinó que tu Jordi o jo Joan no ho hem fet prou bé. I després ja t'ajudarem, perquè no som tan insensibles, però t'ajudarem des d'una visió caritativa. Per tant, no és una resposta a la qual tu tens dret políticament a rebre.

No podem deixar de polititzar la desigualtat, entendre que hi ha una falsa igualtat d'oportunitats perquè es basa en una clara desigualtat de possibilitats. Les possibilitats són diferents, i per tant les oportunitats no són iguals. Hem de treballar per la igualtat de possibilitats, i no només d'oportunitats, perquè hi ha gent que en les condicions que està és impossible que aprofiti les oportunitats.

Sempre s'ha dit que els exclosos no voten, i com que la política funciona amb lògiques tan electorals...

Això és una gran dificultat. Tenim nova economia i nova societat, però tenim vella política. Tenim una economia que s'ha desvinculat del territori, ja no hi ha Estat-Nació/Mercat Nacional, sinó que hi ha un Mercat Global. I en canvi, la política segueix ancorada en una lògica molt territorialitzada, i a sobre mantenint la ficció que la política és capaç de donar respostes de fons a problemes que, a la realitat, no depenen d'aquell àmbit territorial, sinó de molt més enllà.

Això fa que a l'hora de votar es produeixin aquestes situacions curiosíssimes en les quals tot l'interès dels polítics és ocupar els espais centrals de l'escenari polític. Aquesta lògica et por-

ta a buscar polítiques ambigües, poc compromeses, que busquen el votant mitjà i a menysprear els qui no voten.

Per exemple, al barri del Raval, a les properes eleccions municipals, entre els qui no van a votar, i una part que viu allà que no pot votar, hi acabarà votant un 25% de la gent. A qui aniran a buscar? Aquell 25%, sense atendre al 75% que està al marge? Doncs sí, perquè el sistema està muntat d'una manera on només comparta aquella gent que es mobilitza per anar a votar un dia determinat.

Això és molt difícil de resoldre si no es busquen formes de transformació política que no depenguin només del canvi polític en els eleccions. El que hem de fer és confiar menys que el canvi social vindrà des de dalt i procedir més a generar processos i dinàmiques de canvi que, sense perdre capacitat d'influència en els poders públics, tinguin les seves pròpies lògiques.

Una de les coses que hem après en els últims decennis és que no hi ha canvis socials que puguin produir-se de manera sobtada sobre la base del canvi en el poder polític. Per tant, aquesta visió estatocèntrica del canvi que pensa que canviant l'Estat canviarà la societat ja hem après que no és així. Hem d'aprendre formes molt més des de baix, més socials, i a part, mantenint la pressió sobre el poder polític. Això no vol dir marginar-se, vol dir ser més escèptic, i alhora ser més contundent.

Hi ha qui diu que, dels polítics, només podem esperar que actuïn en el camp del simbòlic (treure les tropes d'Iraq...), però que ens oblidem

que intervindran en el món econòmic.

El que passa és que això té uns límits brutals. Precisament el que convé és recuperar aquesta idea de la política, d'una política de transformació. Sí que és veritat que cada vegada es dóna més això. Per exemple, entre la política mediatitzada i televisada; entre aquesta incapacitat de la política d'afrontar els problemes de fons de caràcter econòmic, i entre aques-

ta hegemonia d'allò econòmic i allò global en relació amb allò polític, el paper dels polítics cada vegada està més en qüestió. Però això no vol dir que la política no sigui necessària! Ho és més que mai. El que no es pot fer es confondre la política amb la política institucional; ni la lluita política amb l'activitat dels partits polítics.

Aquí és on hem de crear fórmules on convisquin tres elements: la resistència, la dissidència i la incidència. La resistència per enfrontar-se a aquelles accions, decisions i activitats que són clarament contradictòries amb els valors que defensem. La dissidència per ser capaços de construir alternatives, formes diferents de fer les coses. Però també la incidència, és a dir, la capacitat d'anar pressionant, d'anar insistint sobre els poders públics perquè s'adonin que les polítiques que estan fent no són les adequades. Ser capaços de mantenir la tensió entre aquests pols és el que ens pot donar noves formes de fer política.

Com creus que ha d'intervenir l'economia social i solidària per fer front a les situacions d'exclusió o de democratització del risc?

No penso que sigui una lògica estructural. M'imagino que el paper de l'economia social ha de ser un paper de motor entorn de l'existència de formes diferents de fer, socialment i econòmicament.

Ha de reforçar els elements de coneixement d'aquest tema, per tant és important que surti de ser una solució per a problemes límit i amb elements de caràcter perifèric, ha de sortir més a la llum. L'economia social ha d'aparèixer molt més clarament com una alternativa de canvi rodejada d'elements teòrics, cognitius i simbòlics que li donin força.

Aquí és molt important que aparegui més a les universitats, que hi sigui més present. Que es posin en relleu, com s'ha fet en els publicacions d'eCOS, els casos que siguin exemplars, que puguin servir d'il·lustració per a la gent i que diguin que és possible fer-ho, i fer-ho amb qualitat i amb dignitat.

També cal reforçar moltíssim els aspectes de la xarxa d'aquestes experiències, de crear organitzacions de segon nivell, prou potents perquè puguin afrontar els reptes més alts.

Tercer element, la europeïtzació i internacionalització, o sigui buscar les formes de connexió per tenir influència a Catalunya, Espanya, però també a Europa i al món, i així estar present a les dinàmiques de caràcter global.

És a dir, entendre-ho no des d'una perspectiva defensiva, sinó també ofensiva i d'estratègia. Aquest és un canvi important. És clar, això s'ha de fer anant amb prou de compte per no per-

dre la base social que és té, que és la seva força. Però al mateix temps plantejar-ho no com una opció per als qui no en tenen cap altra, sinó que sigui una alternativa atractiva per aquells qui ara mateix no ho veuen així.

És perfectament acceptable la introducció de clàusules socials en els contractes.

Pots fer quatre pinzellades d'aquest Postgrau d'economia cooperativa, social i solidària que esteu preparant a l'IGOP?

Ens agradaria enfocar-lo no com un postgrau d'empresa o d'economia i gestió de l'empresa que té característiques diferencials, sinó enfocar-lo dient: quines són les claus estructuralment diferents de l'economia social i solidària en relació amb les formes convencionals de fer economia. I com les formes organitzatives, per exemple en forma de cooperativa o altres formes, en són la conseqüència organitzativa. Però diferenciant des de l'inici l'economia social i solidària de l'economia capitalista clàssica.

Per tant, anant a buscar unes formes d'organització, de comprensió i de gestió d'aquest fenomen que les diferenciïn de les formes convencionals de fer economia.

Després, crec que seria molt important vincular-ho a elements de política social, política educativa, participació política... Tot i que el nucli dur fos d'economia social i solidària, que no rebutgés els inputs que pogués haver-hi d'altres polítiques més transversals. I que això permeti que, des d'altres àmbits, es vegi l'economia alternativa com un sector on fer coses.

De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització

Ester Vidal

La història amb quatre ratlles¹

El Col·lectiu Ronda és una cooperativa de treball associat constituïda el 1980, després d'alguns anys de funcionar com un despatx col·lectiu d'advocats. La il·lusió que compartien els seus fundadors i una de les raons per les quals van decidir unir-se era treballar per la defensa dels drets dels treballadors i les classes populars i pels represaliats per la dictadura.

1: Per a més informació sobre els inicis del Col·lectiu Ronda, vegeu *Experiències de Pedagogia Social: Col·lectiu*

Des d'aleshores han passat molts anys, l'entorn polític ha canviat radicalment i l'entorn socioeconòmic també ha evolucionat amb el temps. Les finalitats del Col·lectiu s'han anat adaptant a tots aquests canvis, i els principis i valors s'han anat repensant en funció del context de cada moment. Els serveis prestats s'han anat adaptant a les necessitats i, amb el pas del temps, han aparegut noves línies de treball per donar noves respostes.

Al principi dels anys 80 es va començar a treballar en l'acompanyament en la creació i gestió de cooperatives de treball associat. Era una línia nova que apareixia com a continuïtat de processos amb grups de treballadors que decidien optar per aquesta via per tal de mantenir els seus llocs de treball i, en la mesura del possible, crear-ne d'altres.

Aquesta activitat va anar creixent i prenent importància, la vocació de servei a les cooperatives de treball associat es va estendre a altres entitats d'economia social, convençuts que significava apostar per una nova forma de treballar que potencia el creixement personal i professional de les persones i suposa un mitjà per a la transformació social a la qual sempre s'ha aspirat a contribuir.

Actualment, el Col·lectiu Ronda té 7 despatxos a Barcelona, Mataró, Mollet, Cerdanyola, Rubí, Granollers i Cornellà de Llobregat, i compta amb despatxos associats a Girona, Lleida, Tortosa, Vilafranca del Penedès i Tarragona.

L'organització basada en la gestió participativa

Amb 35 anys d'història, l'organització ha anat canviant molt. Des d'un punt de vista d'organització interna i de la feina, els canvis han anat suposant nous reptes constantment. La incorporació de nova gent, amb diferents formacions i diferents motivacions, i el gran creixement que el Col·lectiu ha sofert els darrers deu anys, ens han obligat a reflexionar i introduir noves maneres de prendre les decisions, de gestionar la cooperativa, d'organitzar la feina i de relacionar-nos, tant internament com externament.

Aquest creixement ha estat acompanyat d'una idea clara: és un projecte col·lectiu i, com a tal, s'ha intentat construir-lo entre tots. La gestió participativa ha estat un principi fonamental. L'organització per àrees de treball com a eix fonamental d'informació, reflexió i decisió sobre els aspectes més vinculats als processos de treball de cadascú i un consell rector amb funcions de representació i gestió escollit per l'assemblea han estat algunes de les eines que han permès anar-la posant en pràctica.

Ronda. Assessoria Jurídica, Col·lecció Taleia. Fundació Serveis de Cultura Popular, 1994.

Des de mitjans dels anys 90 vàrem iniciar un procés d'aprofundiment en les funcions i tasques de gestió, i és a partir d'aquest moment que a poc a poc anem reforçant una àrea de serveis generals que presta serveis a la resta de l'organització, l'administració, la informàtica i, més tard, el servei de documentació centralitzat.

L'any 1997 es fa per primera vegada un procés de reflexió estratègica, mirant més enllà del dia a dia i fixant línies de treball per als següents cinc anys.

El procés és nou per a molta gent i durant el procés sembla impossible que puguem arribar a planificar determinats aspectes que ens afecten. En tot cas, una cosa és planificar i l'altra, implantar. El percentatge d'implantació de les estratègies és molt baix (el 10%, segons la revista *Fortune*), encara que grans especialistes en planificació estratègica coincideixen a destacar que treballar amb un enfocament estratègic és indispensable per a les organitzacions d'avui.

Els objectius eren poc concrets i no vàrem arribar a fer-ne un seguiment específic, però el procés ens va marcar:

- prenem consciència de la importància de l'anàlisi de l'entorn i de l'efecte que tenia sobre nosaltres;
- prenen importància els sistemes d'anàlisi interna i la necessitat de disposar d'informació per poder gestionar millor;
- comencem a realitzar plans de treball i pressupostos anuals per àrees de treball i generals;
- veiem la necessitat de la formació i la inversió per consolidar el projecte i el seu creixement: treballem amb plans de formació i plans d'inversió anuals;
- iniciem la reflexió sobre el canvi generacional;
- adoptem el control pressupostari periòdic com a eina de seguiment de l'activitat;
- instaurem entrevistes personals anuals per assegurar un espai d'intercanvi sobre el desenvolupament de la feina i la situació de cadascú dins del Col·lectiu;
- identifiquem noves necessitats i introduïm nous serveis;
- ...

Cada dia coneixem més i millor el funcionament de la nostra activitat; disposem d'informació més acurada de què ens aporta cada servei, a què dediquem els recursos, què ens costa cada activitat i que ens costen aquelles activitats que, sense ser rendibles, optem per seguir fent per coherència amb els principis i les finalitats del Col·lectiu

Amb tot això, cada any es va incorporant gent nova. El creixement en volum d'activitat i sobretot en nombre de persones és gran i amb pocs anys es dobla el nombre total de professionals treballant al Col·lectiu.

El gran creixement que el Col·lectiu Ronda ha sofert els darrers deu anys ens ha obligat a reflexionar i introduir noves maneres de prendre les decisions, de gestionar la cooperativa, d'organitzar la feina i de relacionar-nos.

L'esforç per mirar d'integrar tothom a la dinàmica de la gestió del dia a dia i de l'entorn més immediat de treball i, en certa mesura també, a la gestió anual mitjançant la participació a les assemblees, obertes a tothom que porta més d'un any a l'organització i amb una periodicitat bimestral, no acaba de donar els seus fruits. Alguns dels possibles motius són:

- l'assemblea cada vegada és més gran;
- la gestió general, que inclou aspectes com necessitats d'inversió, condicions de treball, jornada, horaris i sistema retributiu, aplicació de resultats, projectes de futur, etc., cada vegada és més complexa;
- tot i disposar de més informació, encara falten dades objectives per prendre algunes decisions;
- les dinàmiques de treball dels diferents equips compten amb personalitats fortes i membres amb molts anys d'experiència que pesen molt enfront de les noves incorporacions;
- als equips de treball i, a tot el col·lectiu en general conviuen diferents generacions i persones amb diverses inquietuds i motivacions per participar en el projecte.

Aquests aspectes, entre d'altres, dificulten cada cop més la participació d'alguns membres en els debats i en la presa de decisions a l'assemblea o a les reunions dels equips de treball. Els canals de participació existeixen, però sovint no s'utilitzen prou.

El projecte tira endavant amb èxit, creixement, certa incidència en determinats entorns, una creixent presència social, etc.; però, en contrapartida, un col·lectiu gran genera dificultats per fer partícips del projecte tots els seus membres, i fins i tot, en alguns casos, una certa desmotivació personal. La situació ens inquieta, la voluntat i les ganes hi són, però no acabem d'obtenir els resultats esperats en aquest sentit.

Sempre hem tingut clar que, en una organització d'aquesta dimensió, hi conviuran diferents nivells de participació i implicació, i que cadascú hi pot aportar segons les seves circumstàncies, trajectòria, àrea de treball, amb visions i perspectives diferents. Però la participació i la gestió compartida de les àrees de treball i de determinats aspectes rellevants de la gestió general, és un requisit indispensable per al bon funcionament d'una organització que està pensada per funcionar d'aquesta manera. Si no s'assoleix, es creen buits en determinats àmbits de gestió i coordinació que acaben repercutint en la marxa general del projecte, en la feina, en el nivell de satisfacció de les persones i en l'assoliment dels resultats desitjats.

L'esforç per mirar d'integrar tothom a la dinàmica de la gestió del dia a dia, mitjançant la participació a les assemblees, no acaba de donar els seus fruits.

Quin futur volem?

En aquest context, al final de 2003 comencem a sentir la necessitat d'introduir algun procés de reflexió sobre el futur. Intuïm que hem de tornar-nos a posar d'acord sobre les finalitats, principis, valors i objectius de futur a mitjà termini. Decidim iniciar un procés de reflexió i fer un nou pla estratègic per als propers anys esperant que ens permeti superar alguns aspectes que no acaben de funcionar i que no convencen el conjunt de l'organització.

Algú ens ha d'acompanyar. Un professional extern que ens pugui aportar mètode, ritme, objectivitat en el debat de determinats aspectes i que contribueixi a anar trobant aquells equilibris interns que sempre han estat tan importants per avançar. Quan estàvem acabant de valorar les diferents possibilitats i ens trobàvem en el punt de decidir sobre el procés per posar-nos a treballar, uns quants companys del Col·lectiu vam assistir a la conferència "Societat del coneixement i formació" que l'Alfonso Vázquez² va oferir en el marc de l'assemblea de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya el maig de 2004. És difícil resumir la conferència però destacaré algunes idees que ens van fer pensar:

a) Alguns factors com l'explosió de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), que provoquen que es disposi de molta informació i a molta velocitat, incrementen enormement la complexitat de l'entorn de les organitzacions i la gestió d'aquestes.

b) En aquest context, el coneixement apareix com a principal recurs per fer front a les exigències de l'entorn i com a clar diferenciador entre unes organitzacions i unes altres. El coneixement és la suma de pensament, emoció-desig i acció i, com a tal, està només en les persones:

- el treballador s'emporta a casa la seva eina de treball
- el coneixement és lliure
- el coneixement és social
- el coneixement es genera sobretot en la interacció local
- El coneixement només s'activa amb la cooperació

c) El coneixement amb aquestes característiques trenca amb alguns conceptes:

–qüestiona el concepte de " propietat " actual: el coneixement no és de ningú;

–el coneixement és poder i potència: el poder fins ara era "poder sobre" , poder constituït, ara passa a ser el poder del coneixement "per a", poder constituent;

–l'organització del coneixement té tendència a expandir-se.

Els canals de participació existeixen, però sovint no s'utilitzen prou.

2: Alfonso Vázquez:
Soci-director de
Hobest Consultores.
www.hobest.es

El coneixement és una base per autoorganitzar-se, no per ser organitzat;

–el coneixement s'activa amb tot el seu potencial quan volem, quan desitgem alguna cosa;

–utilitza cooperació o autoorganització enfront de participació;

–el coneixement entès així és difícilment mesurable, per tant, es perden referents per fixar el sistema salarial;

–el coneixement no es pot expressar en el temps i, per tant, cal buscar un tracte diferent dels horaris habituals de treball;

–...

Ens costa saber exactament de què ens estan parlant, però la idea en el seu conjunt és captivadora. Intuïm que podria ser interessant pel moment en què ens trobem, ja que sembla que, a part de reflexionar sobre què volem fer, pot suposar una manera d'aprofundir en la manera com ho volem fer.

És per això que vàrem convidar l'Alfonso Vázquez, que molt amablement va acceptar, a tenir una conversa més personal sobre els seus plantejaments amb el consell rector de la cooperativa, així com poder tenir l'oportunitat de situar-lo sobre el moment del Col·lectiu Ronda i les inquietuds que teníem entorn de l'organització, i especialment en com treballar per alimentar la motivació de les persones que en formàvem part com a eix fonamental de la gestió participativa a què aspiràvem.

La conversa és llarga, i la proposta indefinida, però una idea ens queda clara: es tracta de repensar l'organització de què ens hem dotat, de destruir per tornar a construir. Per què?

–Perquè l'entorn ha canviat molt amb els anys.

–Perquè el creixement ha estat important i planteja nous reptes organitzatius.

–Perquè hi ha cert descontent que fa pensar en la necessitat d'alguns canvis.

–Perquè hi ha aspectes importants de l'organització que han estat debatuts i definits per uns quants, però amb una part significativa de persones que s'han incorporat posteriorment a les quals els costa d'assumir-ho i entendre-ho, ja que no n'han estat participants i per tant no ho senten com a propi.

–Perquè pensem que tenim la necessitat de sentir de nou que és el “nostre projecte”, l'organització que respongui a les maneres d'entendre, de pensar i de sentir d'una part significativa de les persones que en formem part.

La participació i la gestió compartida de les àrees de treball i de determinats aspectes rellevants de la gestió general és un requisit indispensable per al bon funcionament d'una organització que està pensada per funcionar d'aquesta manera.

El procés Hobest al Col·lectiu Ronda

Amb una proposta concreta de feina i mètode sobre la taula, i després d'una segona sessió de treball amb l'Alfonso Vázquez i tota l'assemblea, a mitjan 2004 decidim tirar endavant. Acordem iniciar el procés per una barreja d'intuïció que pot funcionar i una certa fe en una proposta que ens fa l'Alfonso que no acabem d'imaginar on ens pot portar però amb idees que ens atrauen i que ens semblen interessants d'incorporar:

–Un procés de debat inicial amb un alt nivell de participació, un grup de treball nombrós i representatiu de tot el conjunt de persones que formem el Col·lectiu.

–Amb la idea de crear equips de treball amb un alt grau d'autonomia i participació que permetin acostar la gestió a tots els racons de l'organització.

–Una xarxa de grups de treball inestables amb múltiples possibilitats de participació sobre diferents aspectes que afecten el conjunt o part de l'organització

El procés consta de dues fases ben definides: repensar i definir l'organització, i implantar l'organització que haguem definit.

Fase 1: Repensar i definir l'organització

La primera fase va durar tres mesos i va ser dirigida i conduïda per l'Alfonso Vázquez. Sis sessions de treball, una cada dues o tres setmanes, d'una durada aproximada de 6 hores. Un grup de 40 persones, sòcies de treball i treballadores, representatives en edat, antiguitat, professions, àrees de treball, àmbit territorial, que voluntàriament participen de manera continuada i compromesa al llarg de tot el procés.

El treball realitzat al llarg d'aquestes sessions és:

1. Mirar de consensuar la trajectòria de la cooperativa fins aquell moment, tenint en compte tant la història com la percepció i la vivència que cada un de nosaltres tenim d'aquesta història: aspectes que identifiquem com a èxits i els elements, causes que els han fet possible, i aspectes que identifiquem com a fracassos amb les limitacions, causes que els han provocat.

2. Dibuixar un projecte comú de futur: quina és la nostra finalitat, què volem fer, per a qui ho volem fer, com ho volem fer, amb quins principis i valors, quines competències, recursos i habilitats necessitarem per fer-ho, de quina organització ens volem dotar per poder-hi arribar.

3. Determinar quins són els eixos bàsics a treballar i desenvolupar per passar de la situació actual fins a construir el projecte de futur compartit.

El coneixement apareix com a principal recurs per fer front a les exigències de l'entorn i com a clar diferenciador entre unes organitzacions i unes altres.

4. Definir la nova organització amb tots els seus detalls: òrgans de govern, òrgans de gestió, grups de treball, relacions de poder, comunicació, grau d'autonomia en la gestió dels grups, eines de treball, informació necessària per gestionar cada àmbit...

5. Identificar els passos a donar per posar en marxa la nova organització:

Algunes de les principals conclusions d'aquest procés són:

a) Disposem d'uns principis i valors contextualitzats al moment actual i compartits per un grup nombrós i representatiu de l'organització que cal veure com mantenim vius i quina aplicació tenen en el dia a dia.

- L'organització que ens sembla més adequada passa per crear grups de treball per àrees d'activitat amb un alt grau d'autonomia en la gestió i l'organització, que abasta sistemes de treball, organització de la feina, condicions de treball, organització dels horaris...

- Acordem fer un canvi important en l'organització territorial que fins ara constituïen àrees de treball. Els diferents despatxos deixen de ser àrees territorials i queden atesos per oferir els diferents serveis pel grup de cada especialitat

- Cal un reforç de la gestió: decidim crear un equip de direcció format per un gestor de cada grup i desdoblar així les funcions directives de les de gestió social i representació del consell rector amb un director que el coordina. Cal dedicar-hi més recursos i reforçar les eines que s'utilitzen

- Un consell rector menys nombrós amb funcions de gestió social i representació i definició de grans línies d'actuació i de futur del Col·lectiu Ronda

El nivell de compromís i participació de les persones en aquesta primera fase va ser molt elevat, fet que permetia avançar en la feina i poder anar lligant fàcilment cada sessió amb la següent.

Els grups de treball varen ser definits amb criteris de màxima representativitat de perfils i interessos i els vàrem mantenir durant tot el procés. Aquest fet permetia aprofundir més en els debats i generar un clima de confiança que facilités al màxim la participació de tots els seus membres.

Va ser un procés permeable, difícil de compartir en tota la seva intensitat amb la resta de companys i companyes que no hi participaven directament, però comentat i explicat en la mesura que hi havia ocasió i interès. Aquesta permeabilitat va ser molt important per tal de fer extensible els resultats a la resta de l'organització i prendre les decisions oportunes a l'assemblea per dur a terme els canvis necessaris.

El coneixement és la suma de pensament, emoció-desig i acció i, com a tal, està només en les persones.

La valoració i la vivència generals van ser positives encara que van quedar aspectes per seguir treballant. La reflexió ens va portar posteriorment a l'acció i, per tant, la feina feta va tenir els seus fruits que vàrem començar a palpar ben aviat.

Segur que varen quedar coses per dir: tot i mirar de crear les condicions perquè tothom hi pogués dir la seva, per timidesa, per por, per prudència, per manca d'experiència en processos similars, per poca experiència dins del Col·lectiu entre d'altres, hi va haver aspectes que no van sortir, que van quedar pendents de debatre o d'aprofundir.

Les conclusions i el nou sistema organitzatiu dissenyat gaudia d'un alt consens, però alguns punts no convencien a tothom. L'esbós estava clar però la futura concreció provocava certes inquietuds. Malgrat aquests aspectes comentats més o menys formalment, estàvem decidits a fer front a la segona fase amb decisió i il·lusió i amb l'esperança i confiança que havia de servir per millorar moltes coses, entre d'altres, que tothom pogués arribar a trobar l'espai per aportar allò que tingués ganes d'aportar i per anar trobant solucions i alternatives compartides i assumibles pel fet d'ésser decisions col·lectives.

Fase 2: la implantació de la nova organització

Així doncs, el gener de 2005 es van exposar a l'assemblea el detall de les conclusions del procés i la nova organització cap a la qual es proposava avançar. Després d'un treball ampli incorporant totes les persones del despatx es va decidir tirar endavant la implantació.

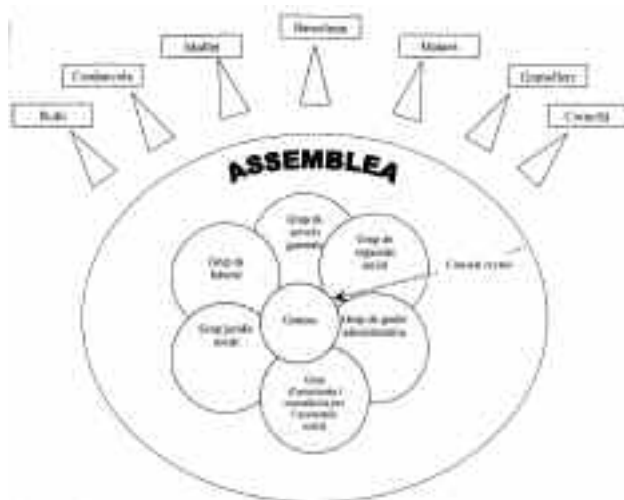
Les assemblees de març i juliol van servir per acabar de definir aspectes sobre el nivell d'autonomia dels grups de treball, les responsabilitats, funcions i tasques dels diferents òrgans.

Ja han passat gairebé dos anys i la valoració general és positiva. El nivell d'identificació i implicació amb el projecte és més gran, en general va augmentant el nivell de satisfacció de les persones i això s'està notant en els resultats quantitatius i qualitatius, sobretot en aquells grups que van assolint un bon nivell de participació, gestió i autoorganització.

Des que vàrem posar en marxa la nova organització, els ingressos de la cooperativa han tingut un increment mitjà anual d'un 20% i la rendibilitat sobre ingressos ha passat del 5% al 20%.

L'organització és com un organisme viu, format a la vegada per diferents organismes amb vida pròpia que, en funció de les necessitats i inquietuds de cada grup i del ritme de treball de cada un d'ells, van evolucionant per mirar de fer la feina cada dia una mica millor i de poder-la fer cada dia amb més il·lusió i satisfacció.

***Es tracta de
repensar
l'organització de
què ens hem
dotat, de destruir
per tornar a
construir.***

La reflexió ens va portar posteriorment a l'acció i, per tant, la feina feta va tenir els seus fruits que vàrem començar a palpar ben aviat.

L'Assemblea és qui escull el Director i aquest té la funció de designar i revocar els membres de l'Equip de Gestors, que han de ser ratificats pel Consell Rector.

L'Equip de Gestors és el responsable de la gestió de la cooperativa d'acord amb els criteris socials, econòmics i polítics marcats per l'Assemblea i el Consell Rector. La seva funció principal és optimitzar i potenciar el funcionament general del Col·lectiu i dels grups de treball i els àmbits territorials, sense perjudici de l'autonomia dels grups. En el marc d'aquesta funció és important que l'Equip de Gestors vetlli perquè els diferents grups de treball disposin en cada moment de la informació necessària per poder gestionar i que l'autogantització sigui realment possible. L'Equip de Gestors ha de vetllar també per la coordinació entre els diferents grups de treball del despatx i és un espai per treballar temes que afectin més d'un grup.

El Consell Rector, al marge de les funcions i responsabilitats atribuïdes per la Llei de cooperatives de Catalunya, s'encarrega de la representació exterior del Col·lectiu, en matèria de solidaritat i cooperació, d'acord amb els criteris establerts per l'Assemblea; la promoció i la comunicació; les relacions amb institucions públiques i privades i altres organismes o entitats en què participem; les inversions significatives no pressupostades, i la gestió social de la cooperativa.

Els grups de treball són les unitats bàsiques de treball del Col·lectiu Ronda, actuen amb plena autonomia tècnica, organitzativa i econòmica d'acord amb els principis de la cooperativa. Fixen la missió i els objectius del grup, elaboren el pla de treball anual, el pla de formació i el pressupost en format homogeni proposat per l'Equip de Gestors. Són responsables

del desenvolupament de la seva activitat i, com a tals, poden disposar d'una part del resultat que obtinguin en cas d'excedent i han d'assumir una part de les pèrdues, d'acord amb els criteris establerts per l'Assemblea.

El ritme d'evolució i consolidació de la nova organització per cada un dels grups no és el mateix. En funció de les circumstàncies dels serveis, del mercat, dels membres del grup, de la situació de partida, etc., cada un avança al seu pas.

Els grups als quals costa assentar el canvi, l'experiència i la vivència són difícils. En aquests casos, el grup de gestors es veu obligat, com vam acordar, a intervenir més enllà de l'habitual. No és fàcil trobar l'equilibri adequat per a tothom entre la intervenció necessària per avançar i el nivell d'autoorganització que ens hem dotat. Però, fins i tot així, el grup progressa, i amb el suport important de l'equip de gestors es configura cada cop més per arribar a l'autoorganització a què aspirem.

Amb tot queden alguns reptes per afrontar:

- anar consolidant tots els grups de treball i assolir un cert nivell d'autogestió en cada un d'ells, permetent el creixement professional i personal de tots els seus membres;

- la coordinació entre grups i prestació de serveis entre ells;

- anar teixint l'entramat de grups de treball amb duració determinada en el temps per anar treballant aspectes transversals que poden afectar tota l'organització, de major o menor importància;

- acabar de repensar l'estructura territorial i la possible convivència de grups de treball per matèries i per territori;

- formació extensible a més persones en determinats aspectes de gestió;

- en alguns casos, càrregues de feina i la conciliació entre vida personal i vida professional;

- poder afrontar amb tranquil·litat decisions respecte de les condicions de treball dins de cada grup sense que provoqui desequilibris interns.

I amb ells la il·lusió que, pels diferents aspectes, anem avançant i veient resultats que ens fan tenir confiança en el futur. Al final del primer any, novembre del 2005, vam fer una valoració en assemblea del que havia suposat el canvi organitzatiu i la seva marxa en el que portàvem d'any.

Per acabar, alguns comentaris de l'experiència positiva d'algunes persones i grups del Col·lectiu:

“El primer objectiu que creiem que ja ha estat plenament assolit, després d'uns inicis amb bastants incidències, és la separació de les decisions tècniques (que corresponen als gestors) i les polítiques que són responsabilitat del Consell Rector”

Cal un reforç de la gestió: decidim crear un equip de direcció format per un gestor de cada grup i desdoblar així les funcions directives de les de gestió social i representació del Consell Rector amb un director que el coordina.

“Hem detectat que els grups ben cohesionats no han tingut cap problema d'adaptació al nou funcionament del despatx i als menys cohesionats la nova organització els està obligant a prendre mesures a fi d'adaptar-s'hi, la qual cosa, segons la nostra opinió, la valorem positivament”

“No ens hem d'enganyar i tots hem de reconèixer que hi ha hagut tensions en tot el procés i que s'han quedat persones pel camí, no obstant això en aquest temps transcorregut no han sorgit tensions entre els diferents grups, cosa que ens preocupava que podia passar i per contra hem notat una major cohesió entre els components del diferents grups”

“Ha suposat reforçament tècnic i reforçament personal”

“Es millora la localització de problemes, mancances de coordinació, etc. És a dir, que es valora positivament que s'aconsegueixi detectar i explicitar els problemes que es perceben respecte de feina, persones, etc.”

“Es constata que es prenen les decisions més ràpidament”

“Es constata que hi ha una assumpció encara més gran de les feines que cadascú porta, un grau de responsabilitat més gran amb la feina”

“Es constata que es veuen més ràpidament problemes de coordinació que abans costava de veure”

“La implantació de l'Hobest ha suposat un canvi (important i positiu), principalment en aspectes com relació entre els companys del grup, manera de treballar, aprenentatge i formació, presa de decisions i acords, persones que componen el grup i tasques assignades, flexibilitat horària, reunions tècniques mensuals, despatxos de comarques, distribució per tècnics, millora d'ingressos”

“Els àmbits de decisió han canviat, a nivell de grup les decisions es veuen més properes, i la responsabilitat també”

“És un canvi molt important. Mai hauríem pensat en la rapidesa del canvi. Ha accelerat el procés de canvi”

Des de la meua perspectiva, el procés ens ha permès iniciar una transformació organitzativa difícil d'imaginar sense haver-nos aturat, haver disposat de l'espai per repensar plegats aspectes incorporats al llarg dels anys i haver estat acompanyats i provocats per una persona externa com l'Alfonso Vázquez que ens convidava constantment a no donar res per suposat.

Penso que hem posat les bases per què l'organització segueixi evolucionant, per crear i avançar col·lectivament i per tenir cada dia millors condicions per comptar amb el coneixement, pensament, desig i acció de totes les persones que formem el Col·lectiu per contribuir a poc a poc als canvis socials als quals sempre hem aspirat.

És important que l'Equip de Gestors vetlli perquè els diferents grups de treball disposin en cada moment de la informació necessària per poder gestionar i que l'autoorganització sigui realment possible.

Té futur el socialisme a Cuba?

Hipòtesis i impressions¹

Joel Martine

Escrit per un estranger que no té un coneixement profund sobre Cuba, potser aquest text presenta les divagacions d'un somiador, no obstant això planteja certes qüestions. A judici del lector queda valorar si són bones o no.² Si ja coneixeu la situació cubana, no cal que llegiu la primera part.

L'eficàcia exemplar de l'economia dirigida

El redreçament experimentat per l'economia cubana des que va entrar en l'anomenat "període especial" ha demostrat

1: La versió íntegra d'aquest article està disponible al web <http://joel.martine.free.fr>, secció Alternatives économiques.

l'eficàcia d'una economia socialista nacional dins del context mundial actual. L'economia cubana va poder sobreviure a la catàstrofe provocada per la ruptura dels llaços comercials preferencials amb l'URSS, malgrat que, entre el 1989 i el 1995, les exportacions havien baixat per davall d'un 78% i el seu PIB s'havia reduït en un terç. El conjunt de mesures que es van prendre per respondre a aquella catàstrofe és el que anomenem "període especial". És cert que, per resoldre el cataclisme, es va haver d'"aprimar" en massa la indústria sucrrera i reorientar molt ràpidament les exportacions i la producció. No obstant això, Cuba va ser capaç de reconstruir la seua economia i va mantenir, almenys en gran part, els seus guanys socials i el seu nivell cultural. Tot gràcies al control de l'Estat sobre l'economia, que en certs aspectes és exemplar, fins i tot per als països rics que es regeixen per les regles de la mundialització neoliberal. A tots aquells que diuen que en un país europeu aplicar mesures constrenyedores contra els moviments del capital suposaria una paràlització d'inversions que conduiria a un esfondrament econòmic, cal mostrar-los l'exemple de Cuba; cal fer-los veure que és possible prendre mesures per mantenir l'aparell econòmic en marxa i que, amb voluntat política i control estatal, es poden aguantar les tempestes econòmiques sense transigir en temes de solidaritat social. Cal conèixer aquesta experiència, defensar-la i inspirar-s'hi per oposar-se al pensament neoliberal.

Actualment, l'Estat cubà ha desplegat tota una inventiva exemplar per desenvolupar les empreses públiques i mixtes perquè siguin competitives a escala internacional, però, sense deixar de controlar alhora la seua obertura als capitals estrangers. Un exemple d'això seria l'èxit assolit per les empreses que depenen de l'exèrcit, especialment en el sector turístic. És el mateix cas del turisme sanitari, que atrau estrangers rics gràcies al bon nivell de prestacions del sistema de salut pública de Cuba. També cal esmentar la producció de medicaments. En tots aquests casos, l'Estat s'ha valgut del *savoir-faire* del sector públic per presentar una oferta competitiva en el mercat internacional, i s'ha assegurat que els beneficis arriben a les seues arques. Així, l'Estat controla de prop les empreses estrangeres de les zones franques. La fórmula més freqüent per als inversors estrangers és l'empresa conjunta amb una participació majoritària de l'Estat cubà i un sistema de contractació laboral molt enginyós en què un servei ofert per l'Estat és el que s'encarrega de contractar els assalariats per a l'empresa estrangera. En aquest sistema, l'empresa paga en

2: Només conec Cuba pel que he llegit (consulteu la bibliografia) i per les impressions que em vaig endur com a turista en un viatge organitzat al febrer de 2006. El que m'interessa són les alternatives al capitalisme, la cerca dels diferents models de socialisme i veure si són factibles, el futur dels elements socialistes que hi ha al món actual.

divises els salaris –que tenen una remuneració internacional– directament al servei de contractació, i aquest, després, remunera els treballadors en pesos –amb un sou cubà– i dóna la diferència a l'Estat. Aquest sistema té el doble avantatge d'aportar un recurs directe a l'Estat i de disminuir la desigualtat d'ingressos entre els assalariats de les empreses estrangeres i les nacionals.

Aquest sistema de doble moneda és un exemple de pragmatisme, no de dogmatisme (liberal o col·lectivista), en l'ús dels instruments monetaris. També s'ha autoritzat la circulació del dòlar, la qual cosa ha permès legalitzar i augmentar els enviaments de diners dels emigrants a les famílies (les remeses). Aquest fet ha simplificat i facilitat les transaccions comercials amb l'estranger i ha garantit l'entrada de les limitacions del mercat internacional en la comptabilitat de les empreses, ja que una part de la seua tresoreria ha d'estar en divises estrangeres, fins i tot per a certes transaccions entre empreses cubanes. No obstant això, l'Estat continua controlant el flux principal de divises, en posar en circulació una moneda especial, el pes convertible, alineada amb el dòlar.

L'Estat també ha posat en marxa les TRD (*Tiendas Recaudadoras de Divisas*), on es poden comprar en divises (o en pesos convertibles) els productes de luxe. S'anima els cubans a aconseguir divises, a través de les remeses i els intercanvis amb els estrangers, per tal que després les bescanvien per pesos convertibles a les agències de canvi de l'Estat. Així l'Estat recupera la major part de les divises en circulació i evita una batalla políciaca perduda per endavant contra el mercat negre.

Aquesta política va ser la que va evitar que la moneda nacional s'enfonsara durant els anys de crisi. Els pressupostos de funcionament de l'Estat, calculats en pesos no convertibles, queden en mans de les fluctuacions monetàries internacionals. El 2006 les divises estrangeres han estat del tot substituïdes pel pes convertible per comprar béns de consum. El pes no convertible, per la seua part, es converteix en la moneda d'ús per als intercanvis corrents, la qual cosa permet mantenir a un preu baix els productes de primera necessitat. D'una banda, els productes de luxe estan reservats només a les famílies que poden accedir a divises a través dels parents que viuen a l'estranger o dels contactes amb els turistes o les empreses estrangeres. De l'altra, però, el pes no convertible esdevé una moneda protectora que garanteix l'accés als productes de primera necessitat. El pes no convertible té més o menys les mateixes funcions (però a escala nacional i per als consumidors

El 2006 les divises estrangeres han estat totalment substituïdes pel pes convertible per a la compra de béns comuns.

corrents) que els bons d'intercanvi local dels SEL (sistemes d'intercanvi local) que diversos militants alternatius han posat en marxa en diversos països: es tracta de la moneda dels pobres, un instrument d'autonomia personal i col·lectiva, com a complement de la moneda dominant, que està pensada per a una població que per necessitat o per decisió pròpia es troba al marge dels circuits d'intercanvi dominants internacionalment.

El control de l'Estat sobre l'economia ha permès mantenir les finances nacionals i, per tant, el bon nivell dels serveis públics com ara l'educació, la sanitat, el subministrament d'aigua, gas i electricitat, i la *libreta* (racionament mitjançant el qual cada família rep mensualment articles de primera necessitat a preus molt baixos). Els índexs d'educació i sanitat, en especial dels infants, són comparables o fins i tot superiors als dels països rics, un fet excepcional a l'Amèrica Llatina i al Carib. Aquesta situació també té conseqüències socials indirectes molt positives: permet que les dones accedisquen al treball i que es respecten els seus drets, i, a més, evita l'aparició del racisme.

Vol dir això que la dictadura és l'únic mitjà perquè el poble resisteixi al capitalisme? No és tan senzill. No ha estat la falta de respecte envers els drets humans allò que ha mantingut l'economia socialista, sinó la propietat de l'Estat i el control que té aquest sobre els intercanvis comercials els que ho han aconseguit, uns elements que també es poden portar a terme respectant les llibertats individuals i els drets polítics.

D'altra banda, la situació dels drets humans a Cuba no està tan malament com es creu. És cert que les llibertats d'expressió i d'associació són limitades i que el control policíac és omnipresent, però el que coneixem com a drets socials, recollits als articles del 22 al 26 de la Declaració dels Drets de l'Home, estan molt més garantits a Cuba que a la majoria de països, com ara els EUA i alguns països sud-americans on oficialment es respecten els drets del ciutadà. Pel que fa a la falta de llibertat de premsa i a la prohibició de formar partits polítics d'oposició, en parlarem al final de l'article.

Factors de crisi ineludibles

Cuba és un país menut. La majoria de les seues empreses, contràriament al cas de la Xina, no podrien enfrontar-se als

El control de l'Estat sobre l'economia ha permès mantenir les finances nacionals i, per tant, el bon nivell dels serveis públics com ara l'educació, la sanitat, el subministrament d'aigua, gas i electricitat.

capitals estrangers; en poques paraules, Cuba no pot esperar eixir, com a mínim en un futur pròxim, de la posició subalterna que ocupa en matèria de relacions econòmiques mundials. Ateses aquestes condicions, si es deixara via lliure a l'enriquiment personal en el mercat, tota una part de l'economia es deixaria comprar pels capitals estrangers i, d'altra banda, una gran part dels assalariats marxarien de les empreses públiques. S'entén, per tant, que, a diferència del que s'ha fet a la Xina, les reformes econòmiques de Cuba no donen regna solta a l'enriquiment personal. Tot i això, les ganes d'enriquir-se hi estan molt presents, cosa que tendeix a minar els assoliments col·lectius. Com tot seguit veurem, el control estatal té una eficàcia limitada davant d'aquests perills.

Actualment els cubans viuen en dos sistemes: d'una banda, en el sistema oficial, que els assegura un cert nombre de garanties (salari, *libreta*, serveis públics) i, de l'altra, en un sistema basat en el pillatge. Les mateixes persones que participen del sistema oficial també estan ficades en tripijocs, fins al punt de malversar els béns de l'Estat. És una situació malsana: encara que les persones continuen lligades als assoliments col·lectius, no s'associen de manera dinàmica en una construcció col·lectiva. Resultat: una gran part dels joves somien d'anar-se'n o enriquir-se.

Avui en dia aquests somnis estan en certa manera paralyzats a causa del control policíac, d'un sistema burocràtic que no fomenta les iniciatives, en definitiva, esperen que s'acabe l'era Fidel. Però la cursa cap a l'enriquiment personal ja ha començat. Els notables èxits en l'àmbit del turisme i, en menor mesura, en les produccions destinades a l'exportació, sovint en empresa conjunta, demostren que el treball per a una clientela en un mercat lliure dinamitza l'economia. Però, malgrat el control dels salaris, la diferència de poder adquisitiu entre el cubans que estan en contacte amb els estrangers i la resta s'incrementa. Els més espavilats i més ben qualificats tenen, o creuen que tenen, millors oportunitats per jugar les seues cartes personals contra el sistema. Existeix el risc (ja manifestat en el món de l'ensenyament), doncs, que els treballadors se'n vagen dels sectors que produeixen per al país. Una obertura incontrolada a la lliure competència només accentuaria aquest desequilibri, a risc de minar les bases de l'economia nacional. No obstant això, més prompte o més tard, d'una manera o d'una altra, el control que la policia té sobre la societat es relaxarà. I quan arribe el moment, vindrà, segons em tem, una nova onada d'emigra-

Els índexs d'educació i sanitat, en especial dels infants, són comparables o fins i tot superiors als dels països rics, un fet excepcional a l'Amèrica Llatina i al Carib.

ció, especialment de treballadors joves i qualificats, una exaltació de l'enriquiment personal, reaccions individualistes del tipus “que es salve qui puga”, i una degradació dels serveis de l'Estat..., és a dir, una espiral que desmantellarà el socialisme.

Davant d'aquest risc, falta saber si l'economia socialista encara resultarà atractiva per als individus: possibilitats de tenir una carrera interessant, de gaudir d'una expansió personal que no es reduïska només a un increment dels ingressos (qualitat de treball, satisfacció per participar en una obra conjunta), qualitat dels serveis públics i voluntat col·lectiva de mantenir-los...

El sistema polític cubà, i la societat que ha viscut davall d'aquest sistema durant mig segle, són capaços d'aprofundir en les seues conquestes socials i orientar-les cap a una expansió individual que resulte més atractiva que les seduccions de l'individualisme de mercat i les oportunitats reals d'enriquiment personal? Pot Cuba convèncer el seu poble perquè defense i desenvolupe els assoliments del socialisme?

Les empreses públiques, entre el mercat mundial i la construcció de l'economia nacional

Els èxits, tant els recents com els més antics, de l'economia cubana es deuen en part a la puixança de les empreses públiques, heretades del model soviètic, però també a les modificacions profundes que ha introduït l'Estat en aquest model, que tendeixen a rendibilitzar aquestes empreses i a fer-les més reactives davant de les exigències i les oportunitats del mercat mundial. Cite textualment l'article d'Isaac Johsua, indicat a la bibliografia:

“El 1998, es va llançar un ampli moviment de rendibilització (anomenat *Sistema de Perfeccionamiento Empresarial o mejoramiento*), un sistema de gestió pel qual van passar, una a una, totes les empreses, i que va suposar nombroses reestructuracions, i en alguns casos, fins i tot tancaments. Les empreses que van passar per aquesta etapa, i que des d'aleshores es van integrar al sistema descrit, disposen de més autonomia, tant pel que fa a la gestió diària com a l'elaboració dels plans de desenvolupament. L'autonomia es fonamenta en la disposició dels recursos que necessiten, tant materials com financers (incloent-hi les divises), en l'organització de la força del treball, i en la possibilitat de disposar, després d'haver fet les aportacions pertinents a l'Estat, de la resta dels beneficis, que podran emprar per fer noves inver-

sions o per recompensar els treballadors més productius, sempre que es tinguin en compte les normes previstes sobre els salaris que es permeten en el sector públic. En contrapartida, aquestes empreses no podran comptar amb l'ajuda financera de l'Estat. O bé s'hauran d'autofinançar o bé hauran de demanar un crèdit al banc, que s'encarregarà de supervisar-ne la gestió.”

Tanmateix, sembla que aquesta tendència ja es traçava en les reformes del període 86-90, és a dir, fins i tot abans de trencar els llaços comercials preferencials amb l'URSS (consulteu l'article de Carlos Tablada citat a la bibliografia):

- Disminució del nombre de llocs de treballs burocràtics dins de les empreses, en benefici de feines de producció.

- Gestió més flexible.

- Accentuació de la disciplina de treball, lluita contra el frau i les malversacions.

- En conclusió, unes reformes que es van poder aplicar gràcies a una major participació democràtica dels treballadors.

En resum, des de la dècada dels 80, l'economia cubana ix gradualment (i incompletament) del model soviètic per inserir-se en la competició internacional al voltant de pols públics forts sobre els quals es concentren les inversions.

Obtenir èxit depèn, al meu parer, de tres factors:

- del manteniment del control estatal i del seu rol incitador;

- de la cooperació internacional: en aquest sentit, els intercanvis mútuament beneficiosos amb la Veneçuela de Chávez i les perspectives d'acords més importants amb altres països llatinoamericans aporten un baló d'oxigen a Cuba i esbossen una aproximació controlada cap a la mundialització (a falta d'una vertadera regulació de l'ONU);

- del que es podria anomenar democràcia participativa dels treballadors en les empreses públiques. Sobre aquest últim punt, tinc poca informació. Tot i això, l'autonomia col·lectiva en el treball, el fet de deixar que tots controlen el bé comú, és una condició decisiva per assolir el nostre objectiu: en primer lloc, per assegurar l'eficiència en el treball, per vigilar també que no hi haja abusos de poder per part dels dirigents, en definitiva per fer que treballar a les empreses públiques resulte més atractiu que treballar a les empreses privades o amb capitals privats on la remuneració és més alta. És una condició que s'ha d'aplicar immediatament perquè sobrevisca l'experiència socialista.

Actualment els cubans viuen en dos sistemes: d'una banda l'oficial, que els assegura un cert nombre de garanties (salari, libreta, serveis públics), i de l'altra en un sistema basat en el pillatge.

El lloc de la lliure competència en el socialisme

Una de les reformes més importants del “període especial” es va dur a terme en l'àmbit de l'agricultura: les empreses estatals es van transformar en cooperatives amb una gestió autònoma, es van crear les UBPC (*Unidades Básicas de Producción Cooperativa*). Aquesta desestatalització s'entén en el sentit d'una propietat col·lectiva més pròxima als treballadors, amb una gran flexibilitat de gestió i una responsabilitat més gran. Tanmateix, no he llegit cap avaluació sobre el funcionament de les UBPC: no sé quina eficàcia tenen ni quin és el seu marge d'autonomia real enfront de l'administració i del partit.

Quant a les cooperatives de producció que no són agrícoles, no sé si n'hi ha moltes. He vist que dins de l'artesanat hi ha cooperatives de comercialització davall de la protecció de l'Estat i altres que són privades, no obstant això, no sé com funcionen exactament.

Molta gent es queixa de la manca d'iniciativa econòmica. Sembla prou difícil muntar una activitat en lliure competència, familiar o cooperativa, per vendre per exemple fruites i llegums o per fer reparacions artesanals. Sovint es considera aquesta manca, a just títol (ja que tots els països amb una economia dirigida han tingut el mateix problema), com una de les raons causants de les penúries de l'economia cubana (una altra seria el bloqueig). Per tant, encara que, com hem vist, el dinamisme econòmic vinga del sector públic, sembla que això no és suficient.

Vol dir això que fomentar la lliure competència posaria en perill el socialisme? Econòmicament no, sempre que l'Estat continue tenint el control sobre els crèdits: si és un fons públic el que presta el capital a l'empresa, l'Estat pot recuperar aquest capital i una part dels beneficis, cosa que evita l'acumulació capitalista privada, tot deixant als actors de l'empresa una part dels beneficis que els motive. Això implica que el sistema de crèdit no funcione de manera burocràtica, sinó segons uns criteris d'eficàcia econòmica. Una altra fórmula és la concessió: per exemple, una empresa privada o cooperativa amb llicència municipal i un plec de condicions.

D'altra banda, es podrien concebre empreses que intervingueren en el mercat, amb autonomia de gestió i amb criteris de rendibilitat, però mantenint la propietat col·lectiva: estic pensant en l'estructura jurídica de les SCIC¹ de França. Es tracta de cooperatives en què el capital pertany en part a cada assalariat i en part a col·lectivitats locals, a associa-

Els èxits de l'economia cubana, tant els recents com els més antics, es deuen en part a la pujança de les empreses públiques, heretades del model soviètic, però també a les modificacions profundes que ha introduït l'Estat en aquest model.

cions, i de vegades a empreses privades que tenen una activitat econòmica dins del sector. Com que el principi de tota cooperativa és “una persona, un vot”, això dona una propietat efectiva als treballadors i els responsabilitza. Les persones moralment propietàries del capital també tenen veu; de tota manera, se’ls pot donar més poder en dividir el cos electoral en més col·legis, ja que això obliga els cooperativistes individuals i col·lectius a gestionar-se de comú acord. No estic dient que aquesta estructura siga la panacea, però l’assenyale com un model que combina la lliure competència, la propietat dels treballadors i el control públic.

Els riscos d’una economia extravertida i la importància del desenvolupament local

Cal desenvolupar productes destinats a cobrir la demanda estrangera per tal d’obtenir les divises necessàries per comprar els béns d’equipament en el mercat mundial, si no el desenvolupament interior pot ser penalitzat. Però l’economia cubana és molt sensible als canvis bruscos de la demanda estrangera (baixada de preus, canvi en els fluxos turístics, etc.) i els sectors d’exportació corren el perill d’esdevenir el recanvi dels capitals estrangers. Vet ací una contradicció a la qual tota economia nacional ha de fer front actualment, a falta d’una regulació mundial d’intercanvis. Per contrarestar aquests riscos cal que una economia nacional (o local) evite una obertura excessiva: una part suficient de les inversions s’ha de consagrar al desenvolupament d’un teixit econòmic local coherent, que permeti l’autosuficiència en un cert nombre de productes bàsics i que cree ingressos i llocs de treball capaços d’esporeir les variacions dels sectors d’exportació. Aquesta és una condició de la independència econòmica del govern en les negociacions internacionals. Per tant, cal promoure el desenvolupament local i no entestar-se en l’acumulació de capital en divises. El sistema de la doble moneda és, a més a més, un instrument útil per gestionar aquestes qüestions. Això requereix igualment un diàleg entre els tecnòcrates i els ciutadans organitzats en assemblees locals i/o en associacions. La democràcia local és una condició per a l’equilibri del desenvolupament econòmic nacional (però jo no conec prou la realitat cubana per saber com s’han plantejat aquestes qüestions exactament).

A Cuba, no es fomenta la iniciativa econòmica entre la societat civil per diversos motius. D’una banda, el règim, per tradició autoritària, té por de l’autonomia de pensament de la

Una de les reformes més importants del “període especial” va ser a l’agricultura: les empreses estatals es van transformar en cooperatives amb una gestió autònoma.

1: La sigla SCIC correspon a Société Coopérative Collectif. Les SCIC associen entitats, institucions, treballadors i usuaris per dur a terme un projecte econòmic d’utilitat social. Jurídicament són cooperatives i s’organitzen com a tals; per tant, apliquen el principi d’una persona, un vot. [Nota del traductor]

societat civil, però aquest tipus de relació amb els ciutadans no podrà mantenir-se sempre. D'altra banda, a nivell d'idees, els models de socialisme cooperatiu de mercat són poc coneguts. Sobretot, és possible que els cubans no estiguin acostumats als procediments de cogestió o autogestió. I tampoc no sé si el seu sistema legal els té en compte. En definitiva, caldria simplement plantejar la qüestió marxista: quines són les relacions socials de producció a la societat cubana? Quina és la dinàmica de les relacions de classe?

Un parèntesi sobre les classes socials i el socialisme

Per abordar aquesta qüestió, partim de la idea marxista que la divisió social del treball genera necessàriament desigualtats de poder social que produeixen relacions d'explotació, que alhora són les causants de les classes socials. Si tenim en compte l'estat actual de les forces productives, la divisió social del treball no pot desaparèixer en un futur pròxim: fins i tot en l'economia més democràtica hi ha directors i executius (encara que els directors siguin elegits per votació i vagen rodant, encara que els executius reben una formació per poder ser directors, etc.), de manera que la tendència és que els directius s'apropien dels privilegis, ja que hi ha relacions d'explotació, relacions de classe (al pa, pa, i al vi, vi), relacions de conflicte i/o de compromís. Ho veiem, per exemple, en les cooperatives obreres que hi ha arreu del món. Dir això no significa justificar el capitalisme, sinó al contrari, a partir d'ara serà possible posar en marxa formes d'autogestió o de cogestió i mecanismes de solidaritat que engeguen una dinàmica no capitalista. Això és el que es fa a les cooperatives obreres i, d'una altra manera, a les empreses públiques, etc. Això és el que fa que hi haja elements de socialisme en el món actual i que els projectes socialistes siguin factibles, perquè combinen diferents formes d'apropiació social (democràcia política representativa i participativa, cooperatives, empreses públiques amb control democràtic i cogestió, empreses del "tercer sector", etc.). Però fins i tot a les cooperatives més democràtiques hi ha directors i executius, per tant hi ha conflictes de classe encara que els atenui un contracte fonamental de solidaritat. Amb més raó passa en un projecte socialista a escala nacional (o d'una zona més gran); de manera que una política socialista consisteix a orientar la dinàmica dels conflictes i dels compromisos entre les diferents classes interessades en el socialisme, per acostar-se més cap a l'apropiació social (col·lectiva i individual) i cap a la solidaritat.

Un capitalisme d'Estat antiimperialista

A Cuba hi ha una classe dirigent que té privilegis (tot i que s'ha de dir que en tenen molts menys que als països capitalistes). En un principi es va constituir a partir del model soviètic, que és alhora dictatorial i paternalista, que mobilitza els treballadors de manera voluntarista, però amb un cert conservadorisme econòmic, fet que explica que en aquest país no s'isca de la monocultura. Sembla que avui en dia aquesta classe dirigent funciona i pensa de manera molt tecnocràtica, cosa que no és dolenta en si mateixa: no oblidem que aquesta tecnocràcia ha demostrat la seua eficàcia en aconseguir recentment el redreçament econòmic. Es podria concebre, o en tot cas a mi m'agradaria que fóra així, aquesta tecnocràcia però posada al servei del desenvolupament de l'apropiació social directa i, en aquest cas, es podria parlar de construcció del socialisme. No obstant això, com ja hem vist anteriorment, no sembla que hi haja cap projecte de conjunt en aquest sentit. L'element més visible que potser s'acoste més en aquest sentit és la creació de cooperatives en l'àmbit de l'agricultura, però això no és prou per orientar l'economia en un sentit socialista (les cooperatives agrícoles poden combinar-se amb un sistema de proveïment i de distribució, siga burocràtic o siga capitalista). De tota manera, l'economia cubana té, com hem vist, molts elements del socialisme (propietat de l'Estat, drets socials, serveis públics).

Per formular una hipòtesi sobre la dinàmica de les relacions de classe a Cuba, he tractat de desxifrar les orientacions seguides actualment per la classe dominant. La finalitat principal de les reformes econòmiques és permetre que l'Estat cobre les divises, la qual cosa és vital per a la independència del país i per al manteniment de les conquestes socials. D'altra banda, com hem vist, s'han fet poques coses per impulsar un dinamisme econòmic endogen des de la societat civil.

Una vegada tallat el cordó umbilical que els unia a l'URSS, els cubans han basat els seus ingressos en dues fonts de divises estrangeres: el turisme i les remeses. Vistos els recursos de l'illa (subdesenvolupament a causa de la monocultura, indústria vetusta, dificultat per modernitzar els equips a causa del bloqueig), no podien fer una altra cosa en un primer moment. En un país pobre, però, el desenvolupament del turisme indueix molt a les desigualtats. El comerç en divises i en pesos convertibles incrementa les desigualtats que amenacen els assoliments socialistes. Els dirigents,

La democràcia local és una condició per a l'equilibri del desenvolupament econòmic nacional.

però, no van dubtar a córrer aquest risc. Cal comparar aquesta elecció, agosarada i realista, amb la gran reticència a fomentar la iniciativa econòmica individual o cooperativa. En la mateixa línia posaria el fet d'haver optat per una dolarització (encara que limitada i finalment controlada) i no pel que anomenem "economia alternativa i solidària". És com si els dirigents hagueren preferit córrer el risc d'una accentuació de les desigualtats (de la qual ells trauen profit personalment, perquè formen part del sector de gent que té accés a les divises), però hagueren rebutjat fomentar una política d'interaccions populars i d'autoorganització en la societat civil. S'ha optat, per tant, per un desenvolupament, implícitament menor, que no apunta cap a una extensió de l'apropiació social, sinó que té com a objectiu incrementar els recursos de l'Estat, és a dir, el capital al qual la classe dirigent té accés col·lectivament i individualment. És clarament un capitalisme d'Estat. No vull crear cap polèmica, de fet, el capitalisme d'Estat pot ser un dels instruments que conduísca al camí socialista. No sé quines són les motivacions que tenen els dirigents cubans per triar aquestes opcions. Simplement tracte de definir de manera objectiva aquestes eleccions en termes econòmics i socials.

Em fa l'efecte que des de la dècada dels 80, i més acceleradament des del període especial, els dirigents cubans han passat d'una política centrada en l'enquadrament i la mobilització de la població a una política més directiva, on el que compta és la capacitat de reacció als constrenyiments del mercat internacional. Aquest canvi em sembla positiu, ja que el socialisme marcarà els punts per demostrar que és capaç de respondre, sense sotmetre's, a les limitacions del mercat mundial.

És evident que el que determina l'especificitat del capitalisme d'Estat cubà és la seua situació geopolítica. L'experiència cubana s'ha constituït d'una manera totalment oposada a l'imperialisme veí. Cuba és un país menut que es troba davall del foc militar de la gran potència imperialista. Per tant, és vital, tant per als dirigents com per al poble, mantenir la capacitat de resistència social i militar amb vista a una possible agressió, i això suposa mantenir la unió entre els dirigents i el poble. Tot i això, aquesta unió no es basa solament en el patriotisme, sinó també en la garantia de les conquestes socials. M'imagino que els dirigents saben que si deixen créixer les desigualtats (i estan temptats de fer-ho perquè això els beneficia), s'arrisquen a trencar el pilar sobre el qual es recolzen.

A més a més, Cuba és un espai econòmic menut (res a veure amb la Xina!) que no podrà prescindir mai de cert nombre d'intercanvis internacionals. Qualsevol dinàmica d'enriquiment d'una part de la població (o fins i tot del seu conjunt) corre naturalment el perill de vincular-se als circuits dels capitals i les xarxes de les classes dominants d'Amèrica del Nord o del Sud, en nom del veïnatge, les complementarietats comercials, l'absència de barrera lingüística i cultural, i fins i tot la interpenetració familiar entre la societat cubana i la diàspora. En aquestes condicions, qualsevol relaxament del control estatal sobre el comerç i els moviments del capital comporta el risc immediat de ser absorbit o passar a dependre del capital estranger.

D'aquesta manera podem descriure la formació social cubana, des de la revolució i encara ara, com un capitalisme d'Estat construït al voltant d'un voluntarisme antiimperialista. Unió amb el poble, manteniment de la disciplina interior, insubordinació militar i política envers l'imperialisme. Potser, sobre aquests punts, es podria establir un paral·lelisme entre Cuba i la Líbia de Kadhafi, on trobem un altre règim que, des de fa desenes d'anys, manté una estabilitat política, conquestes socials importants i una independència econòmica, tot i que a costa d'un control ideològic dictatorial però sense terror de masses, amb un balanç en conjunt molt bo, tant en matèria de drets humans com en termes econòmics, que contrasta amb l'evolució deplorable dels països que tenen un nivell econòmic semblant. Tot i això, a diferència de Líbia, Cuba no té cap mannà petrolífer. Per tant, Cuba està obligada, des del període especial, a idear les seues pròpies armes per defensar la independència econòmica.

Amb aquestes coordenades, és comprensible que els dirigents cubans hagen rebutjat successivament imitar la política de Tito, o la primavera de Praga, o les reformes de Gorbatxev, o, més recentment, l'obertura econòmica "a la xinesa". És comprensible que hagen optat per no acabar amb el control ideològic i la mobilització voluntarista de la població, encara que la població cada vegada demana més llibertat d'ençà de la manifestació que va tenir lloc a l'Havana l'estiu del 94 i de les concentracions a causa del viatge del Papa l'any 98. És comprensible que hagen optat per mantenir el control estatal sobre les relacions econòmiques, no solament exteriors sinó interiors, encara que els intel·lectuals demanen més llibertat per a les iniciatives econòmiques internes. No obstant això, aquestes opcions simplement difereixen els problemes per a més endavant.

A Cuba hi ha una classe dirigent que té privilegis, tot i que s'ha de dir que en tenen molts menys que als països capitalistes.

Quin futur cal esperar?

La interpenetració cultural a través d'Internet i la pressió cap als intercanvis econòmics fan que Cuba no puga mantenir-se indefinidament en la seua posició de fortalesa assetjada. Cuba està obligada a inventar un model de desenvolupament econòmic atractiu per a tots els sectors de la població; aquesta és la condició que ha de complir per mantenir la independència en l'entorn del mercat capitalista mundial. És per aquest motiu que ha de renovar la unió entre els dirigents i el poble al voltant d'un projecte basat en la solidaritat i l'expansió col·lectiva i individual. En altres paraules, cal tornar a llançar i a idear la construcció del socialisme. Altrament, es corre el greu perill que es desmantellen els assoliments col·lectius i que aparega la decadència social, com ha ocorregut als països de l'Est. Fent-me ressò de la vella fórmula de Guevara (o de Castro, no ho sé), "revolució socialista o caricatura de revolució", es pot parlar de transició socialista o naufragi de la transició.

Cuba està obligada a inventar un model de desenvolupament econòmic atractiu per a tots els sectors de la població.

Què faran els cubans?

Als països de l'Est, la classe dirigent dels Estats comunistes, a la fi del segle XX, es va desfer de les adquisicions de la propietat col·lectiva per un preu molt baix, i els seus elements més actius es van reciclar en una nova burgesia, en part en forma de màfia, en part en posició subalterna enfront de la burgesia europea occidental. El que queda de capitalisme d'Estat actualment depèn del capitalisme liberal de l'Europa Occidental i del capitalisme mafiós. I per què no ha tingut lloc una evolució semblant a Cuba? Jo hi veig dues possibles explicacions:

-D'una banda, els dirigents cubans, tot i ser autoritaris o tecnòcrates, es mouen amb consciència social i orgull nacional –procedents d'una revolució feta pel mateix poble, en situació d'autodefensa constant davant de l'imperialisme veí–, i amb grans realitzacions socials.

-De l'altra, a Miami hi ha una burgesia cubana molt nombrosa, mafiosa i amb ganes de revenja, que no té cap intenció de recuperar els dirigents de l'illa, sinó d'eliminar-los, i això ho saben els dirigents; l'única solució que troben, doncs, és la de mantenir-se com a dirigents independents, amb el suport d'una economia controlada per l'Estat i una aliança social antiimperialista.

Tanmateix, aquests dos factors probablement evolucionaran amb l'arribada de les noves generacions. Els fills dels

burgesos de Miami no estaran tan enrabiats com els seus pares o avis. Als cubans que s'han instal·lat a Miami més recentment els motiven més els guanys que l'anticomunisme. Quan els EUA alcen o suavitzen el bloqueig, les relacions econòmiques es posaran en marxa. I a Cuba les noves generacions de dirigents no han conegut la revolució. La majoria són tecnòcrates, alguns han estudiat a l'estranger, de manera que és molt possible que es vegin temptats de normalitzar les relacions amb els països capitalistes (cosa que seria recomanable), però probablement integrant-se amb les xarxes internacionals de la classe dominant nord-americana. Això dependrà segurament de les seues orientacions polítiques i per tant de les relacions que mantinguen amb el poble cubà, dels projectes de societat que veuran la llum a Cuba (és a dir, l'articulació entre el capitalisme d'Estat, l'economia solidària i/o el capitalisme en general), així com de la situació política internacional llatinoamericana. En quina mesura els dirigents cubans de demà tindran la temptació de reconvertir-se en burgesia privada, a l'empara d'una bandera socialdemòcrata o liberal, a costa de les conquestes socials? O més prompte elegiran una línia de resistència que serà impossible de mantenir si no es renova l'aliança amb el poble mitjançant un projecte dinàmic?

Quina democratització cal?

La majoria d'experts opinen que Cuba no podrà millorar el seu sistema econòmic si no hi ha una democratització. Però cal remarcar que, aparentment, a Cuba pocs han parlat d'exigir el multipartidisme. És per por de la censura? Sens dubte, no és només per això. Una democràcia representativa amb partits es tradueix normalment, i especialment al continent americà, en un sistema de repartiment del botí (*spoil system*) on els partits successius s'apropien dels càrrecs administratius, mitjançant una competició caracteritzada per la demagògia que no introdueix res profitós al debat polític... sinó més aviat el contrari, converteix els partits polítics en instruments dels seus prestadors capitalistes... sobretot del capital estranger. Certament, els partits serveixen en principi per formalitzar les grans opcions dels debats polítics, però de fet el que sol passar, fins i tot a França, és que la competició entre els partits s'apodera del debat polític. A Europa de l'Est, s'ha vist com s'ha destruït la propietat col·lectiva i els serveis públics amb la formació de partits socialdemòcrates o reaccionaris que expressen o instrumentalitzen el descontentament dels exclosos socialment.

La finalitat principal de les reformes econòmiques és permetre que l'Estat cobre les divises, una necessitat vital per a la independència del país i el manteniment de les conquestes socials.

Per tal que el poble controle realment els assumptes d'Estat, cal que es complisquen una sèrie de condicions: transparència, participació en les decisions (les experiències de democràcia participativa) i drets socials garantits. Els drets democràtics formals només tenen sentit si s'aprofundeix de veritat en la ciutadania real. La democratització més necessària per a Cuba consistiria a donar a la població unes oportunitats millors per poder participar en les eleccions econòmiques que li incumbeixen, per poder plantejar-hi propostes i implicar-s'hi de manera responsable. Això implica el desenvolupament de formes de cogestió o d'autogestió (que ja existeixen en part però de forma controlada i paternalista, i que es podrien transformar, la qual cosa ens torna a portar a la qüestió de la iniciativa econòmica en la societat civil), de la democràcia participativa, del foment de les associacions, en definitiva, de la llibertat de premsa i d'expressió a tots els nivells.

Cap a una exaltació de l'individualisme?

Si no es desprèn prompte cap perspectiva dinàmica, és difícil endevinar com reaccionarà l'opinió pública després de l'era Fidel. Els ideals revolucionaris de Martí i Guevara encara hi estan molt presents, però, com que els utilitzen tant com a cançoneta dels discursos oficials (cosa que testimonia el panteix ideològic del règim), és difícil saber fins a quin punt les persones hi creuen realment. És veritat que els cubans estan orgullosos a just títol de la seua independència nacional i que estan lligats a les seues conquestes socials... però des de fa més de deu anys aquestes idees comunes s'han format a partir de la decadència, del mercat negre i de la fascinació que desperten els models de consum dels països rics.

Molta gent no suporta ja el control social perepunyetes de cada dia. El que fa por és que les úniques mesures que es prenguen com a reacció, tan bon punt el control policíac de la societat es relaxe, siguen abandonar els valors cívics i precipitar-se cap a l'individualisme.

Les pràctiques dels dirigents cubans, marcades per una racionalitat tecnocràtica, no estan en situació de contrarestar la ideologia de l'enriquiment personal, més prompte el legitimen, en la mesura que la solidaritat social no es percep com una política visible, transformadora i atraient.

L'única cosa que podria contrarestar l'individualisme seria una remobilització de la societat al voltant de projectes que relançaren de manera concreta l'apropiació col·lectiva i l'ex-

pansió personal (i que li tornaren a donar sentit als ideals guevaristes tradicionals). Hi ha alguna força punyent que engegarà aquests projectes una vegada arribe l'obertura després de l'era Fidel?

Marsella, segona versió, agost de 2006
joel.martine@free.fr

***La majoria
d'experts opinen
que Cuba no
podrà millorar el
seu sistema
econòmic si no hi
ha una
democratització.***

Mite i realitat del creixement

Jordi Garcia Jané

De vegades, dins el món cooperatiu, sentim crides dramàtiques a favor d'engrandir les nostres empreses, com si el creixement fos una necessitat absoluta, universal i evident que molts cooperativistes es neguen a atendre, sigui perquè s'aferren a una ideologia obsoleta, sigui per ineficàcia o per mandra. Però potser les coses no són tan clares.

El discurs sobre la necessitat de créixer, a vegades, es repenja en la bondat del creixement i en altres en la seva inevitabilitat. En el primer cas, engrandir les nostres coopera-

tives seria una mena d'obligació moral que tenim els cooperativistes, bé sigui per estendre el cooperativisme en la societat, bé per crear llocs de treball. En el segon cas, el creixement cooperatiu seria ineludible si volem sobreviure dins el mercat. Per últim, totes aquestes raons estarien reforçades per la fascinació de les societats contemporànies pel creixement. Analitzem un per un aquestes arguments.

Augmentar en dimensió és tan sols una de les maneres que el cooperativisme té de créixer.

Estendre el cooperativisme

S'equipara l'increment de la dimensió de les cooperatives al creixement del cooperativisme. Però és fàcil adonar-se que augmentar en dimensió és tan sols una de les maneres que el cooperativisme té de créixer. El cooperativisme pot desenvolupar-se també multiplicant el nombre de cooperatives, de la mateixa manera que la seva influència social es pot intensificar, i esdevenir referent d'una altra economia, si les cooperatives demostren que són de debò empreses democràtiques i participatives, generen una elevada satisfacció entre les persones que hi treballen, creen béns i serveis útils per a la societat i estan compromeses amb el seu entorn social i ambiental. De fet, sembla que molts d'aquests beneficis de naturalesa social costen més de produir en les grans cooperatives que en d'altres de dimensió petita o mitjana.

Crear llocs de treball

La creació de llocs de treball pot ser certament una forma d'expressar el compromís amb la comunitat (principi setè del cooperativisme), però es tracta tan sols d'una manera més. Aquest compromís pot mostrar-se igualment donant suport (econòmic, en treball o en espècies) a causes socials, apadrinant la creació de noves cooperatives o treballant per enfortir el moviment cooperatiu. Aclareixo també que considero la generació de llocs de treball com una aportació social sempre que siguin de qualitat (salari digne, estabilitat, participació democràtica en les decisions, satisfacció laboral...); si no és el cas, no hi ha tal aportació, la cooperativa estarà fent exactament el mateix que qualsevol empresa capitalista: llogar "força de treball" o "recursos humans" al menor cost possible i després legitimar-ho dient que gràcies a ella hi ha més gent que té feina, un raonament que recorda la relació de submissió tradicional entre patrons i treballadors, en què aquests encara havien d'estar-los agraïts, als primers, per explotar-los.

Sobreviure

Aquest tercer argument, el més complex, partiria de dir que la competència entre les empreses és molt gran i que en l'actual economia globalitzada encara s'ha intensificat més, per concloure, fent un salt conceptual al buit, que estem obligats a ser sempre més grans si volem sobreviure. Aquesta afirmació entronca amb la màxima de ressonàncies darwinianes que afirma que el peix gran es menja el petit. Però ni Darwin ni els evolucionistes actuals no diuen això (al contrari, el món és dels bacteris!), ni encara que ho diguessin hauríem de traslladar un fet biològic al món social. De fet, si acceptéssim la validesa de les analogies biològiques, podríem recordar que els éssers vius creixen només des de l'embrió fins a l'edat adulta, moment en què assoleixen una dimensió determinada segons l'espècie i inicien un període d'estabilitat fins que moren. O que, a escala cel·lular, del creixement descontrolat en diem càncer.

Al meu entendre, els obsessionats pel creixement arriben a conclusions equivocades perquè simplifiquen massa la realitat. Primer de tot, descriuen el mercat d'una manera tan homogènia, estàtica i omnipotent, que sembla que les empreses no puguin crear nous mercats o triar en quin se situen, ni tampoc elegir estratègia ni estructura organitzativa. Però en la realitat no hi ha Mercat sinó molts mercats diversos i dinàmics, i no tenen res a veure els requeriments organitzatius per competir en el mercat de la perruqueria d'un barri que en el mercat de l'automòbil, d'abast mundial, per posar dos casos extrems. El grau de competència és molt diferent i el ventall d'estratègies que els actors poden assajar amb probabilitats raonables d'èxit també.

En segon lloc, l'empresa en general i la cooperativa en especial no ha de tenir forçosament com a objectiu monopolitzar el mercat a què pertany; pot optar per retenir-ne tan sols una quota determinada. Enlloc no està escrit que una cooperativa hagi d'*esclafar* la competència (seguint el vocabulari que tant agrada en molts cercles de negocis¹), aquesta pot preferir assolir altres objectius d'acord amb un criteri d'èxit cooperatiu, sempre més global que el de l'empresa convencional.²

En tercer lloc, ser més gran no implica necessàriament obtenir més beneficis econòmics. Moltes petites empreses són més rendibles que les grans. Els evidents avantatges d'aquestes últimes (la seva superior capacitat d'inversió i de recerca o el seu poder en el mercat i en la política) troben el

No hi ha Mercat sinó molts mercats diversos i dinàmics, i no tenen res a veure els requeriments organitzatius per competir en el mercat de la perruqueria d'un barri que en el mercat de l'automòbil, d'abast mundial, per posar dos casos extrems.

1: Podreu trobar més exemples d'aquest vocabulari, propi de l'escola de posicionament, a la pàgina 124 de *Safari a la estratègia*. Henry Mintzberg i altres. Ed. Granica, 1998. Potser no es degui a la casualitat que sigui precisament aquesta escola, abanderada per Porter, juntament amb les escoles de disseny i de planificació, les que inspiren més les estratègies de les grans empreses i, malauradament, també les que més s'apliquen en la gestió de les cooperatives. Per

seu contrapès en la flexibilitat operativa, el contacte més estret amb el client i la superior capacitat per satisfer segments específics de mercat que solen aconseguir les petites empreses. De fet, les grans empreses s'organitzen en unitats més reduïdes precisament per augmentar la seva competitivitat, combinant d'aquesta manera els punts forts implícits en totes dues dimensions, una combinació que, amb una jerarquia diferent, les cooperatives també adopten, o haurien d'adoptar, amb la intercooperació.

Finalment, només hem d'obrir els ulls i mirar. Si fos cert que les empreses grans es mengen les petites, ¿com s'explcaria que la dimensió mitjana de les empreses espanyoles sigui de 4 treballadors o que a Catalunya, del més de mig milió d'empreses existents, el 99,8% siguin PIME (menys de 50 treballadors), ocupin el 75% dels treballadors i generin el 66% del PIB privat?³

Idèntic fenomen s'observa en el cooperativisme de treball català: segons l'estudi de Marià Moreno i Anastasi Pérez, la mitjana de treballadors del sector es troba entre 5 i 15 persones;⁴ si ens centrem en les cooperatives federades a la FCTC, el 92% tenen de 3 a 50 persones, i entre aquestes un 37% són clarament microempreses, car no superen els 5 socis. Amb el decurs dels anys, moltes duplicaran o fins triplicaran els socis, i sol ser raonable, però fins i tot així la majoria seguiran sent petites empreses, sense que això els representi cap problema.

Per acabar aquesta argumentació, m'hauria agradat comparar les taxes de mortalitat de les empreses segons la seva dimensió, però em falten dades per extreure conclusions sòlides. Sabem que el 51,4% de les cooperatives de treball catalanes de nova creació sobreviuen transcorreguts els crítics cinc primers anys,⁵ una xifra lleugerament superior a la taxa de supervivència del conjunt de les PIME.⁶ Desconec, en canvi, la taxa de supervivència de les empreses que ja neixen grans en els seus cinc primers anys de vida, però sí sé que, quan una gran empresa fa una reestructuració dràstica de plantilla o tanca, el nombre de treballadors que van al carrer equival a la desaparició de moltes PIME juntes.

En conclusió, la realitat desmenteix la suposada ineficiència o extinció de les PIME. De fet, cada dimensió empresarial té els seus avantatges i inconvenients, així com els seus factors crítics, i la supervivència i l'èxit (un èxit que es pot definir, a més, de diverses maneres) d'una empresa depenen d'elements altres que la dimensió, sense descartar, mal que pesi, fins i tot, el mateix atzar.

Els evidents avantatges de les grans empreses troben el seu contrapès en la flexibilitat operativa, el contacte més estret amb el client i la superior capacitat per satisfer segments específics de mercat de les petites empreses.

descobrir altres enfocaments més congruents amb organitzacions participatives com les cooperatives, pot ser útil llegir els capítols de *Safari a la estratègia* dedicats a les escoles estratègiques d'aprenentatge o la cultural.

2: Vegeu Garcia Jané, Jordi, a l'apartat sobre l'economisme dins de "Cooperativisme: regeneració o assimilació. *Nexe*, 18, juny de 2006.

3: Dades reproduïdes a www.bcn.es/negoci/ca/welcome.htm

El mite del creixement

Els cooperativistes som part d'una societat obsessionada pel creixement. No és estrany, per tant, que intentem també practicar-lo a les nostres empreses, com si fos la cosa més natural.

En l'àmbit macroeconòmic, Naredo titlla el creixement econòmic de mite i afirma: "el creixement del típic agregat monetari de producte o renda nacional es percep com una cosa inequívocament desitjable i generalitzable, sense necessitat ja d'analitzar el seu contingut efectiu, les seves servituds i les seves conseqüències no desitjades",⁷ per alertar-nos més endavant dels seus límits: "si per desenvolupament s'entén el creixement d'alguna cosa que tingui a veure amb el món físic, és segur que no podrà mantenir-se permanentment".⁸

Contemplant ara el fenomen des de cada empresa, detectem com en l'afany per créixer conflueixen la voluntat dels propietaris i dels directius. Per als propietaris o accionistes, el creixement de les seves companyies és la manera que tenen de maximitzar els beneficis pel capital invertit. Per als directius o gerents, a part de servir els interessos dels primers i les recompenses econòmiques que això els comporta, la pulsio pel creixement sembla obeir més a factors d'ordre psicològic com l'afany de poder o l'excitació del repte. A "L'ego empresarial", un article publicat a *Fortune*, que tractava de l'Organització de Presidents Joves dels Estats Units, els mateixos directius joves es veien a si mateixos d'aquesta manera: "L'expansió és una espècie de malaltia entre nosaltres", diu un president. 'Afrontem-ho', diu un altre. 'Som constructors d'imperis. La compulsio i l'obsessio tremendes no són per guanyar diners, sinó per construir un imperi'.⁹

En el cas de les cooperatives, la situació és parcialment diferent. Tal com constatem sovint, l'afany per créixer dels directius o gerents de les cooperatives és similar al de les empreses capitalistes, però la dels socis treballadors sol ser inferior, ja que almenys objectivament l'empresa cooperativa, una vegada arriba al punt en què l'increment en l'escala productiva no li reporta més beneficis ni li permet reduir costos, no té cap motivació endògena per expandir-se. Schweickart ho explica així: "... les empreses autogestionades tenen menys tendència que les empreses capitalistes a l'expansio per certs procediments i en determinades condicions. Ambdues s'expandiran en resposta a un creixement evident de la demanda. I ambdues s'expandiran si es dóna un increment significatiu dels rendiments d'escala. Però una empresa capi-

Cada dimensió empresarial té els seus avantatges i inconvenients, així com els seus factors crítics, i la supervivència i l'èxit d'una empresa depenen d'elements altres que la dimensió.

4: *La innovación en las pequeñas empresas catalanas. Las cooperativas de trabajo asociado.* Marià Moreno i Anastasi Pérez. CIDEM, 2003.

5: Perdurabilitat de les empreses d'economia social. www.cooperatives-treball.coop. 15 de març de 2006.

6: Cada any desapareixen un 11,2% de PIME en comparació d'un 10% de cooperatives.

7: Pàg. 176. Naredo, José Manuel, *Raíces económicas del deterioro económico y social*, Ed. S.XXI, 2006.

8: Pàg. 188, Naredo, José Manuel, *Raíces económicas del deterioro económico y social*, Ed. S.XXI, 2006

talista està molt més motivada a expandir-se que una empresa autogestionada quan els rendiments d'escala són constants i/o els costos es redueixen.”¹⁰

Joseba Azkarraga, en el seu treball sobre el futur de MCC, adverteix el grup cooperatiu perquè no s'obsedeixi per créixer a qualsevol preu: “El desafiament de l'experiència cooperativa de Mondragon no consisteix a créixer econòmicament, sinó a fer-ho seguint criteris democràtics, socials, culturals, ecològics i solidaris”. I encara: “L'experiència cooperativa de Mondragon, com a part de la cultura moderna, ha de lluitar contra el perill d'haver creat un univers de grans i potents mitjans, al servei de cap altre propòsit que el de reproduir-se i engrandir-se”.¹¹

Del mite a la realitat

Abandonem, doncs, l'ús mitològic o ideològic del creixement, deixem de receptar-lo de manera indiscriminada com si fos una pindola màgica i utilitzem-lo com el que en veritat és: un mitjà de vegades apropiat, d'altres no, per fer front a determinades situacions en què es pot trobar una cooperativa.

Per exemple, pot resultar un mitjà apropiat per a una cooperativa del sector de la distribució que està aplicant una estratègia competitiva centrada en el lideratge en costos i on, per tant, les economies d'escala són importants.

En canvi, pot resultar inapropiat per a una altra cooperativa dedicada a oferir serveis informàtics a mida, a la qual tot d'un plegat li plouen els encàrrecs per la seva qualitat, capacitat d'adaptació i creativitat. Aquesta segona farà millor possiblement mantenint-se com a petita empresa i rebutjant aquelles feines de menor valor afegit, o bé intercooperant amb altres en aquells projectes que, sent interessants per assumir-los, desbordin les seves capacitats internes.

Tanmateix, no deixa de ser parlar per parlar, perquè sempre caldrà analitzar el cas concret. Haurem de comparar avantatges i inconvenients del creixement respecte d'altres opcions com ara practicar algun tipus d'intercooperació (aliances temporals o estratègiques, cooperatives de segon grau, grups cooperatius...), canviar de segment o de mercat, reforçar la posició en un nínxol específic, etc. Haurem de sospesar les condicions externes (grau de competència, complexitat i dinamisme de l'entorn), però molt especialment les capacitats i voluntats internes. Les repercussions internes d'un eventual creixement són crucials; al capdavant, com diu

Els cooperativistes vivim dins una societat obsessionada pel creixement. No és estrany, per tant, que intentem també assolir-lo de manera acrítica a les nostres empreses.

9: Citat a *Safari a la estratègia..* Henry Mintzberg i altres. Ed. Granica, 1998.

10: Pàg. 158, Schweickart, David. *Más allá del capitalismo*. Ed. Sal Terrae, 1993.

11: Vegeu Azkarraga, Joseba. *Modernidad y cooperativismo. Una mirada sobre los sentidos y la cultura cooperativa de Mondragón*.

Mintzberg, "... sovint és més fàcil canviar de sector o retirar-se a una posició convenient dintre del mateix sector que desfer una estructura coherent. És el que fa l'empresari 'emprenedor': buscar un entorn nou i dinàmic quan l'anterior s'estabilitza i comença a ser envaït per burocràcies".¹²

Els riscos del creixement

"Vam créixer massa de pressa", és una queixa que se sent sovint en el món empresarial. Dos són, al meu entendre, els riscos més greus que pot comportar la conversió en gran empresa del que abans era una petita cooperativa. El primer és la probable disminució del compromís dels treballadors, fruit del descens de la seva satisfacció laboral. El segon és la dificultat per decreïxer, si calgués en un altre moment de la vida de la societat.

Comencem pel primer. A mesura que augmenta el nombre de socis –alguns autors situen el salt a partir de 15 persones–, la interacció cara a cara es fa més difícil i solen créixer tant la divisió del treball com la burocratització i la jerarquització. Tot això provoca que augmenti la frustració de les persones i minvi el seu compromís amb l'organització. La majoria d'estudis coincideix a assenyalar que, a les empreses que es fan grans, disminueixen els nivells de compromís dels treballadors (Miller 1967, Cook i Wall 1980, Burns i altres, 1990),¹³ de col·laboració amb la direcció, de control real i d'influència dels treballadors (Lucas),¹⁴ de participació dels treballadors en els processos de presa de decisions, així com baixa també la qualitat i la fluïdesa de les comunicacions (Delicado i altres),¹⁵ augmenten les barreres espacials i els individus es troben cada vegada més aïllats (Melcher)¹⁶ i es produeix més confusió, es veu perjudicat l'esperit de treball, augmenten l'absentisme i els accidents, disminueix la satisfacció pel treball i són més greus els conflictes entre sindicats i direcció (Litterer).¹⁷

Aquest constel·lació de causes i efectes que es retroalimenten comporta, en les cooperatives, la reducció de la participació democràtica als seus mínims formals (assemblea anual, elecció del consell rector i poca cosa més), amb què s'afebleix precisament el principal avantatge comparatiu de les cooperatives, que és l'alta implicació dels socis-treballadors. Ramaekers (1984) descriu el procés així: "per falta de control democràtic, les cooperatives evolucionaran cap a una concentració del poder en una tecnocràcia que acabarà per elegir els seus dirigents entre els seus iguals.

Objectivament l'empresa cooperativa, una vegada arriba al punt en què l'increment en l'escala productiva no li reporta més beneficis ni li permet reduir costos, no té cap motivació endògena per expandir-se.

12: Mintzberg, Henry. *La necesidad de coherencia en el diseño de la organización*. Ed. Ariel, 1982.

13: Pàg. 232. Morales Gutiérrez, Alfonso Carlos, *Competencias y valores en las empresas de trabajo asociado*. Alfonso Carlos Morales Gutiérrez, CIRIEC, 1998.

14: Pàg.227.Idem 13.

15: Pàg. 66. Lucas, Antonio Lucas. *La participación en el trabajo*. Ed. Lumen, 1995.

16: Pàg. 272. Mintzberg, Henry. *La estructuración de las organizaciones*. Ed. Ariel. 1984.

Els símptomes són clars: assemblees silencioses de cooperativistes –si no buides–, aprovacions automàtiques a les gestions del consell rector, i els equips directius que romanen immutables”.¹⁸

El segon risc és la dificultat que tenen estructuralment les cooperatives per fer marxa enrere. Allò que és una de les seves grans forteses –l'estabilitat laboral derivada de la primacia del treball sobre el capital– comporta carregar amb el handicap de la rigidesa laboral. A la cooperativa li és més fàcil créixer (tot i que sol necessitar trobar finançament extern) que fer l'operació inversa, decreïxer, ja que hauria de reduir el nombre de socis, una decisió traumàtica. Mentre que per a l'empresa capitalista una reducció de plantilla és un episodi més, ja que externalitza els dramàtics efectes socials que la reducció comporta, en el cas d'una empresa cooperativa, la tensió entre els socis i la descapitalització per la marxa d'una part d'aquests pot representar el tancament total de la cooperativa a curt termini.

Sembla que els directius de Mondragon van percebre que el grup es trobava en aquesta situació d'impossibilitat de fer marxa enrere, ara fa uns anys. El 1988 van celebrar un congrés cooperatiu titulat “Fent front a la Comunitat Econòmica Europea”. Es tractava d'estudiar com afrontar la competència amb les multinacionals davant l'arribada del mercat únic. Van preguntar-se si podien esquivar el xoc (“Fabriquem productes específics en què no tinguin avantatge les grans companyies capitalistes? És possible trobar un segment de mercat més accessible per a les cooperatives de treballadors a causa de la seva capacitat d'adaptació, utilitzant l'avantatge de la seva naturalesa cooperativa? Podríem adaptar les nostres empreses a nous mercats i trobar segments de mercat ignorats o, com a mínim, menys accessibles a les empreses capitalistes?”¹⁹), però van concloure que la majoria de les seves empreses industrials ja havien passat el punt de no retorn: havien invertit massa diners en aquells productes, maquinària, etc., per alterar el rumb. Decidint-se per competir amb les multinacionals, havien adoptat les característiques dels seus rivals. Els reunits van concloure que havien d'augmentar ràpidament els processos de centralització de les decisions per poder competir en els mercats globals i canviants. El resultat va ser Mondragon Corporación Cooperativa”.²⁰

Veiem, doncs, com no s'ha d'actuar mai amb lleugeresa davant el dilema de créixer o seguir una altra estratègia.

***Deixem de
receptar de
manera
indiscriminada el
creixement com si
fos una fórmula
màgica i
utilitzem-lo com el
que en veritat és:
un mitjà de
vegades apropiat,
d'altres no.***

17: Pàg. 272, Mintzberg, Henry. *La estructuración de las organizaciones*. Ed. Ariel. 1984.

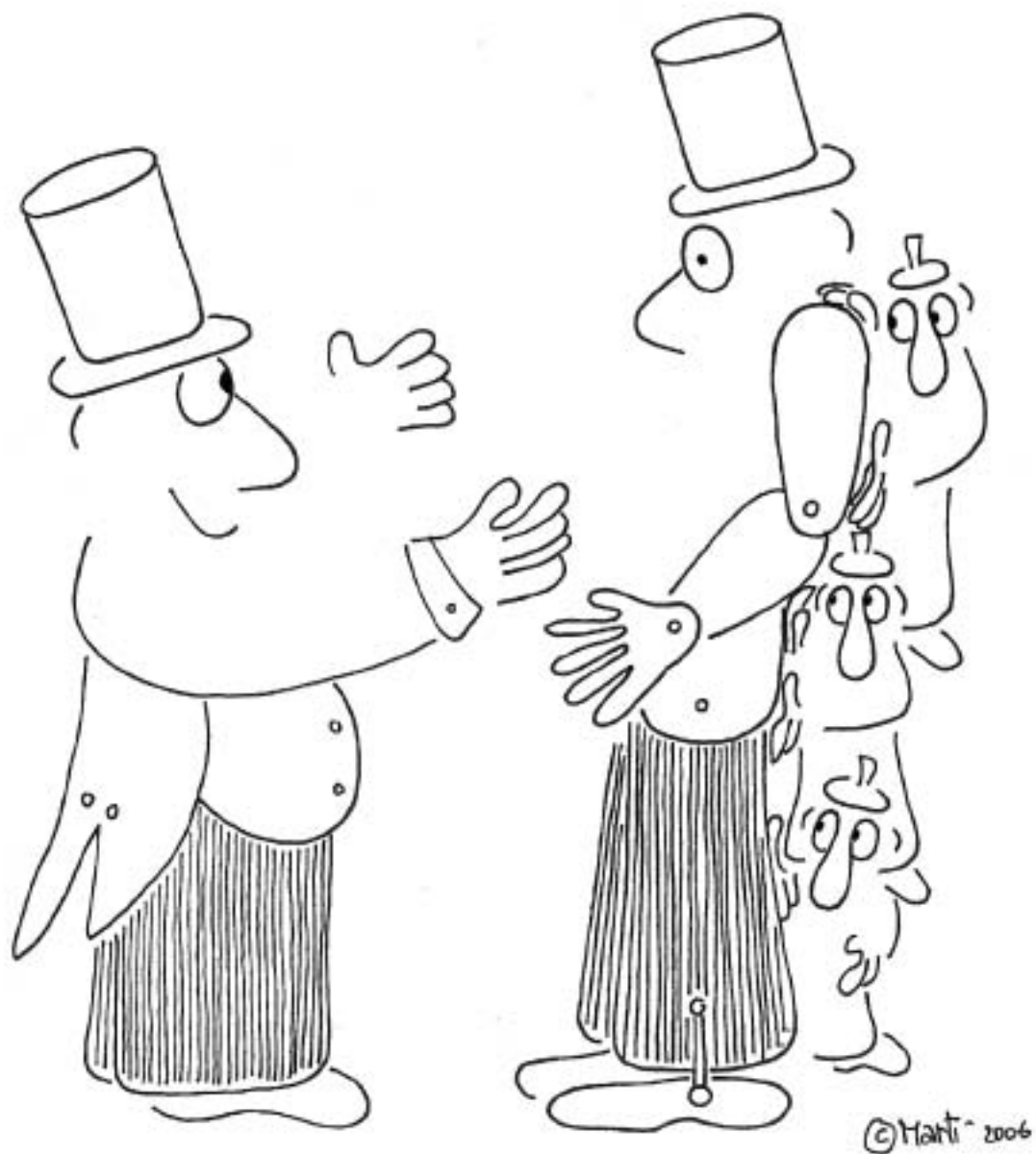
18: Pàg. 78, *Competencias y valores en las empresas de trabajo asociado*. Alfonso Carlos Morales Gutiérrez, CIRIEC, 1998.

19: Citat a *News from Mondragon*. Tim Huet.

20: Ibidem 19.

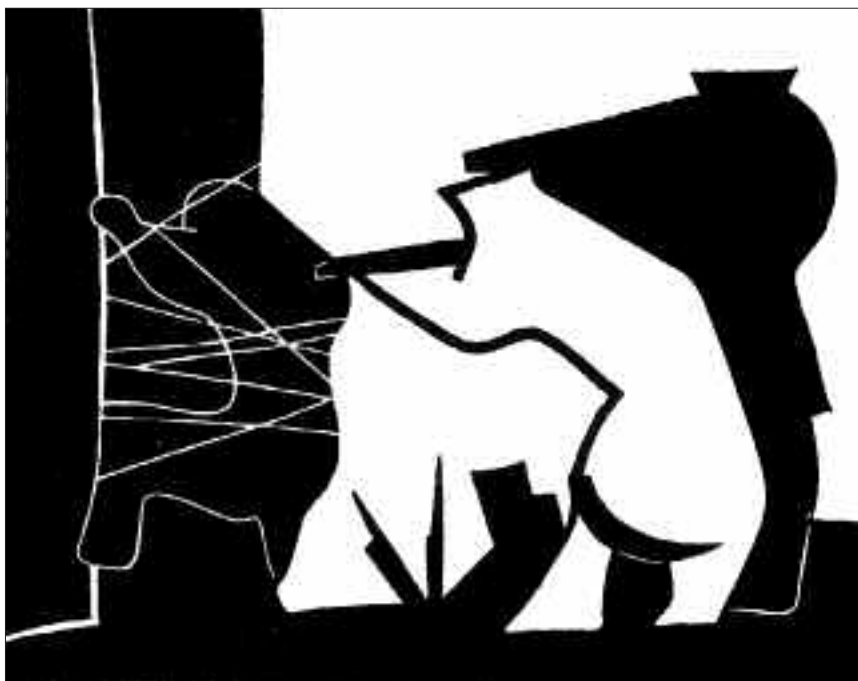
Apostar pel creixement sostingut és una opció delicada que caldrà ponderar molt bé, confrontar amb altres alternatives i, si finalment decidim adoptar-la, tractar de mitigar el seu efecte negatiu sobre el compromís de les persones revitalitzant la participació per mitjà de descentralitzar les responsabilitats i de multiplicar els equips autoorganitzats (de treball, de projecte, de millora), d'impulsar processos de redefinició col·lectiva de l'estratègia i els valors col·lectius, de dissenyar bons sistemes d'informació i comunicació, etc. Però de tot això, ja en parlarem en un altre número de *Nexe*.

Els riscos més greus que pot comportar convertir-se en una cooperativa gran són dos: la probable disminució del compromís dels treballadors i la dificultat per decreixer, si calgués.

El nou Estatut i el cooperativisme

Josep Maria Gasch

Al número 12 de *Nexe*, de juny de 2003, es va publicar un article, signat per l'amic Josep Maria Vilaseca, titulat "Propostes de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya des del cooperativisme" (d'ara endavant N-12). Aprovat el nou Estatut, s'ha considerat interessant comparar allò que es proposava amb el que ha resultat finalment. Abans, però, val la pena recordar el que deia l'antic Estatut i el que diu el nou sobre les cooperatives.

L'Estatut de 1979

A l'Estatut de 1979 solament es feia referència a les cooperatives a l'article 9.21, on es disposava que la Generalitat tenia competència exclusiva sobre "cooperatives, pòsits i Mutualisme no integrat en el sistema de la Seguretat Social, respectant la legislació mercantil", i en l'article 55, fent referència al 9.21, on s'assenyalava que la Generalitat, com a poder públic, podia fer ús de

les facultats previstes a l'apartat 1 de l'article 130 de la Constitució "i podrà fomentar mitjançant una legislació adequada les societats cooperatives".

Per entendre l'abast de la competència exclusiva, cal tenir present el que disposava l'article 25. Així, malgrat que al seu apartat 2 s'establí que "en l'exercici de les seves competències exclusives correspon a la Generalitat, segons s'escaigui, la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva", a l'apartat 1 es fixava que les competències "s'entenen referides al territori de Catalunya". I el Tribunal Constitucional considerava inconstitucional, per exemple, una norma de la Llei basca de cooperatives quan disposava que la Llei s'aplicava a totes les cooperatives que tinguessin el seu domicili al País Basc, amb independència del seu àmbit territorial d'actuació. No ens estenem amb els arguments de la sentència, però aquesta posa de manifest el que es comentava a N-12 sobre la necessitat de precisar les competències, tenint en compte la interpretació restringida de l'òrgan encarregat de vetllar per la Constitució. Ja en parlarem més endavant.

L'Estatut de 2006

Al nou Estatut, les cooperatives es consideren als articles 45 i 124, sense perjudici de l'article 14 en relació amb el 115 quant a l'eficàcia territorial de les normes.

L'article 45 obliga la Generalitat a fomentar l'acció de les cooperatives i el 124 atorga a aquesta mateixa institució

la competència exclusiva en matèria de cooperatives, competència que abasta la seva organització i funcionament i que

inclou en tot cas: la definició, denominació i classificació; els criteris sobre fixació de domicili; els criteris rectors d'actuació; els requisits de constitució, modificació dels estatuts socials, fusió, escissió, transformació, dissolució i liquidació; la qualificació, la inscripció i la certificació en el registre corresponent; els drets i deures del socis; el règim

econòmic i la documentació social; la conciliació i la mediació, i els grups cooperatius i les formes de col·laboració econòmica de les cooperatives.

El mateix article 124 també assenyala com a competència exclusiva la regulació i el foment del moviment cooperatiu, que inclou la regulació de l'associacionisme, l'ensenyament i la formació, i la fixació de criteris, regulació de condicions i execució, i control dels ajuts públics al món cooperatiu.

Quant a l'eficàcia de les normes, es té en compte el principi de territorialitat tant a l'article 14 com al 115. Això vol dir que l'àmbit material de les competències és Catalunya.

Per acabar, cal esmentar la poca variació dels textos citats que hi ha hagut entre la proposta votada al setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya i la que es va sotmetre a referèndum i fou aprovada. L'article 45.5 no va experimentar cap modificació. Això vol dir que a la ponència del Congrés de Diputats es va mantenir el text del Parlament català i òbviament és el que es presentà al poble català.

Quant a l'article 124, destacarem que

Malgrat que les cooperatives tenen més àmplia cabuda a l'actual Estatut, no considero que s'hagi fet un pas endavant en la autonomia o assumpció de competències.

el Parlament català va aprovar un primer apartat que, a l'expressió que corresponia a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de cooperatives, s'hi afegia "que aconsegueixin majoritàriament llur activitat amb els socis respectius a Catalunya o que, malgrat que no aconsegueixin majoritàriament llur activitat a Catalunya, hi tenen llur domicili social i no aconsegueixin majoritàriament llur activitat en una altra comunitat autònoma". I, pel que afecta les cooperatives, el principi de territorialitat palès als preceptes 14 i 115 no ha sofert cap modificació des del setembre de 2005 fins al juny de 2006.

Val la pena destacar que a la propaganda oficial de la Generalitat sobre l'Estatut es deia que l'article 124 ampliava l'àmbit material de la Generalitat a dos nous conceptes: l'economia social i el moviment cooperatiu, sota el títol de "principals novetats" en relació amb "com es defineixen les competències" (fullet de la Generalitat titulat "Guia comparativa entre l'Estatut de 1979 i el nou Estatut").

Comparació entre l'Estatut i la proposta de N-12

La primera qüestió que es plantejava a N-12 era l'àmbit d'aplicació de la legislació catalana. En aquest tema es proposava que la normativa catalana hauria d'aplicar-se a:

a) Les cooperatives amb domicili social a Catalunya, quan aquest coincideixi amb el lloc on hi ha la seva administració central. S'inclouen expressament les cooperatives europees.

b) Les cooperatives que tinguin a

Catalunya el seu principal establiment o explotació, i s'hi afegia que el domicili hauria de fixar-se a Catalunya.

La proposta es fonamentava en el fet que la redacció de la llei catalana de cooperatives era imprecisa en aquest extrem quan deia –i diu– que es regiran per la llei catalana les cooperatives que duen a terme principalment al nostre país llur acti-

vitat.

És clar que l'Estatut no ha canviat res. La competència exclusiva de la Generalitat que consagra l'article 124 ja era proclamada per l'article 9.21 de l'anterior Estatut, tal com s'ha apuntat més amunt. Cert és que si la Generalitat té competència sobre els criteris de fixació de domicili pot intentar una modificació en el sentit de la proposta de N-12, però per ara segueix vigent l'article 2.1 de la Llei de cooperatives de 2002, on es disposa que es regeixen per aquesta Llei "les cooperatives que duen a terme principalment a Catalunya llur activitat, cooperativitzada amb els socis respectius, sens perjudici de l'activitat amb tercers persones o l'activitat instrumental o personal accessòria que puguin dur a terme fora de Catalunya".

Una segona qüestió plantejada a N-12 era que la Generalitat tingués competència exclusiva en registres públics, esmentant la càrrega inadmissible que és que les cooperatives hagin de dipositar els comptes anuals al Registre Mercantil i al Registre de la Generalitat. Doncs això tampoc s'ha modificat. La legislació mercantil és de competència estatal, segons la Constitució i l'Estatut; per tant, l'intent, com deïem a N-12, de derivar al Registre Mercantil la publi-

Es segueix amb la burocràcia: existència de dos registres que depenen de diferents administracions.

citat societària de les cooperatives es manté.

A continuació, a N-12 es proposaven un conjunt de suggeriments sobre la competència exclusiva de la Generalitat en matèria fiscal, comptable, de regularització de balanços i activitats desenvolupades per les cooperatives de crèdit i d'assegurances. Res de res. Ja sabem com ha quedat el finançament general. Això és competència estatal.

Finalment, pel que fa a les entitats de crèdit i assegurances, recordem que l'article 126 (no esmentat abans) disposa que la Generalitat solament té competència compartida sobre l'estructura, l'organització i el funcionament de les cooperatives de crèdit i de les entitats que actuen en el mercat assegurador. Recordem, també, que la competència compartida suposa l'existència d'unes bases que fixa l'Estat per llei. És a dir, de la competència exclusiva proposada a N-12 hem passat a la competència compartida. De tota manera, cal destacar que ja a la proposta del Parlament català de 2005, se'n parlava, en aquests supòsits, de competència compartida. Oblit? Poca importància que es dóna a les cooperatives de crèdit o d'assegurances? Ho deixo per a la reflexió.

En qualsevol cas, cal anotar que en el manifest "Estatut sí" signat per una sèrie de personalitats no es feia cap referència a les cooperatives com a signe de millora entre l'Estatut anterior i el que s'oferia a referèndum. També era un oblit? O resulta que, en definitiva, davant de la globalització econòmica, hi ha entitats locals i democràtiques de

base a les quals no es dóna importància.

Així mateix, cal anotar que a la "Guia de lectura del nuevo Estatuto de Autonomía de Cataluña", publicat per interessar el vot positiu, no es fa cap referència al cooperativisme. Només un quadre referit a l'article 124 – cooperatives. Sense cap comentari.

Òbviament, per tot el que s'ha apuntat, és clar que la proposta de N-12 respecte a la competència plena de la Generalitat en matèria d'activitats desenvolupades per

les cooperatives de crèdit no ha tingut cap resultat en el nou Estatut. De tota manera, tenim la competència compartida segons el que disposa l'article 126.

El que sí ha recollit el nou Estatut és la regulació de la conciliació i la mediació en matèria de cooperatives. Per tant, cal entendre que, avui, tal com es proposava a N-12 (pàgina 86), es pot regular la conciliació obligatòria.

Pel que fa als aspectes laborals i de Seguretat Social, es manté la competència estatal quant al règim d'afiliació al sistema de la Seguretat Social dels socis de treball i dels socis treballadors de les cooperatives de treball associat, així com en matèria d'accés dels mateixos socis treballadors o de treball al reconeixement de la situació legal de desocupació.

Finalment, cal recordar que a N-12 es proposava substituir l'article 55 de l'anterior Estatut pel text següent: "La Generalitat, amb una legislació adequada, propulsarà el cooperativisme com a instrument que és de cohesió social i equilibri territorial, amb la seva comesa de racionalització de la producció i creació de llocs de treball des de la col·labo-

La globalització segueix imperant: no es vol desconcentrar o descentralitzar les cooperatives de crèdit i d'assegurances, instruments bàsics de l'economia i el teixit financer.

ració i solidaritat dels seus components. Amb aquesta finalitat d'equilibrar i harmonitzar el desenvolupament comarcal i de procurar una distribució més justa de la riquesa, la Generalitat dispensarà un tracte preferent a les societats cooperatives.”

Amb l'article 45 de l'actual Estatut –com s'ha dit– ja es considera l'obligació de la Generalitat de fomentar l'acció cooperativa modificant la facultat –com s'apuntava abans– per l'obligatorietat. Però és una llàstima que no s'hagi aprofitat el canvi per introduir la justificació de l'obligació de fomentar, és a dir, la cohesió social, l'equilibri territorial, la racionalització de la producció, la creació de llocs de treball i en definitiva el tracte preferent a les cooperatives. I s'apunta això que té relació amb l'activitat de foment, ja que l'article 114 de l'Estatut, que es titula “Activitat de foment”, sembla reservar aquesta activitat només a les subvencions. Això sí, el punt 1 de l'article disposa que la Generalitat pot atorgar subvencions amb càrrec a fons propis en l'exercici de les activitats de foment, i a l'apartat 2 s'assenyala que, en les matèries de competència exclusiva, correspon a la Generalitat l'especificació dels objectius a què es destinen les subvencions estatals i comunitàries europees territorialitzables, així com la regulació de les condicions d'atorgament i la gestió (tramitació i concessió).

Per acabar aquest apartat, cal destacar la diferència entre l'objecte i el subjecte. S'ha intentat comentar el que diu l'Estatut respecte a les cooperatives com a subjecte, però és clar que, tenint en compte que les cooperatives abasten o poden abastar totes les activitats econòmiques, poden considerar-se en gairebé

totes les competències que l'Estatut regula al capítol II del títol IV.

Conclusions

A l'anterior apartat ja hem fet comentaris concrets sobre diferents aspectes relacionats amb les cooperatives i com s'han regulat o no a l'Estatut. Aquí inten-

ta-rem fer-ne un resum, malgrat que algunes qüestions puguin ser repetitives. Aquestes són les valoracions:

1. Malgrat que les cooperatives tenen una cabuda més àmplia a l'actual Estatut (se les esmenta més), no considero que s'hagi fet un pas endavant en autonomia o assumpció de competències. Els aspectes fiscals, laborals, de Seguretat Social, mercantils i comptables continuen depenent de les bases de l'Estat (en el cas de competències compartides) o directament de les lleis de l'Estat (competència exclusiva només d'aquest).

2. Es continua amb la burocràcia: existència de dos registres (mercantil i de cooperatives) que depenen de diferents administracions (central i autonòmica).

3. La globalització econòmica segueix imperant en aquest camp: no es vol desconcentrar o descentralitzar el que fa referència a les cooperatives de crèdit i d'assegurances, instruments bàsics de l'economia i el teixit financer.

4. Llevat del que s'apunta en el punt 3 anterior, fa l'efecte que en la resta dels àmbits cooperatius els legisladors no consideren les cooperatives com a eines eficients de cohesió social, de solidaritat, de racionalitat productiva.

Barcelona, setembre de 2006

Hi ha entitats locals i democràtiques de base a les quals no es dóna importància.

El balanç social i les cooperatives

Pere Albertí Huguet

Introducció

Els temps actuals es caracteritzen pel fenomen de la mundialització que es fa notablement evident tant en les comunicacions com en els intercanvis econòmics. Dins aquesta realitat, les empreses han de fer front a nous reptes i un d'ells és la necessitat de ser econòmicament eficients. A la vegada, també s'observa que els mercats comencen a valorar en especial determinades actuacions de les empreses,

que tenen a veure amb la seva realitat social i mediambiental. Tot plegat suposa incorporar nous elements de valor afegit per a les produccions i serveis.

En aquest sentit cal recordar que, l'any 1995, l'Aliança Cooperativa Internacional, en el punt 7è. de la resolució del seu Consell sobre identitat cooperativa, recomana a les cooperatives "millorar l'eficàcia i l'impacte en el futur".¹

És ben sabut que les cooperatives

són unes empreses peculiars. La peculiaritat neix de la seva identitat que es manifesta mitjançant els comportaments. No és aquesta una qüestió menor: sense projecte identitari pot haver-hi una empresa però difícilment una cooperativa.

La identitat cooperativa se situa en tres nivells: motivacions, actuacions i finalitats. Les *motivacions cooperatives* es basen en el conjunt de valors inclosos en la declaració de l'ACI que constitueixen el seu codi ètic, del qual es desprenen els set principis cooperatius i que són el marc per a les *actuacions cooperatives*. En el darrer estadi hi figuren els objectius socials, és a dir, les *finalitats de les cooperatives*.

L'activitat productiva que duen a terme les empreses cooperatives, en si mateixa, no divergeix massa de les empreses convencionals i, per tant, implica dur a terme l'anàlisi econòmica, sens dubte necessària i indispensable. Mitjançant el *compte d'explotació* i el *balanç de situació*, s'extreu la informació que haurà de servir per avaluar allò que, d'una manera global, s'anomena l'eficiència econòmica.

Des del punt de vista identitari, a les cooperatives, el *balanç social* és l'instrument per dur a terme una anàlisi social que permeti mesurar el compliment dels objectius fixats i fer un seguiment de l'eficiència social.

“El concepte d'eficiència es refereix al grau d'efectivitat dels mitjans emprats en un determinat procés per tal d'assolir un objectiu o generar un resultat proposat, és a dir, a la relació entre els objectius i els mitjans”.² Aquesta citació del professor Luiz Iná-

cio Geiger sobre l'eficiència sistèmica que comprèn la realització de beneficis també socials i la generació d'efectes favorables per a l'entorn, ens permet incloure aquest punt de vista en l'àmbit del món cooperatiu.

El balanç social és l'instrument per mesurar el compliment dels objectius fixats i fer un seguiment de l'eficiència social.

El balanç social de les cooperatives balears

Concretar el balanç social és una tasca complexa. A la

nostra manera de veure, l'estructura bàsica del model ja està definida per la professora Aitziber Mugarra, en el seu “Projecte Balanç d'Identitat Cooperativa”.³ Però com sigui que no existeix un únic model unificat, les concrecions que a continuació es fan volen ser una aportació que no té cap pretensió de definitiva, per tant, és discutible i sens dubte millorable.

El punt de partida sorgeix dels articles 85.5 i 88 de la Llei de cooperatives de les Illes Balears,⁴ amb l'objectiu de donar resposta a les cooperatives que hagin de confeccionar el balanç social.

L'article 88, punt 2, diu textualment: “*El balanç social pot incorporar aquells indicadors o informes que permetin avaluar la situació de la cooperativa en relació amb els seus socis, les cooperatives del sector i la comunitat en general on dugui a terme l'activitat econòmica, establint el grau de compliment dels objectius proposats, el nivell de participació social, les col·laboracions hagudes amb altres cooperatives i les aportacions, de tot tipus, a l'entorn social, així com un informe de fortaleeses i debilitats de la cooperativa*”.

Tot i aportar molts de continguts, l'article 88 no defineix com ha de ser el

balanç social i, el que és més important, amb quins criteris s'ha d'aplicar. Per tant, es fa necessari desenvolupar un model perquè les cooperatives puguin, en el cas que ho decideixin, confeccionar-lo.

La Unió de Cooperatives de Treball i la Unió de Cooperatives Agràries de Balears, ara fa gairebé dos anys, van constituir una comissió de treball que rebé l'encàrrec de concretar un model per a les cooperatives de les Illes. Tot i que no està acabat, ja es poden anticipar els aspectes que s'han tingut en compte i que el configuren.

Els indicadors

El primer estadi del model de balanç social que es proposa consisteix en una taula d'indicadors, els quals han de servir per analitzar diverses dimensions o aspectes de cada un dels principis cooperatius, a partir del treball de la professora A. Mugarra.⁵

La taula conté 81 indicadors, que fan referència a 25 dimensions dels 7 principis cooperatius. Per tant, suposa una aproximació prou ampla per conèixer les pautes reals d'actuació de les cooperatives envers el seu codi ètic. De fet, és gairebé un inventari extens a partir del qual s'han d'anar escollint aquells indicadors/dimensions que afectin cada realitat.

Cada indicador té assignat un codi identificatiu que ha de servir per a la seva informatització i que conté la informació necessària per realitzar agrupacions i localitzacions que serviràn per a anàlisis posteriors i més globals.

A tall d'exemple, es mostra l'indicador "*Proporció de socis presents a les assemblees*":

Cal desenvolupar un model de balanç social perquè les cooperatives puguin confeccionar-lo.

P2. GD1.I1 proporció socis presents assemblees (V)

De la seva codificació es desprèn que pertany al segon principi (P2); és aplicable a totes les cooperatives (G); correspon a la

dimensió primera que analitza la participació a les assemblees i projectes (D1); el número d'indicador assignat dins de cada dimensió (I1); el nom que l'identifica i el tipus d'indicador: valoratiu o descriptiu, en aquest cas valoratiu (V).

Aquest indicador pretén analitzar el grau d'assistència personal a les assemblees. S'ha optat per un indicador valoratiu i per tant mostra la proporció, en tant per cent, dels socis amb presència física en relació amb el total de socis convocats.

La informació que generi aquest indicador, en el transcurs de l'exercici anual i juntament amb altres, permetrà analitzar l'interès dels socis per les qüestions decisives de la cooperativa.

De fet es volen facilitar, mitjançant els indicadors, eines per al debat, per a la presa de decisions, examinar determinats aspectes i fer-ne una diagnosi de caire social.

Cada indicador es concreta en una fitxa-suport que conté les variables i les fórmules per a la seva confecció, així com les necessàries explicacions i comentaris; a més de les corresponents caselles per poder registrar el *valor objectiu* que serà la pauta a seguir al principi de l'exercici i poder-lo compa-

rar amb el *valor obtingut*, al final del seguiment.

Els objectius socials

El segon estadi del model de balanç social són els objectius socials, el compliment dels quals reforça la finalitat de les cooperatives. Aquesta qüestió és decisiva per poder tractar i comprendre el concepte d'*eficiència social*, tal com indicàvem a la introducció.

De la declaració de l'ACI sobre la identitat cooperativa es desprenen els objectius socials de les cooperatives, que des del nostre punt de vista són els següents:

- Objectiu 1: millora de les condicions dels socis.
- Objectiu 2: millora de les condicions dels treballadors.
- Objectiu 3: interès per la cooperativa.
- Objectiu 4: interès per la comunitat i l'entorn.
- Objectiu 5: cooperació entre cooperatives.

Seguint el criteri de mesurament que fa servir la professora Raquel Herranz,⁶ *"una vez seleccionados y formulados los objetivos estratégicos, la segunda fase consiste en el análisis de los componentes de cada objetivo con la finalidad de diseccionar sus aspectos más destacados..."*, ens ha semblat que pot servir per fer més entenedor i operatiu l'anàlisi de les cooperatives emprant el criteri de classificar els indicadors en tres aspectes: socials, financers i operatius.

Aspectes dels indicadors:

-*L'aspecte social dels indicadors* fa referència als *stakeholders* de la coope-

rativa, és a dir, a tot allò que estigui relacionat amb els socis, tercers no socis, treballadors, institucions, altres cooperatives, societat en general, etc.

-*L'aspecte financer dels indicadors* té a veure amb les qüestions financeres que afecten la consecució de cada objectiu, inversions, obtenció i aplicació de recursos, etc.

-*L'aspecte operatiu-participatiu dels indicadors* s'ha de relacionar amb actuacions, organització, activitats, etc.

Procedint amb aquest criteri, els indicadors s'han classificat per aspectes.

La resultant aconsegueix que la taula de 81 indicadors ha quedat formulada de la manera següent:

<i>Taula d'indicadors</i>	81
socials	33
financers	26
operatius-participatius	22

Seguint aquest procés i amb la intenció d'aconseguir que la informació sigui més acurada i manejable, s'han relacionat el conjunt de variables que es disposen: els objectius socials i els indicadors classificats per aspectes, assignant a cada objectiu els indicadors que li són més adients. La taula de doble entrada resultant queda constituïda tal com es veu a la nota 7.⁷

Per tant, l'anàlisi se centra per cada objectiu i a la vegada per cada aspecte. D'aquesta manera es facilita una aproximació des de dos punts de vista: a cada objectiu per aspectes i cada aspecte vers els objectius, ajudant i aprofundint la diagnosi.

Amb tot, encara s'ha de donar una passa més per facilitar la seva aplicació a les cooperatives mitjançant la determinació de nivells i criteris a tenir en compte.

Nivells i criteris d'aplicació

Com s'ha dit, el model conté una taula de 81 indicadors, classificats per objectius socials i a la vegada també per aspectes, amb l'intent de preveure la realitat en conjunt, però aquesta qüestió no es correspon al dia a dia ni a la realitat de les cooperatives en particular, ja que s'observen variables que són determinants, com ara la dimensió de la cooperativa, el grau d'implicació en la realitat social i les peculiaritats pròpies que condicionen els resultats.

Per tot plegat, cal definir uns criteris de mínims i d'unificació, pensant també en la necessària resultant de tot el sector cooperatiu.

Dimensió de la cooperativa

El criteri que es proposa es basa en el nombre de socis. Per això el model defineix tres nivells de cooperatives: petites, mitjanes i grans:

petites:	3 - 10 socis
mitjanes:	11 - 50 socis
grans:	3 - 10 socis

Indicadors mínims

El segon criteri d'aplicació defineix els indicadors mínims per cada nivell, objectiu social i aspectes, que hauran de fer servir necessàriament les cooperatives. D'aquesta manera es garanteix la comparació i l'agregació sectorial dels resultats obtinguts.

Particularitats pròpies

Les cooperatives podran crear, si així ho decideixen, indicadors propis, a més dels indicadors mínims prescrits, a fi de completar la seva analítica.

Resultats del model

A partir del codi de l'indicador s'han de constituir diverses bases de dades i agrupacions, mitjançant un programa informàtic, que encara no s'ha concretat però que haurà de facilitar l'aplicació a cada cooperativa i unificar els agregats del balanç social, a les unions cooperatives. Comprendrà els ítems següents:

1) Per cada cooperativa: La *taula d'objectius* (annex 2) que s'han fixat per a l'exercici i la *taula de realitzacions* (annex 1), obtingudes al final de l'exercici i que constitueixen els documents base per obtenir informació sobre:

a) Els objectius socials (des d'aspectes socials fins a financers i operatius).

b) Els continguts dels indicadors (que ajudaran al debat en el Consell Rector i després a l'Assemblea).

c) Les mesures de correcció a decidir.

d) La diagnosi social i la valoració global de la cooperativa.

2) Per les unions cooperatives: la resultant agregada de les *taules d'objectius i de realitzacions*, facilitades per les cooperatives associades, que han de permetre una visió de conjunt en cada un dels punts ressenyats, per suggerir:

a) Possibles economies d'escala i polítiques conjuntes.

b) Informació derivada del grau de compliment dels objectius socials.

El model conté una taula de 81 indicadors, classificats per objectius socials.

c) La diagnosi social i la valoració global del sector cooperatiu.

A manera de conclusió

La pretensió d'aquest projecte de balanç social consisteix a iniciar el camí cap a l'anàlisi social de les cooperatives, des de la perspectiva de la realitat existent aquí i ara. Tal cosa no suposa, en cap cas, deixar el model com a definitiu, en la mesura que les

experiències d'unificar un "*model de sostenibilitat*" tant en el àmbit del corrent europeu de Responsabilitat Social Empresarial,⁸ com en el de la qualitat, hauran de fer revisar i adaptar els balanços socials existents.

Mentrestant, l'etapa que es vol iniciar a les Illes comença per un model en clau exclusiva dels principis i valors cooperatius.

Agost-Octubre de 2006

Notes

1: Declaració de l'ACI sobre identitat cooperativa. Any 1995.

2: "Eficiència sistèmica". Luiz Inácio Gaiger. Revista *Nexe*, n. 17, pàg. 63.

3: "Projecte Balanç d'Identitat Cooperativa". A. Mugarra Elorriaga. Revista *Nexe* n. 6. any 2000.

4: Llei 1/2003 de 20 març. BOIB n. 42, de 29 de març de 2003.

5: Ídem nota 2.

6: *Las Organizaciones No Gubernamentales. Un Modelo Integral de Gestión y Control*. R. Herranz Bascones. AECA monografías. 2005, p. 72, 4.1.

7: La taula de doble entrada seria així:

Aspectes	Objectiu 1 Millora socis	Objectiu 2 Millora treballadors	Objectiu 3 Interès per la coop.
<i>Socials</i>	10	3	7
<i>Financers</i>	7	2	6
<i>Operatius</i>	0	1	18
<i>i de participació</i>			

Total indicadors: 17 6 i 31

8: Actualment, hi ha una comissió en el Congrés de Diputats que debat un projecte de llei sobre RSC.

La Llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere

Esther Pérez

L'any 2004, s'aprovà a l'Estat espanyol, una llei pionera a Europa sobre la violència de gènere. Aquesta llei orgànica, aprovada enmig de debats i crítiques, finalment va veure la llum el dia 28 de desembre de 2004, essent la "lei 1/2004 de 28 de desembre de mesures de protecció integral contra la violència de gènere".

La perspectiva amb què s'aborda la qüestió es pretén integral, de manera que no només es recullen mesures penals i judicials, sinó que la llei

comprèn un ampli ventall de mesures circumscrites en altres àmbits, en els quals també incideix de forma directa la violència de gènere. Així, la llei preveu mesures preventives, socials, educatives, assistencials i legals tant en allò relatiu a la normativa civil com a la penal.

Una de les qüestions més rellevants és que per primera vegada es plasma en un text normatiu que la violència de gènere no és una qüestió privada, sinó un problema que afecta el conjunt de

la societat. Així, el preàmbul de la llei afirma el següent: “*la violencia de género no es un problema que afecte al ámbito privado. Al contrario, se manifiesta como el símbolo más brutal de la desigualdad existente en nuestra sociedad. Se trata de una violencia que se dirige sobre las mujeres por el hecho mismo de serlo, por ser consideradas, por sus agresores, carentes de los derechos mínimos de libertad, respeto y capacidad de decisión*”

Aquest fet suposa un gran avanç comparat amb èpoques anteriors; durant moltíssims anys, la premissa que els maltractaments formaven part de l'àmbit privat ha servit d'excusa per ocultar i invisibilitzar el problema, facilitant que les relacions en l'àmbit de la parella s'hagin regit per la possessió i la desigualtat de condicions entre ambdós membres. La violència de gènere és una qüestió social, en tant que no només afecta les relacions interpersonals de les persones implicades, sinó que es configura com una qüestió d'ordre públic ja que, com la mateixa llei manifesta, és símbol de la desigualtat existent en la societat i la vulneració més absoluta dels drets fonamentals.

Així doncs, la llei pretén, mitjançant aquest nou enfocament, fer front a la idea imperant en la cultura patriarcal. Els maltractaments són un problema que ens afecten a tots, la víctima ja no es troba sola davant el maltractador, sinó que la societat li dona suport, a l'hora que condemna aquestes conductes públicament i adopta mesures per lluitar-hi en contra.

L'objecte de la Llei 1/2004 de 28 de desembre és lluitar contra la violència.

La llei preveu mesures preventives, socials, educatives, assistencials i legals, tant en allò relatiu a la normativa civil com a la penal.

Amb aquesta finalitat, la llei, en el seu article 1.3, estableix què s'entén per violència: “*La violencia de género a que se refiere la presente Ley comprende todo acto de violencia física o psicológica, incluidas las agresiones a la libertad sexual, las amenazas, las coacciones o la privación arbitraria de libertad*”.

Respecte dels subjectes d'aquestes conductes, la llei introdueix una important reforma. La redacció deixa de ser neutra per fer referència al fet que el subjecte actiu només pugui ser un subjecte masculí, malgrat que aquesta previsió no s'estableix explícitament a la llei. Tanmateix, es desprèn del que s'estableix en l'article 1.1: “*La presente Ley tiene por objeto actuar contra la violencia que, como manifestación de la discriminación, la situación de desigualdad y las relaciones de poder de los hombres sobre las mujeres, se ejerce sobre éstas por parte de quienes estén o hayan estado ligados a ellas por relaciones similares de afectividad, aun sin convivencia*”

Dins dels subjectes passius, no només s'inclou la dona que es trobi en alguna de les situacions anteriors, sinó que dins l'expressió que preveuen les modificacions de determinats tipus: “*persona especialmente vulnerable que conviva con el autor*”, es trobarien incloses moltes altres persones que es trobarien sota la protecció d'aquesta llei precisament per la seva especial vulnerabilitat, sempre que convisquin amb l'agressor.

D'aquesta manera, la llei no únicament es dirigeix a la lluita contra la violència de gènere, sinó que el cercle

de protecció s'amplia a determinades persones en situació de vulnerabilitat que convisquin amb l'agressor. En aquest cas parlariem de violència domèstica que, en relació amb les dones, es configuraria com una manifestació més de la violència de gènere.

Les mesures previstes a la llei en els diferents àmbits serien, a grans trets, les següents. En l'àmbit educatiu, amb l'objectiu d'oferir una formació sensible a aquesta qüestió, es detallen *"las obligaciones del sistema para la transmisión de valores de respeto a la dignidad de las mujeres y a la igualdad entre hombres y mujeres"*. A més, s'incorpora com a contingut curricular en l'ensenyament secundari l'educació en els valors d'igualtat entre homes i dones, i també valors i principis contra les actituds que conformen la violència vers les dones, introduint al Consell Escolar una nova figura que impulsarà les actuacions necessàries per tal d'aconseguir aquest tipus d'educació.

Dins el món de la publicitat i dels mitjans de comunicació, es preveu l'estricta respecte a la dignitat de les dones i a no emetre estereotips relacionats amb la imatge de la dona que la discriminin.

En l'àmbit de la sanitat, es preveuen actuacions destinades a una detecció precoç de la problemàtica i a l'aplicació dels protocols sanitaris en l'àmbit de la violència.

Dins dels drets reconeguts a les dones que han patit situacions de violència, es preveuen *"el derecho de acceso a la información y a la asisten-*

cia social integrada, a través de servicios de atención permanente, urgente y con especialización de prestaciones y multidisciplinariedad profesional"

En l'àmbit social, s'introdueix dins l'Estatut dels Treballadors, entre altres, la justificació de les faltes d'assistència al treball, facilitar la mobilitat geogràfica, etc.

Com a mesures de suport econòmic, es preveu la possibilitat d'accedir a la prescripció per atur quan es resolgui o suspengui el contracte de forma volun-

tària, a més de poder accedir a un programa d'inserció laboral que té per finalitat proporcionar a la dona que ha patit la situació de violència accedir a uns recursos mínims per subsistir, sense dependre de l'agressor.

En l'àmbit judicial, la qüestió més important que introdueix la llei 1/2004 és la creació dels Jutjats de Violència sobre la Dona. Aquests jutjats, a banda d'ocupar-se dels processos penals, tractaran també les qüestions civils que se suscitin, per tal de donar al tema un tractament unitari, intentant agilitar els procediments en benefici de la persona que ha patit la situació violenta. Per altra banda, també es crea la figura del fiscal contra la Violència contra la Dona.

No obstant això, malgrat totes les previsions que la llei fa, en relació amb les mesures que s'han d'adoptar en els diferents àmbits per la lluita contra la violència de gènere, la dotació econòmica per poder-les posar en marxa resulta absolutament escassa, de manera que els manaments continguts

Una de les qüestions més rellevants és que, per primera vegada, es plasma en un text normatiu que la violència de gènere no és una qüestió privada, sinó un problema del conjunt de la societat.

a la llei 1/2004 quedarien, com col·loquialment es diu, en paper mullat. La pregunta, doncs, és la següent: de què serveix disposar d'un nou instrument per lluitar contra aquesta xacra social, si no es dota de recursos per posar-lo en marxa?

Fins avui, un dels escassos objectius que s'han complert és la creació dels Jutjats de violència contra la dona. Tanmateix, l'adopció i la implantació de mesures no es pot limitar a aquesta, sinó que resulta absoluta-

ment essencial que els poders públics la dotin amb els poders públics dels recursos necessaris per poder engegar tota la resta, per fer de la llei un instrument útil i eficaç per la lluita contra la violència vers les dones, donant compliment a les seves previsions, i per tal que, finalment, tots els ciutadans i ciutadanes puguem gaudir dels drets i llibertats reconeguts a la nostra norma fonamental, en peu d'absoluta d'igualtat.

Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària

Diversos ponents

Xavi Palos (Trèvol)

Quan va sorgir la idea que Trèvol fes la seva contribució ecològica, la “sostenibilitat” no era un terme de moda; estàvem acostumats a parlar de medi ambient o d'ecologia. Des de l'origen,

teníem clar que la nostra estructura havia de ser al màxim de democràtica i assembleària. La sostenibilitat o el medi ambient, al principi, no estaven dins del nostre codi genètic. Érem gent que veníem del món de la moto, que tot el dia anàvem en moto, i el planteja-

ment de per què no anàvem amb bicicleta va sorgir des de fora del nucli que portava la gestió de la cooperativa, concretament de persones relacionades amb altres moviments socials. Com a cooperativa, en aquell moment participàvem en entitats com la Xarxa Ecologista i Alternativa, un dels orígens de la revista *Illacrua*, i allí sí que es plantejaven una sèrie de debats en què participàvem. En un d'aquests debats se'ns va dir: "Vosaltres, molt xerrar i tota la pesca, però esteu tot el dia contaminant".

Se'ns va recordar l'obligació que teníem de contribuir a la millora del medi ambient. En unes jornades organitzades per la Societat Autogestionària, va sorgir el debat de què podíem fer les cooperatives pel moviment ecologista i a la inversa, i la conclusió va ser endinsar-nos en el món de l'ecomissatgeria. Nosaltres sempre diem que no som una missatgeria amb bicicleta, sinó que som una ecomissatgeria –com a mínim, un intent d'ecomissatgeria. El plantejament no era tant canviar el vehicle de combustió per un altre, sinó d'implantar una sèrie de referents, de formes o d'hàbits propis del moviment ecologista.

Llavors canviem la moto per la bicicleta i esdevenim coneguts. Una altra cosa no serem, però mediàtics sí. Gairebé tenim més premis que clients. El plantejament que fèiem era: podem ser eficients en un sector tan competitiu com el de la missatgeria del transport urgent amb la bicicleta? Vam fer una sèrie de proves que van demostrar que sí, que el canvi funcionava. Els resul-

tats de les proves van ser molt satisfactoris. Tots els que veníem de la cultura de la moto ens vam quedar astorats.

El perfil del client va anar canviant. No era algú plenament conscienciat, sinó a qui simplement agradava la bicicleta. La gent va començar a sentir una certa simpatia per aquest tema. Vam tenir bona acollida als mitjans de comunicació –vam sortir a tots els llocs, fins i tot a *l'Hola*– i es van crear moltes complicitats: amb els clients, quan veien el pobre jove que estava suat, o amb els porters, que

s'oferien a guardar-los les bicicletes.

Tenim èxit i Trèvol es refunda amb aquest plantejament i ens fa canviar molts punts de vista. No es tracta de passar de la teoria a la pràctica solament amb el transport, sinó també en diferents hàbits: ús de paper reciclat, reducció de consum d'energia... Totes aquestes qüestions les anem incorporant gràcies a l'èxit de la missatgeria ecològica. A partir de llavors, hem de predicar amb l'exemple i ser un referent.

Els ecomissatgers i ecomissatgeres que van amb bicicleta fan una mitjana de 60 o 70 quilòmetres diaris en un trànsit com el de Barcelona. És a dir, estan patint la contaminació de tots els qui no fan una aportació mediambiental. En principi es pot recomanar l'ús de la mascareta o el filtre, però quan una persona passa set hores i mitja treballant en bicicleta, encara que al principi va molt il·lusionat amb el seu casc i el seu filtre, a poc a poc tot acaba degenerant i al final el sentit comú diu que la realitat és la que mana. D'una

Per a Trèvol no es tracta de passar de la teoria a la pràctica solament amb el transport, sinó també en diferents hàbits: ús de paper reciclat, reducció de consum d'energia...

banda, la nostra contribució a la salut del missatger o missatgera no m'agrada passar-la per alt, per això ens faran una auditoria molt més elaborada que la calculadora que fem servir nosaltres, que calculi què podem reduir, què podem compensar en aquestes coses com a entitat.

De l'altra banda, una altra cosa en què s'ha avançat és que el sector ha variat. Des que vam començar amb bicicleta ara fa catorze anys –i a causa de l'impacte de noves tecnologies– ens decantem més per la petita paqueteria. I aquí entra el nou projecte SMS que hem engegat. Cada vegada hi ha més gestions via Internet; moltes coses que abans es feien via missatger o missatgera ja estan suplertes pel correu electrònic o el fax, i cada vegada tendim més a distribuir petita paqueteria. Això ens ha dut a introduir també vehicles sostenibles per al repartiment de petita paqueteria. I, en aquest cas, la nostra estrella és el “cochecito leré”, que és el cotxe elèctric que ja haureu vist. El cotxe fa que siguem més coherents. La bicicleta la fem servir de manera prioritària pel centre de Barcelona (de la Vila de Gràcia fins al mar, i de passeig Sant Joan fins a l'Illa Diagonal). Pel que fa als vehicles, el nostre Pla d'Acció 21 recomana el biodièsel, amb les limitacions que comporta, ja que hi ha poques benzineres que utilitzin el biodièsel i, a més, també contamina.

El vehicle elèctric ha estat un repte i una aposta. És una tecnologia que té unes limitacions: un servei que podríem fer amb la furgoneta convencional, d'una manera molt més ràpida, pro-

ductiva i molt més rendible per a l'empresa, no podem oferir-lo. Per tant, en molts casos queda com un element decoratiu, com un anunci publicitari de quatre rodes, ja que la gent, com les institucions, podria i hauria de demanar aquest servei. Al client normal no li pots demanar que sufragui aquest risc que estem corrent nosaltres amb el vehicle elèctric.

Un altre element que volia aportar són les enquestes de satisfacció del client que fem i que marca la ISO 9000. Es valoren sis elements –el temps de servei, la qualitat de servei, la relació qualitat-preu, la millora mediambiental, la millora social i la imatge– i es pregunta per què utilitzen els serveis de Trèvol. Doncs la majoria de clients posa en cinquè o sisè lloc la contribució mediambiental i social; molts clients valoren més que sigui barat.

Com a imatge quedem molt bé, però com un element decoratiu. És a dir, estem fent el que pensàvem que tothom volia que féssim: tenim la ISO 9000, tenim qualitat, som punters en innovació, etc., però a l'enquesta trobem la realitat: “ho vull al més barat possible”. Així doncs, el que més valora el client és el temps –una valoració, la de la urgència, que tampoc és gens sostenible– i el diner. Això sí, accepten rastafaris.

Carles Ahumada (L'Olivera)

La nostra experiència cooperativa va començar l'any 1974-75 a Vallbona de les Monges, un poble que al començament de 1900 tenia unes 900 persones i ara només hi queden 100 habitants,

***La vinculació de
L'Olivera al territori,
a banda de fixar-hi
les persones, ens fa
treballar productes
de qualitat per
dignificar la vida
agrícola en una zona
on la gent marxa.***

dels quals 30 som de la cooperativa –vivint allà i treballant-hi. I de les 40 monges, en deuen quedar unes 12, ja molt grans. És una agricultura molt dura, un lloc de secà, perquè tot són turons i marges, una agricultura que amb la mula funcionava, però que amb els tractors no va poder aguantar. Vivien de l'estraperlo i de l'oli després de la Guerra Civil, però quan es va acabar el mercat negre, la gent va fugir. Als anys 40 i 50 la gent marxava, i la gent que va arribar allà era gent que restava del 68, amb tres idees. La primera era viure en comú –cosa que s'ha anat perdent amb el temps–; la segona era treballar conjuntament amb persones amb discapacitat. Era l'any 1974, i quan parlàvem de discapacitats psíquiques reflexionàvem i dèiem que tothom té alguna deficiència, alguna discapacitat o alguna cosa. I dèiem: “tots podem treballar, cadascú a la seva manera”. I la tercera era buscar alternatives socialitzadores en aquella època, alternatives col·lectives a la vida del camp.

L'any 1974 arriben 4 persones i fan una cooperativa, perquè respectava el dret a la propietat comuna. Actualment som una cooperativa d'unes 50 persones; unes 30 vivim allà i n'hi ha 5 que són de la zona. Treballem sobre unes 50 o 60 hectàrees de terra, 15 de vinya, 2 d'oliveres, ametllers... Hem volgut mantenir l'agricultura tradicional, les maneres i el respecte a la tradició agrícola de la zona; per tant, no seria una agricultura ecològica en el sentit estricte, però és una agricultura en què pràcticament no utilitzem productes que no siguin de conreu ecològic.

Ecoinstitut vam inventar una cosa de què ara es parla bastant: que l'Administració incorpori clàusules ambientals i socials en la seva contractació.

L'any 1988 vam començar a treballar el vi, vam fer un celler i en aquest moment estem elaborant unes 70.000 ampolles de vi blanc que col·loquem al mercat, una part de les quals dediquem a exportació. L'any passat vam acabar de posar en marxa un petit molí per a la producció d'oli. Persones amb discapacitat en aquest moment en són 17, i no tan discapacitats 17 més. Pensem que hem de mantenir el territori viu i per això treballem en fòrums agrícoles i

plataformes rurals. És molt important, a més del tipus d'agricultura, del tipus de producte i de fixar la gent al territori, el treball per la defensa del territori.

En aquests moments, participem en moltes iniciatives, però estem molt agredits per les grans empreses energètiques a causa de l'energia eòlica. Estem en contra d'aquest sistema d'implantació que industrialitza tot el que queda del territori agrícola, en benefici dels interessos especulatius i aprofitant-se de la migradesa de les economies locals. Amb quatre duros compren els ajuntaments i fan unes grans instal·lacions elèctriques per portar l'energia a 100 o 150 quilòmetres del seu lloc de consum. I el paisatge i el territori queden destruïts. Per defensar això, estem mal vistos a tot arreu.

Quant a l'aigua, participem en unes plataformes que s'han creat arran del canal Segarra-Garrigues, que encara està donant la propietat de l'aigua als pagesos, com al segle XIX. Nosaltres diem que l'aigua és propietat pública i que la gent, per tant, ha de pagar pel que consumeix. No hi ha ningú, sigui pagès o no, que tingui dret a un bé comú.

La nostra vinculació al territori, a banda de fixar-hi les persones, ens fa treballar productes de qualitat per dignificar la vida agrícola en una zona on la gent marxa. La gent considera que ser pagès és dolent i, a més, espera que els fills estudiïn una carrera i no tornin. Nosaltres, doncs, intentem dignificar la vida rural i per això ens vinculem amb aquestes lluites a favor del territori i el paisatge.

***A Edpac ens
plantegem com traçar
ponts entre les
persones que ja estan
convençudes i les
persones que estan
contentes de ser
consumistes.***

Josep Esquerrà (Ecoinstitut)

Som una entitat molt petita que neix formalment el 1999, tot i que des de 1996 ja treballàvem. Ens vam constituir com a associació, però funcionem internament d'una manera molt oberta, gairebé com a cooperativa. La qüestió és que no sabem ben bé quina forma tenim, però la gràcia està quan parlem amb el col·lectiu Ronda i ens diuen: "Tranquils, això els passa a molta gent". No tenim problemes de repartiment de beneficis. Com que tampoc no tenim gaires diners, no ens hem de barallar per repartir beneficis. La qüestió és que, tal com estem, funcionem i tots estem contents.

Som una consultora ambiental o de sostenibilitat i treballem per a l'Administració; crec que som molt diferents de les altres entitats de la Xarxa, tot i que tenim relacions comercials pràcticament amb tots els seus membres. És, doncs, el nostre entorn, i per això hi estem.

La nostra feina la tenim encarada a l'Administració. Nosaltres ens vam inventar una cosa de què ara es parla

bastant: que l'Administració incorpori clàusules ambientals i socials en la seva contractació. I en aquest moment

sembla que som els experts en això. La veritat és que ens criden cada vegada més perquè treballem amb ells i els ajudem. Fruit d'això, anem obrint mercats.

D'altra banda, però, quan treballem amb l'Administració a vegades ens hi enrabem, perquè veiem que fa coses immensament grans i contràries al que fem nosaltres. I acabem tenint moltes batalles internes. La nostra situació és una mica complexa en aquest sentit.

Cèsar (Edpac)

Edpac és un nom estrany que vol dir Educació per a l'Acció Crítica. Va néixer el 2003 i té unes arrels familiars: un grup de gent que feia sopars els dilluns per parlar de com de malament anava el món. Sorgeix la pregunta de què podem fer, i es pensa a crear una associació en la qual es puguin donar idees de com fer alguna cosa. Aquest grup estava format gairebé exclusivament per educadors. Els educadors treballem en l'àmbit quotidià, amb les coses quotidianes; treballem amb la gent normal, amb la que va a comprar al Carrefour, o té una *Play*, o va al McDonalds. Si parléssim amb persones que ja estan convençudes, tindríem una autoconversa: estem tots convençuts, ens aplaudim i prou. Però què passa amb aquestes persones a qui diem: "Vés amb transport públic" i ens contesten: "Sí, home, amb la calor que fa al metro!". O els diem que utilitzin la bicicleta i ens posen mil pegues. Com arri-

bar a aquesta gent, a la majoria de la població?

Com traçar ponts entre les persones que ja estan convençudes i les persones que estan contentes de ser consumistes? Per fer tot això de crear consciència, en lloc de sata-nitzar creem ponts. És a dir, donem idees perquè les persones que estan al costat consumista comencin a donar passos.

Per exemple, nosaltres diem: “Tu tires l’oli a la pica? Doncs una cosa que pots començar a fer –si no vols anar al punt verd que està molt lluny– és posar-lo en un pot i llençar-lo a la brosa, que almenys no va al mar flotant directament”. O a una persona que s’informa a *l’Hola*, mirant *Corazón de Verano* o a través del web de la Casa Reial, li suggerim donar un pas i anar al bar Manolo a llegir el diari. I a partir d’aquí pot apuntar-se a algunes revistes, com *Diagonal* o *Illacrua*. I el pas següent seria, en lloc d’apuntar-se, llegir-les. De vegades també som consumistes de revistes alternatives. I el pas següent seria, a més de llegir-les, buscar llibres, buscar fòrums on s’informa...

Edpac pretén això: oferir un ventall de possibilitats on la gent pugui escollir i fer un pas. En psicologia es parla del pas del peu a la porta per convèncer. És a dir, si aconsegueixes posar el peu a la porta de la casa, segurament que pots començar a parlar i a vendre l’enciclopèdia aquella en què et regalen el DVD que no funciona. Si aconsegueixes només convèncer algú que deixi de llegir *l’Hola* i llegeixi altres coses, potser algun dia comenci a fer més passos. Per aquí va la línia educativa d’Edpac.

He parlat una mica del mètode i ara parlaré una mica més de quines coses

Quan El Tinter vam començar érem ecologistes i ara som sostenibles.

fem. Edpac té 3 potes. La primera seria el web, que és www.edpac.org; us convidem a visitar-lo, perquè allí podeu trobar, a banda d’informació sobre l’associació, molts materials per utilitzar amb persones no convençudes. Edpac elabora uns “Acciona’t” que són propostes d’acció per a persones del carrer. Sense fer grans canvis en la teva vida, potser a través de petits canvis, un altre món pot ser possible.

Un exemple: a les festes majors, una opció és dir: “Jo no participo a les festes perquè no són ecològiques i llencen els gots que són de plàstic”. Una altra opció és dir: “em serveixes en el mateix got?”. I si et posen moltes pegues, et pots presentar com diem al web: “Sóc un malalt del reciclatge”.

Al web també trobareu materials: sobre un altre Nadal és possible, sobre els gimnasos i el seu ús, sobre el mòbil, sobre la Barbie... Hi ha també un fòrum de participació, material per treballar amb els adolescents o propostes de llibres, pel·lícules i discs. I enllaços d’Ong i de tot el que té relació amb el consum, l’ecologia, etc. Així és la pàgina d’Edpac.

Una altra cosa que fem són xerrades. L’any passat en vam fer més de 250, i aquest any en portem unes 400 sobre diversos temes: comerç just, prevenció de drogues, publicitat, salut i joves, imatge, publicitat i consum, les transnacionals, pensament crític, ús responsable del *Messenger*, la *Play* i la televisió, consumisme... És una línia que ens defineix molt, perquè és treballar en directe amb les persones que et pregunten. No convèncer els convençuts, sinó donar pistes a les persones que d’entrada estan en la posició de no moure’s.

Un altre projecte que gestiona Edpac són dos webs. Un s'anomena laclara.info, que és d'informació per a joves sobre sexualitat i drogues i per a joves a partir de 16 anys. I l'altre web és elpep.info, que és el mateix, però per a joves d'entre 14 i 16 anys. Ofereixen molt material i informació en aquesta línia: "si decideixes prendre tal substància, has de tenir en compte que...", però no en la línia de "no consumeixis".

El Cabàs és una cooperativa de consum agroecològica vinculada a un projecte transformador més general de Santa Coloma de Gramenet.

Àngel Panyella (El Tinter)

El Tinter és una impremta que va néixer l'any 1981, amb forma jurídica de cooperativa, fruit de la fusió de dues cooperatives. Per diversos motius, bàsicament econòmics, es va reconvertir en una SAL.

La forma jurídica no és l'element determinant per estar dins la Xarxa d'Economia Solidària: hi ha associacions, cooperatives, SAL... Jo estic molt d'acord amb això; el fonamental és com es treballa, la gent que hi ha, com ho fa i com reconeix quan s'equivoca. Bàsicament, perquè per molt que vulguem ser economia solidària, segurament fem equivocacions insolidàries a causa de les pressions econòmiques.

Estem ubicats a l'edifici de la cooperativa de consum que van construir els cooperativistes dels anys vint a Horta. Quan ells van plegar, nosaltres vam ocupar el local.

Al Tinter en aquests moments hi ha 15-16 persones treballant. Durant aquest temps, ens hem dedicat a fer llibres, revistes i altres impresos, des de l'inici del disseny, fins a la impressió i

l'enquadració superior. Ara estem obrint una àrea de disseny, d'edició, i una altra d'audiovisual.

Tal com deia abans Trèvol, nosaltres quan vam començar érem ecologistes i ara som sostenibles. En aquell moment estàvem preocupats per l'entorn social del nostre territori, que és Horta, i pels problemes de l'ocupació de la joventut. Vam ajudar a formar un parell de cooperatives del sector de les arts

gràfiques i vam col·laborar amb una empresa que es diu Entintat, que està vinculada a l'associació Els Tres Turons.

El 1999 ens vam començar a preocupar pel comportament econòmic i social d'una empresa d'economia social i la seva relació amb el medi ambient. Vam decidir aplicar, dins l'organització, un sistema de gestió mediambiental, l'ISO 14001, i aconseguir l'etiqueta europea EMAS, que representa que no només tens un sistema de gestió mediambiental, sinó que també compleix tota la legislació ambiental i, a més, ets un element actiu en la difusió dels temes ambientals. Tots els consultors en aquell moment ens van dir que ni parlar-ne, que això no ho fèssim, perquè era per a grans empreses i ens fariem un embolic. També ens van dir que ens costaria molts diners i que ens aniria molt malament. Una altra gent a qui vam consultar ens va dir el mateix, però nosaltres vam insistir a fer-ho i vam tirar endavant.

Què representa tenir aquest sistema? Tres coses. En primer lloc, que no aboquem cap residu a la xarxa municipal ni a la xarxa de clavegueram. Tot el

residu l'eliminem o bé –el paper que sobra, la tinta bruta, els pots, els plàstics, els líquids– el guardem i el portem a uns gestors autoritzats que certifiquen que tot el que surt d'allà va a un bon lloc.

En segon lloc, tenim un criteri sobre què fer amb el residu. És a dir, primer intentem reduir el residu, després el reciclem i finalment el valoritzem. Hi ha residus que generem les impremtes que són una marranada que és impossible donar-hi utilitat posterior. L'any 2000 vam aconseguir passar una auditoria que certifiqués tots aquests passos, i cada any l'hem anat renovant.

En tercer lloc hi ha l'EMAS. Per tenir l'EMAS, ens calia el compromís públic de fer tot això. Cada any editem un llibret on expliquem tot el que hem fet amb el residu i el repartim entre els clients i el proveïdors. Som bel·ligerants perquè hi hagi un comportament mediambiental correcte. Aquest és un problema que ens hauriem de plantejar: fins a quin punt ens preocupem prou per l'entorn i som conseqüents? Quan parles amb les empreses sobre la responsabilitat social corporativa, les empreses t'expliquen que fan donacions a les Ong del tercer món. Potser nosaltres hauríem d'haver estat els primers a fer aquestes coses, però no ho som. Ni nosaltres ni la Xarxa en general. I ens agradaria ser-ho? Particularment no, però potser podríem fer alguna cosa més sobre aquest aspecte. Recentment, hem constituït un club d'empreses EMAS de Catalunya.

Catalunya és un dels països, en comparació de la resta de la Unió Europea, on hi ha més empreses EMAS en

relació amb el nombre total d'empreses. Sabeu quantes? 168. Hem constituït aquesta associació d'una banda per impulsar el bon comportament de les empreses i, de l'altra, per aconseguir un cert reconeixement de l'Administració.

Una altra proposta que ha fet El Tinter en els últims anys és l'ecodisseny, treballar l'ecodisseny des de les arts gràfiques. Què és l'eco-

disseny? És pensar en el producte tenint en compte que agradi al client i alhora es minimitzin els processos de producció.

I l'últim que hem treballat són els productes de més d'un ús. Els vam presentar a la fira de Biocultura, en un estand d'intercooperació juntament amb Trèvol i Ecos. Per exemple, una ecofunda per a CD amb paper de màcula. El paper de màcula és una paper de proves que normalment utilitzem primer per una cara i després per una altra. Durant uns mesos els vam utilitzar només per una cara i després, en lloc d'anar al reciclador de paper, ha servit per fer aquestes fundes. Són fundes dissenyades de tal manera que es poden plegar i hi pots guardar a dins un CD. Ja no cal una funda de plàstic. I va bé. A part d'això, hem fet una safata per posar el paper que s'usa només per una cara a les empreses; o un calendari amb *troquel*: es pot desmuntar i, quan ha passat el mes, pots fer una capseta per posar-hi targetes, llapis, imperdibles, etc.

També reutilitzem els cautxús per imprimir. Hem muntat uns tests i hi hem fet un forat on pots posar terra a dins. Però no en podem fer gaires ni podem comercialitzar-los, perquè

***La gent del Cepa
seiem a la mateixa
taula que un càrrec
polític que està
llegint un diari on li
diem de tot.***

aquest cautxú és caríssim, i un test val 3, 2 o 4 euros.

La idea és anar buscant en tots els productes el residu que es genera. El concepte d'eco-disseny seria aquest: "Escolti, vostè què fa?" "Jo faig aquest producte". "I quin residu li queda? Podríem fer-ne un altre ús, no?". Seria una lluita de sensibilització a favor del medi ambient.

Finalment, tinc un suggeriment per a l'assemblea. Des del punt de vista de l'economia solidària, crec que és important el respecte i el compromís mediambiental de les organitzacions econòmiques. Crec que això ens fa organitzacions econòmiques transformadores, no solament des del punt de vista ambiental, sinó també des del punt de vista humà. Crec que hauríem de muntar una àrea o comissió per desenvolupar aquesta intercooperació pràctica que, en moments determinats, hem tingut amb Trèvol i altres organitzacions.

Conxita Ripollès (El Cabàs)

La cooperativa de consum El Cabàs va néixer fa quatre anys a Santa Coloma de Gramenet. És una experiència molt petita en comparació amb el que hem escoltat fins ara. Es va formar al voltant de persones vinculades als moviments socials de la ciutat, a l'entorn de l'Ateneu Popular Julia Romera. En aquell moment, hi havia gent que tenia ganes de canviar la seva manera de consumir i es va plantejar formar una cooperativa de consum de productes agroecològics i de comerç just.

El Cabàs va començar amb dotze unitats de consum, i ara estarem al voltant de les quaranta. No sé si sabeu com funciona una cooperativa de consum: nosaltres fem una comanda de productes frescos, de verdura i de fruita, i a més també tenim productes de comerç just i productes ecològics envasats. Tot això ho localitzem a l'Ateneu Popular Julia Romera i al Lokal Social Krida.

La cooperativa de consum funciona assembleàriament: fem una assemblea bimensualment i, a més,

cada setmana hi ha un grup més petit encarregat de seguir les incidències del dia a dia.

S'han format diferents comissions: una s'encarrega de les comandes, una altra de l'economia i una tercera de les activitats. Perquè, més enllà de ser una cooperativa de consum d'aquests productes, intentem també muntar activitats de consum responsable i d'ecologia obertes a tota la ciutat: xerrades, tallers, fires d'intercanvi, celebració del Dia Sense Consum...

Crec que una de les coses que ens fa més diferents respecte a altres cooperatives de consum seria, per un cantó, que la nostra cooperativa està vinculada a un projecte transformador més general i, per l'altre, que ens hem plantejat tenir un lligam més intens entre consum i producció. En aquesta línia, des de fa un any, a Santa Coloma hem aconseguit tirar endavant dos horts ecològics, i ara hi ha certs productes del Cabàs que els autoproduïm nosaltres: patates, cebes, alguna col, algun enciam... Això ha estat possible gràcies

***Germinal intentem
proveir-nos de
productes alimentaris
de producció
ecològica, biològica, i
els que no podem
aconseguir per
aquesta via, els
obtenim a través del
comerç just.***

als convenis que s'han fet amb dos instituts de la ciutat, que ens han deixat una part del terreny que tenen perquè les persones de la cooperativa puguin conrear-la i convertir-la en un hort.

Òscar (CEPA)

El CEPA (Centre d'Ecologia de Projectes Alternatius) és una associació ecologista que va néixer l'any 1987 de la iniciativa d'un grup de plataformes, col·lectius i ciutadans sensibilitzats pels problemes derivats de les instal·lacions de tractament de residus, com ara les incineradores. Es volia donar resposta a aquests projectes perquè són agressius contra les persones i el medi. Es va veure la necessitat de crear un tipus de plataforma on es pogués treballar no solament des d'un punt de vista reactiu —que és el que s'acostuma a fer moltes vegades—, sinó també propositiu, en el sentit de donar alternatives. Es volia que el CEPA fos generador de projectes i de coneixements, i també treballar amb rigor científic i tècnic per proveir d'arguments els moviments socials sensibilitzats en aquestes qüestions.

Tot això va portar a presentar un projecte de gestió de residus municipals, el model Residu Mínim. Aquesta era una proposta del moviment ecologista i dels moviments socials, una proposta per fer una gestió dels residus municipals sostenible i respectuosa amb el medi i que, a més, tractés qüestions com l'educació ambiental, la conscienciació ciutadana i l'aprofundiment democràtic que suposa un model on la gent és coneixedora de com es gestionen els residus.

Els processos de millora demanen, per un cantó, I + I (Investigació + Imaginació) i, per l'altre, assumir un cert grau de risc empresarial.

Amb la col·laboració de les administracions competents —en el seu moment el Departament de Medi Ambient de l'Autoritat Metropolitana— es va posar en marxa aquest model de gestió de residus. I això per a la nostra entitat va suposar un pas endavant: la professionalització d'un sector de l'associació per dur a terme aquesta tasca més tècnica que com a col·lectiu ecologista reivindicàvem. I aquí és quan d'alguna manera el

CEPA —que des del punt de vista d'una associació ecologista partia del treball voluntari— va esdevenir una entitat d'economia social. Vam optar per tenir una entitat paral·lela, germana a la nostra, que era una cooperativa de treballadors socials, absolutament integrada a les tasques de l'associació, i que desenvolupa aquest projecte.

Què ha passat des de llavors, des del 1992 o 1993? La tasca professional s'ha diversificat des del punt de vista dels temes que tractem, de les intervencions que fem i de les organitzacions d'economia social amb què treballem. Ara com ara, tenim l'associació —que és una mica la mare de la història— i la cooperativa —que és la que posa a la pràctica la realització d'aquests projectes—. I amb aquesta vocació d'involucrar les administracions, però també el sector privat, hem creat una fundació per a la prevenció dels residus. És una fundació perquè tant el sector privat, com l'Administració i el sector social interaccionin i desenvolupin projectes per a les bones pràctiques en la prevenció dels residus.

La gràcia de tot plegat, des del meu punt de vista, és que aquesta tasca pro-

fessional i tècnica, una mica mercantilitzada, es compatibilitza amb una tasca social, i de vegades, reivindicativa.

Sovint ens trobem amb la contradicció de treballar amb l'Administració. Treballem amb ella perquè es tracta de desenvolupar un seguit de projectes on l'Administració és competent. I de vegades ens trobem desenvolupant projectes colze a colze amb la mateixa Administració contra la que, per altres coses, hem de carregar perquè promou una política o uns projectes agressius.

Seiem a la mateixa taula que un càrrec polític que està llegint un diari on li diem de tot. Això hauria de ser assumit en un país on hi ha una cultura democràtica, però en el nostre no és així. I el fet de fer de mosca vironera moltes vegades ens ha suposat un greuge que hem hagut d'assumir, perquè d'alguna manera és la nostra vocació. Per exemple, com a CEPA i com a grups ecologistes, el fet d'haver donat suport a la plataforma que es va crear a Ripollet contra una instal·lació de gestió de residus, com era l'Ecoparc, ens va guanyar l'enemistat eterna d'aquesta autoritat metropolitana, que és la que juntament amb l'Agència de Residus i els ajuntaments promou el model Residu Mínim. I aquest problema el patim moltes vegades: ens posen pals a les rodes, ens boicotegen moltes iniciatives.

L'autoritat metropolitana, per exemple, s'ha negat en rodó a participar en el projecte de la fundació que estem promovent des de la Federació de Grups Ecologistes de Catalunya, tot i que en podria ser beneficiària, perquè

podria penjar-se la medalla de participar en una proposta avançada que sorgeix dels moviments socials.

Quina és l'altra contradicció? Que hem de compatibilitzar aquesta tasca d'activitat econòmica –la tasca professional– amb la tasca de suport i de reivindicació. De vegades, des d'algun sector, se'ns acusa pejorativament de ser una empresa, tot i que formem part de l'economia social. O des de la pròpia Administració o

altres grups se'ns diu que ens dediquem a atiar focs pel territori i que després ens en beneficiem del mateix foc que hem creat.

Moltes vegades hem de compatibilitzar aquesta tasca professional –que ens requereix una dedicació brutal, no gaire ben remunerada– amb una tasca de suport i de vinculació a moviments socials que, evidentment, no és remunerada, és tasca de voluntariat. I moltes vegades has de donar aquest suport amb uns recursos minsos.

Quant a la qüestió de la professionalització, comparteixo molt una problemàtica que abans plantejava en Xavi Palos, que és el tema de la rotació.

Com a cooperativa, no tenim una línia productiva contínua, sinó que treballem sobre projectes, i això fa que no puguem tenir una plantilla fixa; la plantilla fluctua molt en funció dels projectes que desenvolupem a cada moment. A la pràctica, suposa que hi hagi una renovació constant, perquè no pots garantir una dedicació constant a la gent, i ens és difícil transmetre a aquesta gent que va passant quin és l'esperit del projecte en si. És a dir, nosaltres no som una empresa *stricto*

***Per concebre formes
de canvi organitzatiu
o social, pot ser útil
imaginar que els
caqnvis vénen quan
una influència
externa cau en un
terra fèrtil.***

sensu, no demanem a la gent que faci les seves hores a canvi d'una nòmina només. També ens agrada que, d'alguna manera, ens amarem d'aquesta vocació de traslladar aquesta necessitat del moviment social cap a la població.

Àngel (Germinal)

Germinal som una cooperativa de consumidors. El nostre nom és molt llarg: som una Cooperativa de Consumidors de Productes Ecobiològics; algun dia arribarem a dir-nos Cooperativa de Consum Responsable, espero. La nostra praxi és aquesta: intentem proveir-nos de productes alimentaris de producció ecològica, biològica, i els que no podem aconseguir per aquesta via, els obtenim a través del comerç just.

La cooperativa té uns quinze anys d'història i ha viscut un procés de creixement com el que descrivia El Cabàs. No m'hi estenc gaire, perquè som molt similars pel que fa a funcionament intern: no hi ha tampoc treballadors assalariats, tot es resol sobre la base de la participació voluntària i, evidentment, la gestió d'aquests espais autogestionats requereix una certa dimensió controlada. La més gran de Germinal, la cooperativa Germinal Sants, té un sostre de setanta socis. En total tenim quatre seus: a Rubí, a Sarrià, a Lesseps i l'original, que surt de Sants.

Ens organitzem amb comissions de treball. Jo sóc dels optimistes i considero que hem assolit molts èxits, ho dic perquè tot sovint a les assemblees no fem més que "matxacar-nos" amb les coses que encara no hem fet, i la veritat és que hem aconseguit un sistema d'or-

ganització interna bastant interessant.

Part de la gràcia d'aquest sistema d'organització interna –en què ningú no cobra per fer la feina– és que hi ha diferents nivells d'implicació pel que fa a la participació de les persones que vénen a la cooperativa. No som un col·lectiu homogeni i no tots som uns convençuts. A la cooperativa

tots arriben per motius diferents: arriben per alarma alimentària –per exemple, per les vaques boges–, per qüestions de salut, pels productes ecològics, perquè han sentit parlar del comerç just i engloben tot el consum responsable dins del comerç just... I pràcticament ningú pica a la porta perquè siguem una cooperativa autogestionada, sino és que es planteja que en una cooperativa els preus poden ser inferiors als de les botigues.

Nosaltres som un espai de consum, un espai d'autogestió voluntària, i a més, no només pretenem resoldre les nostres necessitats endogàmiques, sinó que ens creiem que hem d'invertir energia a constituir una massa crítica de moviment social que qüestioni el model imperant de consum.

A part de resoldre les necessitats de consum dels socis, el que tenim molt clar és que volem formar part d'un moviment transformador extern. És a dir, volem incidir cap enfora. En aquest sentit, estem inscrits a la Federació de Cooperatives de Consum de Productes Ecobiològics de Catalunya, que és Ecoconsum. Ecoconsum té 20 anys d'història, però només fa sis mesos que està constituïda legalment i agrupa –segons el tríptic– unes 27 cooperatives en tot el territori català. A les reunions som 5, 6 o 7 cooperatives les que tenen

***Sovint els canvis per
augmentar la
sostenibilitat ens
ajuden a organitzar-
nos millor.***

massa crítica suficient per aportar gent que participi a les comissions d'Ecoconsum. Penseu que Ecoconsum ha aconseguit col·locar un representant, ja fa bastants anys, en el CCPAE, que és el Consell Regulador de la Producció Agroecològica de Catalunya. És un ens que depèn del Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca. A través d'una federació d'organitzacions de consumidors, vam aconseguir tenir-hi representació. És un espai interessant, perquè aconseguim molta informació de primera mà.

Malauradament, és un espai on tenim molt poca representativitat; a altres àmbits del sector —com producció, distribució i administració— tenen molta més representació i marquen molt més la pauta, com per exemple en el tema dels transgènics.

Aprofito per alarmar-vos del que significa la implantació dels transgènics en el món i, més concretament, en el nostre territori. Nosaltres ho considerem com la segona era nuclear, però és pitjor, perquè els residus nuclears si estan 50.000 anys enterrats deixen d'emetre isòtops, però el codi genètic és una cosa que, de *per se*, es reproduïx i no s'esgota i s'estan alternant els codis genètics d'una manera poc contrastada i insegura. Tanco el parèntesi.

Hem intentat, des d'Ecoconsum, que el CCPAE es pronunciés políticament cap al seu cap, és a dir, cap al DARP, en el sentit de dir: "Senyors, aquest famós decret de coexistència no pot ser, és inviable absolutament. Si implantem transgènics, no podem implantar orgànic ni tan sols convencional perquè la

pol·linització ho creua tot". Però no aconseguim tenir pes suficient dins del Consell Regulador perquè es pronunciï políticament, tot i que el Consell Regulador diu que no té capacitat de pronunciament polític, cosa que és falsa. El cas és que nosaltres ens organitzem com a cooperativa per resoldre les necessitats personals de consciència, de salut pròpies, però alhora també per constituir un moviment social que, des del consum, ajudi a aquesta conscienciació que tots desitgem.

***Si no partim d'un
criteri d'èxit
empresarial diferent,
si no ens impregnem
d'una visió
alternativa de la
bona empresa i la
bona vida,
impulsarem una
empresa depredadora
de l'entorn.***

Jordi Garcia (L'apòstrof)

Per cloure l'acte, us proposo una llista de 13 idees-força que, almenys jo, extrec d'aquesta Jornada d'Economia Solidària, esperant que us sigui útil a vosaltres també. Molt sintèticament són:

1. Constatem la gravetat i la imminència de la crisi energètica mundial, amb les seves seqüeles econòmiques, socials, polítiques i ecològiques. En tot cas podem discutir sobre la data però no sobre si es produirà, que els experts donen per fet.

2. Veiem important que les empreses i entitats de l'economia solidària duguin a terme ecoauditories per poder calcular la petjada ecològica que produeixen i, a partir d'això, emprendre una política rigorosa de reducció del consum energètic i de compensació. Plantejar-nos si la XES podria abandonar el procés d'ecoauditories.

3. Constatem la riquesa dels projectes empresarials integrals, que combinen eficàcia econòmica amb altres

valors igualment importants com compromís social, defensa del territori, sostenibilitat, vida comunitària...

4. Els processos de millora, en un sentit ampli, demanen, per un cantó, I+I (Investigació + Imaginació) i, per l'altre, assumir un cert grau de valentia i, per tant, de risc empresarial.

5. És bàsic sortir dels nostres guetos i fer arribar els valors i principis de l'economia solidària als no convençuts, que són la gran majoria de la nostra societat.⁶ A l'hora de valorar què és i què no és economia solidària, l'important són les pràctiques, no les formes jurídiques (si s'és cooperativa, societat laboral, associació, etc.).

6. Per concebre formes de canvi organitzatiu o social, pot ser útil imaginar que els canvis vénen quan una influència externa cau en un terra fèrtil.

7. No hi ha prou consciència ecològica encara a la nostra societat, amb la qual cosa els projectes empresarials vinculats a la sostenibilitat demanen un esforç suplementari per arrelar.

8. És important intercooperar també en projectes de sostenibilitat.

9. Sovint els canvis per augmentar la sostenibilitat ens ajuden a organitzar-nos millor.

10. Constatem la gran diversitat existent dins l'economia solidària, que es manifesta també en els diferents

models d'implicació laboral, des d'iniciatives completament professionalitzades fins a d'altres voluntàries, passant per models mixtos.

11. Tenim com a repte construir una massa crítica que practiqui el consum responsable o, dit en altres termes, promoure el mercat social.

12. Per reconvertir ecològicament les nostres empreses, primer de tot, hem d'operar en el pla de la filosofia empresarial. Si no partim d'un criteri d'èxit empresarial diferent del de l'empresa capitalista, si no ens impregnem d'una visió alternativa de la bona empresa (en el pla col·lectiu) i la bona vida (en el pla individual), mentre seguim obsessionats per créixer, per allò que és quantitatiu mentre marginem allò qualitatiu, estarem impulsant un tipus d'empresa depredadora del nostre entorn.

En segon lloc, un cop la cultura de l'organització ja tingui clars aquests objectius, haurem de passar al pla operatiu i plantejar-nos com incorporar la preocupació ecològica a cada àmbit de l'organització., així com a les vides de les persones que en formem part. Dins l'empresa, haurem de fer-ho tant de producte com de procés productiu.

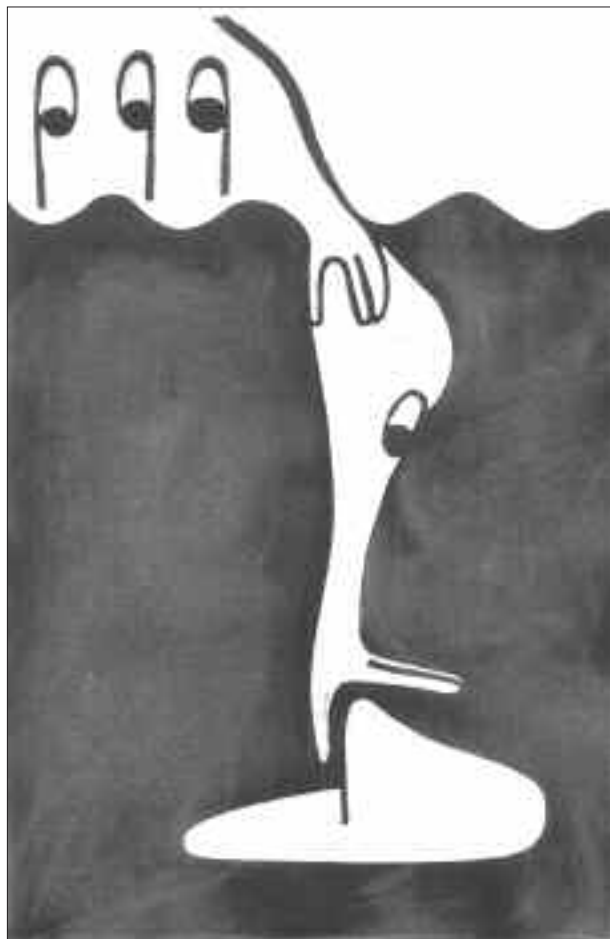
13. Hem d'augmentar el nostre compromís ambiental. Accionem-nos!

***A l'hora de valorar
què és i què no és
economia solidària,
l'important són les
pràctiques, no les
formes jurídiques que
adopten.***

1 de juliol de 2006

Globalització i cooperativisme

Ignacio Ramonet

La meua intenció en aquesta intervenció és indicar el marc general sobre les principals transformacions que s'estan produint com a conseqüència del fenomen central de la globalització i com s'inscriu en aquest marc el moviment cooperativista.

La globalització econòmica és probablement el fenomen central en aquest moment. Jo sovint dic que si demà arribara un marcià a aquest planeta i preguntara què passa ací, la resposta que hauríem de donar-li és: ací ara mateix el que succeeix és la mundialització. És

a dir, la mundialització és el fenomen central del que està succeint avui dia. I igual que un sisme, produeix una sèrie de transformacions que afecten moltes activitats de la nostra vida quotidiana, de la nostra vida professional, de la nostra vida espiritual, de la nostra vida cultural, i que evidentment afecten molts aspectes de la vida econòmica de la gent, de les empreses i dels estats.

**Anomenen
mundialització la
interdependència
cada cop més
accentuada entre les
economies dels
països.**

Anomenen mundialització, en general, aquesta interdependència cada vegada més accentuada de les economies dels països, unes respecte de les altres. És a dir, la integració econòmica que s'ha produït des de fa uns vint anys, encara que l'acceleració de la mundialització es produeix al final dels anys 1970, essencialment amb l'arribada al poder a dos països importants de dos dirigents – Margaret Thatcher al Regne Unit, i Ronald Reagan als Estats Units al principi dels anys 1980– que posen certa mesura en el poder i que confirmen, com a línia directiva en matèria política, el que es coneix com a neoliberalisme econòmic. Era una tendència que existia, evidentment, que ha existit, que existeix des del segle XIX, i que en certa mesura ha tingut alts i baixos, però que sempre ha estat la característica, gairebé dominant, del que s'ha anomenat el camp capitalista.

Però en aquesta nova versió hi ha una nova etapa del liberalisme, per això l'anomenem neoliberalisme. I aquesta nova etapa accelera la mundialització en la mesura que aquests països reclamaran, amb l'ajuda d'institucions, com ara el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial, que se suprimisquen,

sempre que siga possible i de manera accelerada, totes les barreres duaneres, de tipus de tarifes, de tipus legislatiu, que puguin haver-hi i que impedeixen que el lliure comerç pugui expandir-se, que les transaccions, en particular comercials, però sobretot financeres, puguin desenvolupar-se. I de fet les que es desenvoluparan, les que s'estan desenvolupant actualment, com ho comprovem cada dia

més, són les transaccions financeres, el que podríem anomenar l'economia immaterial o l'economia virtual.

I la globalització, que és aquesta interdependència de les economies que s'imbriquen, que s'integren unes amb altres, cada vegada més, ha desenvolupat espais econòmics regionals, o projectes d'integració continentals, etcètera, o fins i tot projectes d'integració d'escala planetària com ho pretén l'Organització Mundial de Comerç (OMC). La globalització té aquesta característica principal.

Però avui dia el que anomenen globalització liberal no és solament això que estic dient, aquesta interdependència, o interpenetració de les economies. El que anomenen en realitat globalització liberal és la globalització financera. És la llibertat absoluta que es dona a la circulació dels fluxos financers, aquesta és la característica principal de la globalització.

Avui, en l'esfera econòmica, el 90% de l'economia és una economia financera, una economia virtual. I a penes el 10%, probablement menys, és economia real, la que crea ocupació, la que crea productes, i la que crea serveis. És a dir, que l'essencial de l'economia avui

dia és una economia immaterial la circulació de la qual es fa mitjançant les autopistes de la comunicació i de la informació que han posat a punt les noves tecnologies i Internet des de fa uns vint anys precisament, i això ha permès l'acceleració de la globalització, l'hegemonia del capital financer a l'economia i el desenvolupament de l'economia immaterial.

Aquesta economia consisteix essencialment en ordres de compra i venda de divises, d'accions, de títols de borsa, és a dir, és una economia basada en la circulació de comunicacions, o d'ordres que per tant es transporten per les autopistes de la comunicació, mitjançant els sistemes que han permès el desenvolupament de la revolució digital i que fa que avui dia tota comunicació siga instantània i pugui desenvolupar-se sense que calga una localització ben precisa, ja que des de qualsevol lloc, pràcticament del planeta, si dispose d'un sistema tecnològic apropiat, puc comunicar mitjançant satèl·lit gràcies al meu ordinador i donar ordres de compra i venda en una borsa, a un agent de canvi, i per tant participar d'aquesta economia financera.

Aquesta és la característica principal de la globalització. En aquest sentit dic que estem vivint el que podríem anomenar una segona revolució capitalista. Si donem prioritat a l'individualisme, la competència o l'egoisme, la globalització solament ens condueix a la degradació com a éssers humans, la qual cosa imposa ineludiblement la cerca d'alternatives contraposades al model hegemònic.

Avui, el 90% de l'economia és una economia financera, una economia virtual, i a penes el 10%, és economia real, la que crea ocupació, productes i serveis.

Per això l'anàlisi dels fonaments històrics, teòrics metodològics del cooperativisme, les seues possibilitats de contribuir a una alternativa, adquireixen una actualitat renovada a partir del debat que hi ha sobre la globalització neoliberal. Davant d'aquest fenomen, com es presenta el cooperativisme? Què és una cooperativa?

Una cooperativa és un mitjà d'ajuda mútua per a benefici de tots. És una associació voluntària de persones i no de capitals, amb plena personalitat jurídica, de durada indefinida, de responsabilitat limitada, on les persones s'uneixen per treballar amb la finalitat de buscar beneficis per a tots. El principal objectiu és el servei i no el lucre o el guany fàcil. Les cooperatives es regeixen per estatuts i per la llei d'associacions cooperatives. La consigna és l'esperit de germanat i igualtat entre els seus membres, on tots tenen els mateixos deures i drets. Només pot considerar-se cooperativista aquell que permanentment pensa, raona i actua d'acord amb la filosofia i els principis cooperatius.

Els set principis cooperatius:

1. Adhesió voluntària i oberta.
2. Gestió democràtica per part dels socis.
3. Participació econòmica dels socis.
4. Autonomia i independència.
5. Educació, formació i informació.
6. Cooperació entre cooperatives.
7. Interès per la comunitat.

Naixement del cooperativisme

El 1844, un grup d'obrers anglesos va crear una organització cooperativa

de caràcter legal, amb les aportacions dels seus integrants. El 24 d'octubre de 1844 van crear el primer magatzem cooperatiu a la ciutat de Rochdale, Anglaterra, considerat avui com l'origen d'aquesta mena d'entitats (per bé que han existit altres intents anteriors). Estava format per 28 teixidors de la fàbrica de teixit de Rochdale desocupats per haver participat en una vaga, i van aportar com a capital a la nova societat la quantitat de 28 penics cada un. Avui són coneguts com "els pioners de Rochdale".

Els pioners es van autoimposar regles que havien de respectar rigorosament i que van ser una de les causes del seu èxit. Van crear una carta que establia els passos que guiarien l'organització. Així va néixer el cooperativisme organitzat. Els seus principis, fonamentats en ideals de solidaritat genuïns, van ser establerts a la "Carta de Cooperació" que Carlos Horteserth, paladí d'aquesta fundació, va presentar davant de la Cambra dels Comuns:

1. La cooperació completa l'economia política en organitzar la distribució de la riquesa.
2. No afecta la fortuna de ningú.
3. No trastorna la societat.
4. No molesta els homes de l'Estat.
5. No és una associació secreta.
6. No vol cap violència.
7. No causa cap desordre.
8. No ambiciona honors.
9. No reclama favors.
10. No demana privilegis especials.
11. No tracta amb ganduls.
12. No busca ajuda oficial.
13. Sent horror pels monopolis i els combat sense cessar.

***L'empresa
cooperativa s'ha de
comportar com un
ciutadà responsable i
actiu de la seua
comunitat.***

14. Vol la concurrència seriosa i honesta en la qual es veu l'ànima de tot progrés de veritat; significa la responsabilitat personal, la iniciativa personal, i la participació és el prestigi que el treball i el pensament saben conquerir.

Aquestes regles van ser revisades per l'Aliança Cooperativa Internacional el 1937. El 1966 es va agregar

una redacció adequada als nous temps, a través dels principis següents:

1. Adhesió lliure i voluntària.
2. Organització democràtica.
3. Limitació de l'interès al capital.
4. Distribució d'excedents entre associats en proporció a les seues operacions.
5. Promoció de l'educació.
6. Integració cooperativa.

Finalment, el 1995, el Congrés de l'ACI, celebrat a Manchester, Anglaterra, va aprovar 7 principis nous:

1. Adhesió voluntària i oberta.
2. Gestió democràtica per part dels associats.
3. Participació econòmica dels associats.
4. Autonomia i independència.
5. Educació, formació i informació.
6. Cooperació entre cooperatives.
7. Interès per la comunitat.

Dia Internacional del Cooperativisme

L'any 1923 el Comitè Executiu de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) va recomanar commemorar un dia internacional de les cooperatives el primer dissabte de juliol de cada any.

El 16 de desembre de 1992, l'Assemblea General de l'ONU (Nacions Unides), a través de la Resolució 47/90, va proclamar la necessitat de celebrar un "Dia Internacional de les Cooperatives" a partir de juliol de 1995, en commemoració al centenari de la creació de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) (grup que reuneix organitzacions cooperatives de 100 països que compten amb un total de 700 milions de membres).

L'ACI es va fundar a Londres el 1895. El 1994, l'Assemblea General de l'ONU, amb la Resolució 49/155, va invitar els governs, organitzacions internacionals, organismes especialitzats i organitzacions cooperatives nacionals i internacionals a observar anualment el "Dia Internacional de les Cooperatives", ja que reconeixien que les cooperatives estaven esdevenint un factor indispensable del desenvolupament econòmic i social. Una de les maneres en què l'ONU va mostrar aquest reconeixement va ser en declarar, el 1995, que el "Dia Internacional de les Cooperatives" s'havia de celebrar cada any pels governs en col·laboració amb els moviments cooperatius nacionals.

El 1996, en celebrar la comunitat internacional "l'Any per a l'Eradicació de la Pobresa", l'ONU, una vegada més, va atraure l'atenció dels governs quant a la considerable contribució de les cooperatives en la reducció de la pobresa i en la necessitat d'associar el moviment a aquesta tasca.

Els valors del cooperativisme

Els valors que el cooperativisme difon són "autoajuda, autoresponsabili-

tat, democràcia, igualtat, equitat i solidaritat", i de la tradició dels fundadors, els valors ètics d'honestetat, obertura, responsabilitat social i preocupació pels altres.

L'"autoajuda" es fonamenta en la creença que qualsevol persona pot i s'hauria d'esforçar per controlar el seu propi destí. Els cooperativistes creuen llavors que el ple desenvolupament individual només pot tenir lloc en

associació amb altres persones. Com a individu, cada un està limitat en allò que pot fer i realitzar. Per mitjà de l'acció conjunta i responsabilitat mútua es poden aconseguir més coses, en particular augmentant la influència col·lectiva en el mercat i davant dels governs.

Els individus també es desenvolupen mitjançant l'acció cooperativa gràcies a les habilitats que adquireixen en facilitar el desenvolupament de les seues cooperatives, al coneixement que aconsegueixen obtenir dels seus col·legues associats, a les idees que es formen respecte del conjunt d'una societat més àmplia de la qual formen part. En aquests aspectes les cooperatives són institucions que fomenten l'educació i el desenvolupament continu de tots aquells que hi participen.

Les cooperatives es basen en la igualtat. La unitat bàsica de la cooperativa és l'associat que és, o bé un ésser humà, o bé un grup d'éssers humans. Aquest fonament en l'ésser humà és una de les principals característiques que distingeixen una cooperativa de les empreses controlades primàriament en interès del capital. Els associats tenen dret a participar, dret a ser informats, dret a ser escoltats i dret a intervenir en la presa de decisions.

Només pot considerar-se cooperativista qui permanentment pensa, raona i actua d'acord amb la filosofia i els principis cooperatius.

De la mateixa manera, l'equitat es refereix, sobretot, a com tractar els associats. S'haurien de tractar amb equitat pel que fa a la recompensa que reben per la seua participació en la cooperativa, normalment mitjançant la distribució dels retorns, l'assignació de capital a reserves en el seu nom i les reduccions en les despeses.

L'últim valor operatiu és la "solidaritat". Aquest valor té una història llarga i sagrada en el moviment internacional. A les cooperatives, aquest valor assegura que l'acció comuna no siga merament una forma encoberta d'interès limitat a un mateix. Una cooperativa és més que una agrupació d'associats, és també una col·lectivitat. Els associats tenen la responsabilitat d'assegurar que tots ells reben el tracte més just possible, que no es perda mai de vista l'interès general, que hi haja un esforç permanent per donar un tracte just als empleats (siguen associats o no), així com a les persones no associades vinculades a la cooperativa.

Solidaritat també significa que la cooperativa és responsable de l'interès col·lectiu dels seus associats. En particular indica que, fins a cert punt, els actius econòmics, financers i socials de la cooperativa pertanyen al grup, són el resultat de les energies i la participació conjunta. En aquest sentit, el valor de la solidaritat crida l'atenció sobre el fet que les cooperatives són més que una simple associació d'individus: constitueixen afermaments de força col·lectiva i responsabilitat mútua.

Solidaritat significa que cooperativistes i cooperatives romanen junts. Aspiren a crear un moviment cooperatiu

Els pioners es van autoimposar regles que havien de respectar rigorosament i que van ser una de les causes del seu èxit.

unit a escala local, nacional, regional i internacional. Cooperen en totes les formes pràctiques per oferir als associats béns i serveis de la millor qualitat als preus més reduïts possible. Treballen junts per presentar un front comú al públic i als governs. Accepten que hi ha una comunitat entre totes les cooperatives, independentment de la diversitat dels objectius i les diferències.

A més, solidaritat representa humanisme, independència, tan necessaris avui en la fonamentació d'una alternativa a la globalització neoliberal.

Es podria dir amb raó que els valors ètics als quals aspiren les cooperatives influeixen en les activitats d'algunes organitzacions controlades pel capital i aquelles de propietat de l'Estat. Se'ls inclou, no obstant això, perquè ocupen un lloc especial dins de les tradicions cooperatives. En particular, van tenir una influència fonamental sobre els diversos tipus de cooperatives quan van sorgir al segle XIX. També són evidents en molts dels responsables del creixement i desenvolupament del moviment al llarg dels anys intermedis.

Impacte de la globalització neoliberal en el cooperativisme

En primer lloc, el moviment cooperatiu s'ha vist afectat com tots. Igual com han desaparegut cents de milers d'empreses en el marc de la globalització i la hipercompetència, han desaparegut també desenes de milers de cooperatives.

Moltes cooperatives s'han vist directament enfrontades a grans empreses

transnacionals, moltes amb avantatges de capital i legislacions que no havien tingut abans.

A nivell intel·lectual i d'actituds, les cooperatives també van haver de fer front a institucions internacionals de comunicació i educació que han proclamat el predomini dels negocis controlats pels capitals d'inversió.

En aquest context, el valor de les empreses cooperatives també va resultar qüestionat, ja que la seua activitat està més lligada al desenvolupament local i al benefici social, factor que habitualment va en contra del corrent esmentat.

D'altra banda, a diferència de les micro, petites i mitjanes empreses, el moviment cooperatiu i el seu sector actuen com una xarxa, la qual cosa n'accentua la capacitat d'acció, de defensa dels seus associats/des i de les seues activitats. Però això també fa vulnerable el moviment, ja que té un efecte de contagi molt gran. Quan una cooperativa entra en crisi perquè es veu afectada pels efectes de la globalització o les mesures neoliberals en voga, la tendència és la rèplica del problema a tot el moviment.

El cooperativisme s'ha vist obligat en el context de la globalització neoliberal a reforçar el seu caràcter empresarial (econòmic) a través de l'aplicació de tècniques de gestió importades de l'empresa capitalista convencional, ha crescut fins i tot en termes quantitatius, però en detriment del seu encàrrec social amb la conseqüent lesió dels valors i els principis essencials dels quals l'empresa cooperativa és portadora.

Les cooperatives són institucions que fomenten l'educació i el desenvolupament continu de tots aquells que hi participen.

Llavors, en aquesta harmonia entre el seu caràcter econòmic i social, expressat a través de l'empresa cooperativa, s'ha produït una ruptura i s'ha conformat un cooperativisme d'èxit que es desvia cap a terrenys de pur pragmatisme econòmicista i la pèrdua de substància ètica i moral. Quina és la possibilitat de creixement de les cooperatives en aquesta etapa de l'economia caracteritzada per

un capitalisme fortament competitiu? Com afecta la globalització aquest sector d'empreses que naixen amb un ideari diferent del lucre i com a resposta a necessitats de treballadors, petits productors agropecuaris, desocupats, en activitats productives predominantment locals? Hi ha en l'actualitat un conflicte entre les exigències de la competitivitat de les empreses i els valors i principis cooperatius? La globalització econòmica pot fer que el cooperativisme desaparega? Davant de la globalització, el cooperativisme té un comportament purament defensiu? Quina pot ser l'aportació del cooperativisme al desenvolupament de l'economia regional i a les economies locals? Quines estratègies tenen les nostres empreses cooperatives davant del procés de la globalització o internacionalització de l'economia, les necessitats de creixement del país, de les seues regions i localitats?

En l'experiència de desenvolupament capitalista les cooperatives naixen a partir d'iniciatives de ciutadans comuns amb tendència a donar respostes productives organitzades als problemes de la desocupació, la falta de treball i, en general, a les necessitats de treballadors, productors, consumidors

que la lògica del mercat no resol de manera satisfactòria per als interessos sentits de la població o directament de les quals el mercat no es fa càrrec (com en l'actualitat).

Portat per les noves condicions institucionals i macroeconòmiques, un important sector d'empreses cooperatives (per exemple, les cooperatives de crèdit i de consum) va estar profundament afectat per les tendències a la concentració i desnacionalització del mercat, processos en gran mesura encoratjats per l'Estat amb arguments d'eficiència en el funcionament dels mercats, i de promoure la integració als fluxos financers i de comerç internacionals. Alhora els efectes derivats en termes de desocupació de la globalització hegemònica porta a amplis sectors de treballadors a buscar en les cooperatives una forma de reinserció laboral i productiva; aquestes experiències es tiren endavant, en molts casos, en condicions de desavantatge per als treballadors, pels problemes de gestió propis de les microempreses, per l'emergència de l'estat desertor, o pitjor encara, per perspectives de clients del suport a les cooperatives.

No obstant això, els valors i els principis cooperatius no havien tingut mai tanta actualitat com ara en vista del nou sentit comú econòmic que instal·la de manera dominant la globalització hegemònica. L'etapa actual del capitalisme global és al nostre parer un moment molt especial en la història del cooperativisme. Fem aquesta afirmació a partir de tot el debat que hi ha sobre globalització, la discussió sobre els models de capitalisme i fins i tot sobre

***Una cooperativa és
més que una
agrupació
d'associats, és també
una col·lectivitat.***

la crisi que s'està engendrant en l'economia internacional com a producte de la inestabilitat i de les crisis financeres recurrents que ocasiona la globalització hegemònico-selectiva.

Els desafiaments per al cooperativisme

En aquest context, el cooperativisme com a moviment social s'enfronta a diversos desafiaments:

En primer lloc, prendre consciència de la responsabilitat que té en la construcció d'un model diferent de globalització, veritablement alternatiu a la globalització hegemònico-selectiva, on es recupere la llibertat d'acció nacional.

En segon lloc, assumir-se com el que és des dels seus orígens: un factor democratitzador de l'economia capitalista de mercat, la qual cosa implica en aquestes circumstàncies rivalitzar, distingir-se, en la teoria i en la pràctica, amb el model cultural de la globalització hegemònica (individualisme, consumisme, descitadania), arrelant-se més que mai en els principis i valors cooperatius.

En tercer lloc, participar activament en la construcció d'una nova economia productiva d'excel·lència internacional, però en el marc d'un projecte de desenvolupament nacional, regional i local que estiga arrelat, influït per la cultura cooperativa; això requereix estratègies proactives i no simplement defensives.

Desenvolupar un capitalisme millo ratu en substitució d'un capitalisme explotatiu, la qual cosa implica que les produccions regionals es preparen per a la competència global basant-se en nous avantatges: la millora i l'aprenen-

tatge continu, el perfeccionament constant en tot el sistema de valor de les produccions regionals, la inversió en capital humà i capital social.

En quart lloc, assumir que el moviment social i econòmic cooperatiu s'ha de pensar, concebre, com a totalitat.

El conjunt de les empreses cooperatives poden i han de funcionar com una gran empresa-xarxa, com un sistema econòmic articulat on les cooperatives dels diferents sectors es complementen tant en termes d'activitats com de mides, amb estratègies conjuntes, de formació de capital humà, de capital social, modernització tecnològica, negocis internacionals, generació de recursos de capital, etc., fent servir tot el seu poder de negociació conjunta, de consum, inversió, estalvi, per dissenyar solucions pròpies (autodependència), o generar les aliances estratègiques que siguen necessàries amb l'Estat o altres actors socials locals o actors cooperatius internacionals. Això és un gran desafiament, ja que implica desplegar, amb la "marca de fàbrica cooperativa", en la "pràctica" de les empreses cooperatives i les nostres localitats, el que hem anomenat el nou paradigma d'organització econòmica i social. Requereix un gran esforç en educació cooperativa, en la preparació cultural, intel·lectual i social de les cooperatives, els seus socis treballadors i dirigents; implica també un gran compromís, obertura i visió dels dirigents.

Hi ha experiències concretes en aquest sentit. Per aquest camí les economies locals, els seus sectors líders,

aprenen a produir millor, assoleixen i superen els seus competidors internacionals, i guanyen mercats, avancen i aprofundeixen experiències amb un alt grau de coordinació, aprenentatge social i tecnològic col·laboratiu. Això pot servir com a font de noves micro i petites empreses però en sectors i activitats viables a llarg termini.

En la globalització neoliberal, el cooperativisme s'ha vist obligat a reforçar el seu caràcter empresarial amb tècniques de gestió importades de l'empresa capitalista convencional.

Les cooperatives davant la globalització

La gravetat dels problemes que afligeixen les ciutats, en particular davant del drama de la desocupació, interpel·la l'Estat i els actors socials locals en la cerca de solucions, amb la qual cosa les cooperatives es troben també en el centre de l'escena.

Les cooperatives constitueixen empreses productives i de servei profundament lligades a les seues comunitats locals. En el plànol productiu, l'èxit de la cooperativa resulta de gran importància per al creixement productiu de les localitats; els seus excedents es realitzen i reinsereixen a les comunitats locals, amb la qual cosa les cooperatives adquireixen una gran importància per als processos d'acumulació local. Les cooperatives a les seues localitats respectives són un component important de l'estructura econòmica local, i les seues possibilitats de creixement són d'una importància real per a la generació de treballs genuïns. En una època en què la competitivitat ha deixat de ser una qüestió purament microeconòmica i en què es valoren "l'entorn productiu", els "enllaços" i les "articulacions" dins de cada sector pro-

ductiu, en moments en què la innovació i la millora contínua operen mitjançant xarxes, la integració cooperativa obre tota una possibilitat de fer congruent el desenvolupament competitiu de les empreses cooperatives i el desenvolupament local i regional, el desenvolupament local amb una creixent presència internacional del país.

Per això és important analitzar-ne les capacitats competitives i de participar i avançar en els circuits d'acumulació de les produccions regionals en què s'insereixen.

Un desafiament important de les cooperatives és la possibilitat que els seus valors de cooperació i ajuda mútua no quede limitada a l'empresa i es constituïska en factor de consolidació dels vincles comunitaris, per dotar a la societat de noves conductes, nous recursos, davant la crisi. De fet, això ja està succeint a moltes localitats. En aquesta línia, el principi de la participació de la cooperativa i de l'associat de la comunitat adquireix una dimensió especial cada vegada que el desenvolupament local requereix una participació activa de la societat civil en la construcció de les relacions socials, i les articulacions entre actors que són part del procés de desenvolupament local endogen; en aquests aspectes, les cooperatives poden fer una aportació essencial per desenvolupar les seues localitats; de fet, moltes cooperatives ho estan fent, no obstant això, són processos molt poc coneguts que la tasca d'investigació ha d'estudiar i rescatar.

El principi cooperatiu de l'educació cooperativa també té una gran actualitat cada vegada que les cooperatives

s'enfronten, d'una banda, a la necessitat de preparar els seus dirigents i socis davant dels desafiaments i les amenaces

de la globalització hegemònica i, de l'altra, a capitalitzar les oportunitats implícites en els processos de "canvi estructural". L'educació cooperativa també ha de formar els nous líders cooperatius del segle XXI

per a una participació més activa en el desenvolupament local i amb una clara consciència de les possibilitats que obren els nous paradigmes productius. En l'actualitat l'empresa cooperativa s'ha de comportar com un ciutadà responsable i actiu de la seua comunitat. I cada soci com un líder local.

En definitiva, què pot fer el cooperativisme davant de la globalització liberal?

Alguns consideren que la globalització va tenir aspectes positius per a les cooperatives: els ha obert nous mercats, els ha permès millorar la qualitat dels seus productes i dels seus serveis, i les ha fet més eficaces. Encara que la situació difereix d'un país a un altre i també de la capacitat de les cooperatives a adaptar-se als desafiaments que planteja aquest nou ordre mundial. No obstant això, les cooperatives sovint són objecte d'atacs del sector privat, en gran part a causa de la ignorància de l'opinió pública sobre el seu caràcter diferent que les distingeix de les altres empreses.

És d'importància estratègica construir un sistema de comunicació eficaç en el si del moviment cooperativista per explicar millor a la ciutadania què són les cooperatives. I per què defensen una concepció de la producció, del treball, de la solidaritat i del repartiment molt

***El cooperativisme és
un factor
democratitzador de
l'economia capitalista
de mercat.***

diferents del mercantilisme dominant. Ja que són entitats econòmiques que col·loquen l'ésser humà –i no la mercaderia– en el centre de les seues preocupacions.

Les cooperatives no són solament entitats de caràcter econòmic, sinó que també posseeixen una funció social i mediambiental, i pretenen construir solidaritats humanes. Una cooperativa és diferent en el sentit que el seu objectiu primordial consisteix a servir tots els seus membres, alhora que busca un impacte benèfic en el si de la comunitat en què desplega les seues activitats.

També s'ha de recordar que per evitar convertir-se en simples societats anònimes mogudes per l'obsessió del benefici, les cooperatives s'han d'aliar amb altres entitats semblants per resistir millor a la globalització. La cooperació entre federacions nacionals és una manera de construir solidaritats comunes a escala internacional a fi de contrarestar l'ofensiva de les empreses globals.

El compromís amb la comunitat també és un principi sagrat del moviment cooperativista que no solament pensa en si mateix, sinó en totes les coses positives que pot procurar a la col·lectivitat local o regional en què opera. Això també ho haurien d'entendre els governs més savis, que haurien de fer les reformes necessàries perquè les cooperatives puguin convertir-se en aliades i procuren serveis complementaris –d'educació, cultura, formació, defensa del patrimoni, etcètera– al conjunt de la comunitat.

***El conjunt de les
empreses
cooperatives poden i
han de funcionar com
una gran empresa-
xarxa.***

L'objectiu d'una cooperativa és promocionar els seus membres i no maximitzar el producte del seu capital. Per tant, estan predestinades a oferir als seus membres més assistència i més avantatges en termes de preus. Com que tenen una estructura descentralitzada i són menys costoses, posseeixen així mateix més aptitud per proposar solucions intel·ligents als problemes que plantegen els efectes de la globalització.

És també d'importància estratègica –quan la globalització té tendència a esborrar les identitats i a confondre-ho tot en una identitat general– que les cooperatives no renunciïn a la seua identitat local o regional. La proximitat dels membres de la cooperativa i el saber fer específic de la regió són avantatges que cal saber utilitzar amb èxit assegurat.

En conclusió, les cooperatives han de mobilitzar els seus membres per fer pressions a escala nacional i europea en favor de l'aplicació de reformes indispensables per construir una societat que, en lloc d'afavorir el desenvolupament a curt termini, protegeixca el medi ambient, col·loque l'ésser humà en primer plànol, afavorisca la justícia social. I estimule la solidaritat entre tots els ciutadans.

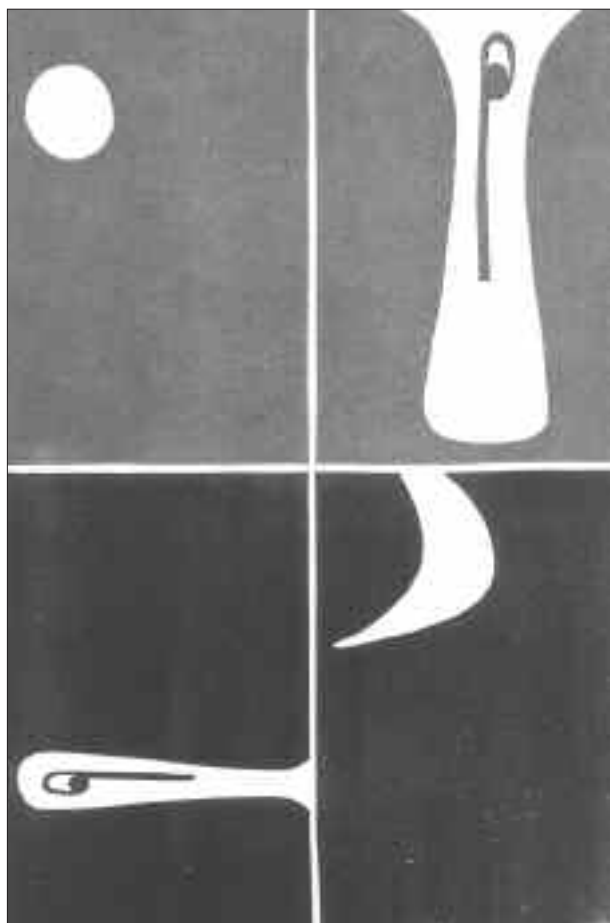
Conferència pronunciada, amb motiu del Dia internacional del cooperativisme, l'1 de juliol de 2006, a Melide (Galícia)

© Manti 2006

Ciutadania activa: entre el global i el local

Alfonso Vázquez

Introducció

Certament, cal preguntar-se amb quina finalitat ens trobem en aquest acte atípic, poc definit. Potser la mateixa pregunta ens dóna la resposta: per trobar-nos, és a dir, per obrir la possi-

bilitat de debatre temes de futur per a Oñati conjuntament, sense intermediacions i, per tant, d'explorar el potencial d'aquesta trobada. No es tracta de constituir un pol industrial ni una associació cultural, ni cap altra cosa per l'estil, per molt respectables que

siguen; volem imaginar junts l'esdevenir que volem per a Oñati –i en aquesta mesura, per a nosaltres mateixos– constituïnt-nos en la seua acció transformadora, en *llevadors* de la nostra petita gran història.

De nou, cal preguntar-se, però no ens veiem cada dia? No estem junts a les nostres empreses, a les nostres societats, escoles o organitzacions? Segur que sí, però continua la ronda de preguntes. Quins *espais* de conversació creadora, més enllà dels avatars diaris, tenim a les nostres organitzacions? Més enllà de les seues funcions especialitzades (produir, ensenyar, fer música, solidaritzar-se amb els més desfavorits...), on podem tractar *el que és col·lectiu*, el conjunt d'esdeveniments que ens incumbeixen, no obstant això, a tots? Des d'on podem integrar producció, educació, cultura, urbanisme, solidaritat... futur compartit, en definitiva?

Com tots sabem, en les nostres vides, crear les condicions, els contextos, és essencial perquè succeïska el que volem. Aquesta és la base del projecte.

El coneixement, allò global, local

Possiblement un dels fenòmens de més transcendència en els nostres dies siga l'emergència del coneixement (no reduït a "coneixements" acadèmics, de rellevància escassa, sinó la combinació indistingible en l'ésser del pensament, l'emoció –el *desig*– i l'acció) com a força *tendencialment* dominant de la producció (i no solament de la producció industrial, sinó dels serveis, l'agricultura, l'educació, la sanitat, i un llarg etcè-

tera). Aquest fenomen té a veure amb els alts índexs d'accés a l'educació en els anomenats "països desenvolupats", amb l'alta automatització dels processos industrials, amb els desenvolupaments tecnològics, particularment els impulsats per les tecnologies de la informació i la comunicació i, encara molt escassament, amb les seues adaptacions conceptuals i organitzatives (definitives, d'altra banda).

Però seria un error deixar-nos entabanar pels cants de sirena de tants teòrics que suposen que, per si mateix, aquest fenomen ens porta tota mena de benaurances i la superació dels llasts de civilització que arrosseguem. El *coneixement com a força productiva tendencialment dominant* s'experimenta en el terreny de les estructures de la societat industrial –i, no ho oblidem, en els seus camps de forces–, de manera que, lluny de produir per si mateix una societat idíl·lica, el que fa és –en conflicte amb les estructures dominants– desestructurar la societat, parcel·lar-la, sumir-la en la incertesa... Així, l'anomenat *tercer món* s'instal·la en el cor del *primer món* –i ja el denominem *quart món*–, s'obren les *bretxes digitals*, als analfabets "clàssics" se sumen els analfabets "digitals", certes regions del planeta es converteixen en referències –per efímeres que siguen– mentre altres queden "excloses" de la *xarxa*, el treball –i el treballador– es desestructura en múltiples modalitats –els treballadors *amb coneixements*, els emprenedors, els eventuais, els contractats a temps parcial, els fixos, els fixos discontinus, els autònoms, els subcontractats, els aturats, els marginals, els que no han

**Quins espais de
conversació creadora,
més enllà dels
avatars diaris, tenim
a les nostres
organitzacions?**

treballat mai...– que no aconsegueixen *connectar-se* en cap forma de projecte ciutadà comú. Dos terços del planeta queden fora del sistema, i com a corol·lari, les guerres *atípiques* –encara que amb una capacitat de destrucció de civils *superior* a les guerres *típiques*– es multipliquen sense cessar. El problema no resideix en l'enfrontament de civilitzacions, sinó en la profunda crisi de totes les civilitzacions que les realitats emergents provoquen, en xocar com a plaques tectòniques, amb les estructures de la civilització dominant i les seues formes actuals de poder.

Però el coneixement (pensament, emoció i acció) com a força productiva tendencialment dominant presenta un altre tret molt important: es *difon* l'acte productiu a qualsevol àmbit vital alhora que s'integren en un sol acte activitats tradicionalment parcel·lades. En efecte, es *produeix* no ja solament a l'empresa o a la fàbrica, sinó a la llar –no només *reproducció* de la força de treball, sinó producció emocional, captació d'informació, àmbits relacionals, etc.–, a les escoles –producció del treballador del futur, conformant els seus trets definitoris–, als hospitals... Però alhora es produeix l'acte integrador; tot àmbit (productiu, educatiu, cultural, d'oci...) conté el potencial per ser, alhora, productiu, educatiu, emocional, etc. És a dir, producció i vida es fonen i, en part, es confonen.

Aquest fenomen està inserit –provocador i provocat alhora– en el que coneixem com a *globalització*. De la globalització, se n'han escrit rius de tinta, per tant ací només ens interessa res-

***En les nostres vides,
crear les condicions,
els contextos, és
essencial perquè
succeïska el que
volem.***

saltar-ne un aspecte particularment determinant: el que *realment* està globalitzat són els fluxos financers. Per això, el sistema global –el sistema *imperant*, seria més exacte dir, denominem-lo tardocapitalisme o com vulguem– genera un equivalent universal abstracte al qual tot queda referit: els diners. En termes de *globalitat*, tota activitat, ja siga fabril, cultural, educativa, sanitària, caritativa, familiar... està traduïda en *quàntums monetaris*, en equivalències monetaritzables. En conseqüència, el gegantesc potencial del coneixement com a capacitat productiva de qualsevol àmbit social –i de les societats com a conjunt– queda restringit, encotillat, a la seua *traducció*, no tant a valor –que admetria múltiples interpretacions– com a plusvalor, és a dir, a la generació immediata o mediata de guanys monetaris per al *capital* –encara que alguna cosa repercutisca en el compte corrent del *productor de coneixement*...

La representació dels diners com a equivalent universal abstracte produeix –i està produïda per– una intrincada traçabilitat de línies de poder econòmic, polític i social, que només difusament es *fan visibles* en formes com el G-8, el Fòrum de Davos, el FMI o el Banc Mundial, entre d'altres. Com antigament el poder de la divinitat, omniscient, omnipresent, panòptic, regint les nostres vides i els nostres destins, el nou Poder és impersonalitzat, espectral, prenent decisions que afecten milers o milions de persones en sales ignotes d'edificis desconeguts. La qual cosa de nou, avui com ahir, ens remet a un trist imaginarí: som pobres mortals a l'atzar dels

designis poderosos dels qui no podem arribar a veure... Sens dubte, avui ens falta un nou Nietzsche.

Aquestes línies de força generen un altre fenomen: les societats queden desarticulades, o més exactament, parcialment articulades sobre la base dels sectors de mercat en què cada persona o entitat actua. Ens queixem habitualment de la poca connexió –i comunicació, per tant– que hi ha entre les empreses i les entitats educatives, entre les formacions culturals i altres organitzacions, entre l'Administració i els administrats... Però, ens podem preguntar, des d'on es marquen, imposen, suggereixen... les línies d'acció a cada camp d'activitat (a l'empresa, a la cultura, a l'educació, a la sanitat, als serveis públics...)? Des dels seus contextos socials? No. Des de centres de decisió a pocs o molts quilòmetres de distància, però sempre aliens, superposats a la pròpia realització de l'activitat. No siguem ingenus: aquesta *invertebració* de les societats és substancial al domini dels poders tal com estan vertebrats avui.

Ara podem fer-nos una altra pregunta: des d'on es desplega el potencial productiu, cultural, educatiu, creatiu, en suma, de la multitud? La resposta, per més que rumiada una vegada i una altra, és òbvia: des d'allò local. Ja que els desitjos, les emocions, els sentiments que activen el coneixement i el transformen en acció creadora només es produeixen en allò local, o si es prefereix, en allò *localitzable*. Tal vegada el fenomen cooperatiu articulat avui al voltant de la MCC (a Mondragon) siga

***Calen múltiples
diàlegs que,
interseccionant-se
entre si, produïsquen
múltiples
bifurcacions,
múltiples
potencialitats
d'acció.***

un exponent clar d'aquest principi. No segueix les regles de l'empresa a l'ús, s'articula partint d'una filosofia atípica en l'àmbit dels "negocis" ("el treball és superior al capital i l'antecedeix"), s'estructura amb marges d'autonomia molt amplis (la "sobirania" de cada cooperativa), s'organitza inicialment en societats comarcals, i... triomfa! Avui sembla un *fenomen natural*, però no seria sobrer preguntar-se què el provoca i expandeix. És la consideració del tre-

ball com a valor original (molt coherent, d'altra banda, amb el que podem considerar *producció del coneixement*), no supeditat al capital? L'amor pel país i/o per les seues comarques, és a dir, per les seues societats locals, per fer-les progressar? La combinació d'iniciatives empresarials, educatives, creditícies i socials? No ho sé, però per descomptat constitueix un exemple paradigmàtic del poder d'allò que és local.

Les formes de superestructura que ens són tan habituals en tots els àmbits (econòmics, educatius, culturals, polítics, socials, empresarials, sindicals...) constitueixen ara com ara una sobreterminació de l'esdeveniment mateix, de la producció (és interessant com, en plena crisi a l'Argentina, algunes empreses van remuntar la seua situació en substituir els obrers els seus empresaris desertors), de l'educació, d'allò social, d'allò privat...

Per tant, la crisi se situa en l'encadenament de la societat del coneixement –amb la seua gènesi i reproducció essencialment local, encara que globalment connectada– amb el sistema imperant, el tardocapitalisme, essen-

cialment global, sense arrels locals de cap mena –excepte el predomini del cristianisme integrista dels EUA com a potència imperial–, mancat de sensacions i emocions que no constitueixen la lògica de l'acumulació de capital, indiferent –si és que no és causant directe– a la catàstrofe que la humanitat viu actualment, en forma de pobresa, fam, explotació de tota mena, pandèmies...

Aquest és, al meu parer, el *panorama*. Ara, nosaltres, humils ciutadans, però poderosos contribuents de la multitud, com podem actuar?

Entre el local i global: la ciutadania activa

La ideologia de *la globalitat* –de vegades confusament enquadrada en el terme “neoliberalisme”– apunta que els valors màxims es realitzen, com a imatge especular dels fluxos financers, en centres de decisió cada vegada més llunyans de la ciutadania, fins a arribar a ser quasi impossibles de comprendre per al ciutadà, *com si* un govern mundial fóra garant de la justícia i la pau; continua sent un determinisme nostàlgic de la idea de divinitat, d'un Olimp des del qual es dirigeix el destí dels homes. Així, com podem comprovar actualment a l'Estat espanyol, causa escàndol que una *petita* comunitat reclame majors quotes d'autogovern, no en parlem ja de *sobirania*, mentre que es veu com la cosa més lògica del món que se *cedisca* gran part de la sobirania estatal a instàncies "superiors", com ara la Unió Europea. En una mena de paròdia *hobbesiana*, no solament l'home és un llop per a l'ho-

me, sinó l'Estat és un llop per a l'Estat (i per als seus ciutadans, de passada).

El corrent de fons, per més que s'oculte públicament sota les elaboracions dels *intel·lectuals orgànics* del sistema (com ara *la fi de la història*, o el *xoc de civilitzacions*), consisteix en el fet que les societats *desestructurades*, parcel·lades en rols i funcions alienes les unes a les

altres, referides sempre a instàncies superiors, no tenen poder, no tenen potència per transformar les seues pròpies realitats, per tant són completament dependents de poders aliens, llunyans, amb interessos ben diferents dels propis de la comunitat (és a dir, depenen d'altres esferes i escales d'interessos, per als quals la comunitat inarticulada produeix).

Una temptació desesperada de les comunitats sotmeses a la desarticulació és tractar de *rearticular-se* sobre el passat (siguen les narracions històriques, les tradicions, la religió, o altres), la qual cosa n'aprofundeix la bretxa, ja que no pot tractar amb els poders globals més que en formes de resistència sense sortida, sense construcció futura; per això apareixen les expressions de fanatisme, exasperació i desesperació que ens són tan habituals. En aquest cas, allò *local* esdevé una trampa, es tanca indefinidament sobre si mateix, fins al sacrifici col·lectiu o l'asfixia. En paraules d'Eley i Suny, "*Els nacionalismes amb més èxit pressuposen una certa comunitat de territori, llengua o cultura anterior, que proporciona la matèria primera per al projecte intel·lectual de la nacionalitat. No obstant això, no hem de "naturalitzar" les comunitats anteriors com si hagueren*

***Es produeix no ja
solament a l'empresa
o a la fàbrica, sinó a
la llar, a les escoles,
als hospitals...***

existit sempre d'alguna manera essencial o simplement hagueren prefigurat una història encara per arribar [...] La cultura és, molt sovint, no allò que la gent comparteix, sinó allò pel qual elegeix combatre."¹

Podem, doncs, formular la hipòtesi que si volem comunitats articulades, vertebrades, capaces de controlar el seu propi destí, de contribuir a la seua història, han de moure's en un plànol complex, *constituent*, des d'allò *local* (presència inevitable, agrade o no) cap a allò *global* (o, per ser més exactes, cap a plànols d'expansió, connexió i captació en desplaçament continu).

I, arribats a aquest punt, pot sorgir la pregunta d'això com s'articula, com es fa, sotmesos com estem, a forces globals *aparentment* invencibles? La ideologia dels poders *constituïts* sempre ha pretès difondre el mateix missatge, siguen reietons tribals, senyors feudals, reis, emperadors, papes, Estats-nació, o supraestats...: "Ja tot està constituït, acabat, només en mi trobeu solució, fora hi ha les tenebres, el càstig, l'exclusió." I sempre s'ha demostrat fals. Des d'on ha vingut aquesta demostració de falsedat? Des del (dels) coneixement(s) connectat(s) en comunitats de comunicació, de debat, d'influència i d'acció. Jo diria que hi ha tres línies d'actuació definitòries del que pot ser un projecte compartit de futur per a la comunitat: integració de coneixements, diàleg obert i afectes (ètica solidària). Passe a comentar-los.

Integració de coneixements

La parcel·lació contínua del coneixe-

ment en especialitats, la reducció de la persona a un rol preponderant (sóc professor de física, sóc torner, sóc director, sóc mestressa de casa...) sense altres espais d'expansió i, per tant, de realització, comporta, en expressió de Marcuse, la *unidimensionalitat* de l'ésser. Però aquest ésser *parcel·lat*, privat artificialment de la seua integritat, només és útil –i fins i tot aquesta afirmació,

en els dies que corren, seria discutible– per al seu ocupador, per al seu govern, per al seu general... Ja que la seua comunitat en rep la imatge distorsionada d'una funció alienant on hauria d'haver-hi un home o una dona; un reflex d'estatus, de frustracions, de deliris, on hauria de niar la potència de comunicar-se en múltiples direccions i de construir cooperativament.

Per tant, una primera línia d'actuació sembla que sigui *posar en connexió* diferents coneixements, diferents sensibilitats, diferents cultures si fóra possible, per anar-los integrant en un acte constituent de *voler ser* per damunt de *ser ordenat*, programat. No podem ser especialistes en tot, com se'ns recorda constantment, però sí que podem ser *complets*, capaços de treballar en una empresa alhora que fem tasques de voluntariat, alhora que escutem el que encara no coneixem, alhora que pertanyem a un grup cultural, alhora que construïm famílies, alhora que... Això ens fa més rics personalment parlant i enriqueix la nostra tasca comunitària.

Diàleg obert

Però aquesta integració del conèixer, del ser, del sentir, només es pot esta-

Tot àmbit -productiu, educatiu, cultural, d'oci...- conté el potencial per ser, alhora, productiu, educatiu, emocional...

blir mitjançant el diàleg obert, mitjançant el diàleg constituent del sentiment i l'acció. Quan afegisc al substantiu *diàleg* l'adjectiu *obert*, m'estic referint al fet que el diàleg ha de produir, no ser simplement una reproducció del que ja s'ha dialogat, del que ja s'ha establert. Ens han acostumat a parlar *del que es parla*, seguint patrons preestablerts, esquemes ja definits, veritats immutables, temes políticament correctes... D'ací, no en surt res més que la immersió en el mateix, que la repetició estèril de les mateixes frases fins a la nàusea.

El diàleg constituent s'ha d'establir sobre el que no existeix, sobre el fet d'arribar a ser, l'esdevenir sense definició possible. No té una finalitat apriorística, un destí marcat anticipadament (com és tan freqüent en reunions formals de consells de direcció, reunions escolars, parlaments polítics... on el diàleg és una *floritura*, una fuga de frustracions passades per reproduir-se en proximitats futures). Per tant, necessita escenaris oberts, absència de predefinicions, eludir la tensió castrant de voler "arribar a alguna conclusió al més prompte possible", submergir-se en corrents bifurcats en territoris ignots... Només així el diàleg ens fa passar a l'acció creadora, a la imaginació estratègica, a trepitjar els nous territoris de realització.

I calen múltiples diàlegs que, interseccionant-se entre si, produïsquen múltiples bifurcacions, múltiples potencialitats d'acció que, realitzades, obriran nous diàlegs, nous estadis des dels quals tornar a constituir l'esdevenir.

Afectes (ètica solidària)

El domini dels diners com a referent abstracte universal ha produït en les nostres societats la *il·lusió* (per molt decebedora que siga en la immensa majoria dels casos) que el *valor personal* està associat al *valor monetari* (és a dir, a la producció de plusvalor). Així, l'èxit d'un llibre depèn dels milions que ven, igual com l'èxit d'un grup musical o teatral. Només

les vendes immediates semblen *donar* l'èxit o el fracàs a qualsevol iniciativa, no sols empresarial, sinó també cultural, social o esportiva.

I em permet citar el llibre que estic escrivint actualment: "*I una (a tall d') advertència: les forces que han sumit a la societat en les relacions monetàries ens recorden sempre, amb el seu cinisme impúdic, que la gent actua per diners, que tot coneixement generat té a veure amb la recompensa econòmica perseguida; només cal, no obstant això, fer una ullada a la història per comprovar-ne la falsedat intrínseca. L'enorme majoria dels nostres herois filosòfics, científics, artístics (i, en alguns casos, polítics) no van crear amb una finalitat monetària (per bé que en alguns casos van obtenir, valga l'expressió, una recompensa monetària), sinó que van crear perquè van voler, perquè volien la seua creació (en no pocs casos, a costa de la seua tragèdia i del seu sacrifici personal i, fins i tot, vital). Hi ha prou a citar, com a mostrari ràpid, Sòcrates, Galileu, Kafka, Darwin, Einstein, Nietzsche, Van Gogh, Gandhi o Boltzmann... i tots els que vostè vulga afegir-hi. La creació, la creació del coneixement és,*

Són l'afecte, el desig, l'emoció, la passió, els que impulsen el millor de les nostres realitzacions, els que ens impulsen cap a la innovació en tots els ordres.

doncs, sobretot, desig, afecte, passió (d'un mateix i dels altres).”

Són l'afecte, el desig, l'emoció, la passió, els que impulsen el millor de les nostres realitzacions, els que ens impulsen cap a la innovació en tots els ordres, en la mesura que volem alguna cosa que encara no hi està present, o que només es manifesta com un present potencial. O en la mesura que no ens agrada el que existeix i volem imaginar alguna cosa diferent, prefigurar un futur que siga digne de viure.

Però l'afecte, com el desig, és sempre local, localitzable en corporeïtats que senten o que sentim, que estimem o detestem i que ens estimen o detesten. Per tant, la construcció real d'una societat es genera en allò local, en allò localitzable. Impulsada pel desig de reconstituir-se sense pausa –com que el desig no cessa mai–, obre els seus àmbits a l'exterior, els impregna i es deixa impregnar alegrement per aquests, en una mena de reconeixement mutu, d'afecció expandida. En certa manera, es tracta de, davant de la indiferència dels diners respecte al destí de tanta gent –i, per descomptat, respecte al seu present–, construir entre tots una ètica solidària, no basada en la simple pietat envers el desprotegit, sinó en els camins mitjançant els quals tota societat pot enriquir-se culturalment, emocionalment i, per què no, econòmicament. Crear riquesa de tota classe per a tot-hom, aquest pot ser el lema.

Conclusió: la construcció del valor

Com ja va establir el Premi Nobel d'Economia de 1998 Amartya Sen, la

riquesa de les societats no depèn d'una suposada competitivitat econòmica aïllada de qualsevol context social, sinó del seu desenvolupament social i de la llibertat de què són capaces de dotar-se i practicar. En el cas que ens ocupa (Oñati), estem parlant d'una societat rica, amb una tradició cultural forta, empresarialment sòlida, prou estructurada. No obstant això, som conscients que, si aconseguïrem connectar creativament multitud d'activitats que tenen lloc en el seu si per construir col·lectius millors, estariem creant les condicions per a un futur més sòlid, més sostenible, més ric socialment, més plenament afectiu.

Com podem integrar el millor de les nostres organitzacions empresarials, dels nostres centres educatius, de les nostres associacions culturals, esportives o d'oci, de les organitzacions solidàries d'Oñati, etc.? De quina manera, combinant el millor de cada una, en un cicle continu, poden enriquir-se totes, a l'hora que s'enriqueix tota la societat?

Aquesta és la pregunta a què tracta d'obrir un camí de resposta aquesta primera trobada.

Desembre de 2005

Nota

1: Eley i Suny (eds.) *Becoming national: a reader*. Oxford University Press (1966) [El subratllat és meu].

Dona indígena, cooperativisme i economia solidària

Mariela Emperatriz Estrada¹

Introducció

L'origen de la vida i de l'espècie humana és el patrimoni més gran que la dona ha donat al món, fins al punt que hi ha sis mil cinc-cents milions d'éssers vius a tot el món que dinamit-

zen l'economia i el desenvolupament mitjançant la demanda de béns i serveis per a la satisfacció de les necessitats físiques i espirituals de la població, és a dir, que l'existència de l'economia, la ciència, la tecnologia, el mercat i el consum depèn del gènere humà, dintre

el qual la dona és la protagonista fonamental.

No obstant aquesta gran veritat, les dones segueixen patint un tracte i una valoració desiguals per part del gènere masculí i les institucions públiques i privades, que la situen en desavantatge davant de l'economia, la societat i l'Estat.

Han estat moltes les lluites protagonitzades per les dones a fi de conquerir els seus drets a la igualtat jurídica, laboral, cultural i econòmica, la qual cosa ha permès assolir importants conquestes en la perspectiva de la seva realització integral i en la defensa de l'espècie humana davant de l'horror de la guerra, la fam i la mort executat per homes bàrbars al llarg de la història com Herodes, Hitler i Bush.

Com seria de fraterna la humanitat si les nacions de l'hemisferi estiguessin governades per dones amb profunds sentiments humans i fraternals? Quants milers de milers de dòlars que avui s'inverteixen en guerres per envair nacions i matar pobles sencers es podrien dedicar a augmentar la producció de béns i serveis per combatre la fam, la desnutrició, l'analfabetisme, les malalties, l'atur o la manca d'habitatge, o per assolir la convivència i la pau mundial?

La dona i l'economia solidària

Prenent els conceptes d'experts en la matèria, "l'economia és la ciència que estudia l'activitat humana dirigida a adequar els mitjans escassos a les finalitats múltiples, és a dir, a satisfer les necessitats de la humanitat. No obstant això, malgrat l'existència de supe-

L'origen de la vida i de l'espècie humana és el patrimoni més gran que la dona ha donat al món.

rexperits economistes i econometristes planificadors, especialment als organismes multilaterals, la realitat

ens indica que aquests caminen en direcció contrària al desenvolupament humà, ja que com més avenços científics i tecnològics i més es multiplica la producció de béns i serveis i la riquesa, més ràpid augmenta la pobresa, la misè-

ria i l'exclusió social. Solament a l'Amèrica Llatina, hi ha més de 300 milions entre els 550 milions d'habitants que viuen en la pobresa i l'exclusió social.

En les tradicions de les comunitats naturals d'Amèrica, han existit i persisteixen riques experiències del que van ser els grans sistemes econòmics de les cultures maies, asteques, inques, chibchas i caribs, entre d'altres, l'essència de les quals ha estat present en els sabers científics de la dona indígena per extreure de la natura, sense ferir-la, el necessari per al desenvolupament integral de les seves comunitats, igual que la tecnologia per a la producció, l'administració, la distribució i el consum.

És allà, a les comunitats indígenes, on es desenvolupen els sistemes econòmics mil·lenaris fundats i viscuts en els valors comunitaris de solidaritat, cooperació, ajuda mútua, treball, equitat i autogestió, que són els mateixos fonaments ampliat i complementats del que avui anomenem cooperativisme, mutualisme i economia solidària.

Testimonis irrefutables

Tal com hem indicat, els sistemes econòmics més autènticament eficients sustentats en els valors de la solidari-

tat, si del desenvolupament humà es tracta, han estat practicats pels pobles indígenes d'Amèrica, tal com es dedueix del comentari de Garcilaso Inca de la Vega²:

“Havent augmentat les terres, mesuraven totes les que hi havia en totes les províncies, cada poble per si mateix, i les repartien en tres parts: una per al Sol, l'altra per a l'Inca i l'altre per als naturals. Aquestes parts es dividien sempre tenint en compte que els naturals tinguessin prou per

semmar, abans que els sobressin que els faltessin. I quan la gent del poble o la província creixia, treien de la part del Sol i de la part de l'Inca. A l'hora de llaurar i cultivar les terres també hi havia ordre. Llauraven primer les del Sol, després les de la vídues i orfes i dels impedits per la vellesa o la malaltia: tots aquests es tenien per pobres, i, per tant, manava l'Inca que els llauressin les terres.

Llaurades les terres dels pobres, llaurava cada un les seves, i s'ajudaven els uns als altres, com diuen, ‘a tornajornal’. Les últimes que es llauraven eren les de l'Inca, que les beneficiaven en comú. Ordenava l'Inca que les terres dels vassalls fossin preferides a les seves, perquè deia que estant pobres o necessitats poc podien servir en la guerra ni en la pau.”

L'anterior testimoni ens referma en l'existència d'un sistema econòmic humanista, solidari, comunitari, ecològic i autogestionari conegut i testimoniati per l'home blanc des de fa més de cinc-cents anys. Aquesta lliçó dels nostres germans continua sent un greuge a la societat anomenada civilitzada del

segle XXI i que, a pesar de la persecució, el desplaçament i la mort executades pels colonitzadors europeus i criolls d'ahir i de sempre, continuen sent una llum per respondre a la satisfacció dels nostres pobles.

Els delictes de lesa humanitat

No hi ha dubte que l'eliminació accelerada de les comunitats indígenes és deguda al genocidi comès per les classes dominants i

explotadores del treball i la dignitat humana que s'han apoderat del poder econòmic i polític i han governat des de la colonització europea fins avui. Des de llavors, van muntar sistemes legals i repressius per arrabassar als naturals els seus territoris, els recursos naturals, els seus sabers ancestrals, científics i culturals, delictes que els culpables encara no han començat a pagar, per la qual cosa hem d'impulsar un procés penal contra els criminals que permeti portar-los davant de la Cort Penal Internacional perquè siguin jutjats i castigats per delictes de lesa humanitat i obligats a indemnitzar les víctimes per danys i perjudicis causats en els cinc-cents anys de genocidi.

Si no s'aconsegueix una sanció exemplar contra els executors dels crims atroços comesos contra les comunitats indígenes, aquests continuaran engrossint les seves arques a costa dels indígenes. N'hi ha prou de revisar els successos diaris en cada país de la regió per constatar que la violació dels drets fonamentals de les comunitats, consagrats en les constitucions polítiques de les nacions, no

**Com seria de fraterna
la humanitat si les
nacions de
l'hemisferi
estiguessin
governades per dones
amb profunds
sentiments humans i
fraternals?**

han estat suficients per defensar la vida, la cultura, l'economia i els altres drets ancestrals dels més de 40 milions de germans indígenes que viuen en condicions infrahumanes. Avui, igual que en el passat, les companyies transnacionals que exploten els nostres recursos naturals, la flora, la fauna i el subsòl, continuen violant els més sagrats drets de les comunitats indígenes, sense que els governs facin respectar la sobirania dels nostres pobles.

Les Nacions Unides i els drets indígenes

La immensa contribució que els pobles indígenes han aportat al desenvolupament de la civilització mundial ha estat reconeguda per les Nacions Unides mitjançant la Resolució núm. 49 de 1994 en designar el dia 9 d'agost com la data commemorativa i d'homenatge a la civilització indígena, declarant el decenni perquè els estats i governs i la societat en general li tornin íntegrament totes les seves llibertats i drets socials, econòmics, polítics, culturals i ecològics, consagrats a les normes, tractats i convenis jurídics internacionals i nacionals que protegeixen els indígenes.

Per la seva banda, la UNESCO, organisme de les Nacions Unides per a l'Educació i la Cultura, en la seva XXXIII Conferència General, feta a l'octubre de 2005 a París, va aprovar la Convenció Sobre la Protecció i Promoció de la Diversitat de les Expressions Culturals, la qual busca protegir els béns cultu-

rals i evitar que siguin tractats com una mercaderia més.

L'esmentada convenció referma la Declaració Universal de la UNESCO sobre la diversitat cultural en el 2001, que és considerada un patrimoni de la humanitat i la seva defensa un imperatiu ètic inseparable del respecte a la dignitat de la persona. Tal com es pot apreciar, els anteriors convenis internacionals són d'obligatori compliment pels governs

que els subscriuen. En aquest sentit, cal protegir el patrimoni ancestral i les múltiples cultures de les comunitats indígenes davant de la voracitat dels mercaders capitalistes neoliberals que, sota els anomenats tractats de lliure comerç, TLC, i de l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques, ALCA, pretenen apropiarse'n patentant l'art, la cultura i els sabers científics que, durant segles i generacions, han servit per alimentar i guarir els indígenes, els camperols i la societat en general.

Agendes internacionals de les dones

Han transcorregut onze anys des de la IV Conferència Mundial de la Dona celebrada a Pequín, així com del III Encontre Continental de Dones Indígenes (Panamà, març de 1999). Els seus objectius generals en aquesta trobada han estat reivindicar els seus drets com a pobles originaris a la igualtat de gènere, a l'exercici de les seves cultures, a la inviolabilitat dels seus territoris, a l'ús de l'aigua i demés recursos naturals, a l'exercici dels seus propis governs i normes comunitàries, a la formulació de

Els sistemes econòmics més autènticament eficients sustentats en els valors de la solidaritat han estat practicats pels pobles indígenes d'Amèrica.

polítiques públiques per part dels governs que incloguin pressupostos d'inversió social, econòmica, d'educació, de salut, d'habitatge digne i de serveis públics per tal de garantir el desenvolupament integral a tots els països de la regió.

No hi ha dubte que avui, onze anys després de la Conferència de Pequín i 6 anys més tard del III Encontre Continental de Dones Indígenes, la violació dels drets humans, tant de la dona en general com de les dones indígenes, segueixen agreujant-se. La invasió dels territoris indígenes per latifundistes, transnacionals, forces armades governamentals, paramilitars, guerrilla, narcotraficants i delinqüència comuna, han desfermat la més violenta persecució contra tots els pobles indígenes, la qual cosa ha provocat el desplaçament forçós en massa, el segrest, així com la desaparició i l'assassinat de dirigents indígenes i camperols en tota la regió llatinoamericana.

La defensa de la democràcia

Al drama humà abans descrit se suma la pèrdua de l'Estat de Dret, la funció històrica del qual va ser garantir l'equitat, la justícia i el bé comú de la societat. Avui l'Estat, en la majoria de casos, s'ha sotmès als designis del capital nacional i transnacional, a través dels dictats del Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial, l'Organització Mundial del Comerç i el Banc Interamericà de Desenvolupament.

Tot això significa que hem de mantenir les lluites en la defensa d'una de les conquestes més importants de la

humanitat, que és la democràcia. Assistim a una de les etapes polítiques més difícils per als nostres pobles, com

és el fracàs de la democràcia representativa en la seva funció de garantir l'equilibri social, la governabilitat, l'equitat, la justícia i la sobirania nacional.

Si parlem de desenvolupament humà, a la majoria de països constatem el fracàs dels sistemes legislatius. Els parlaments, diputacions, senats i congressos, encara que són elegits de-

mocràticament pel poble, en les seves legislatures hem anat perdent els drets socials, econòmics, culturals i polítics, conquerits amb històriques lluites dels nostres pobles i per les quals molts líders socials han donat la vida.

Tampoc no és rar constatar que la majoria dels nostres mandataris nacionals, elegits també democràticament pel vot del poble sobirà, governen a favor de les oligarquies nacionals i dels capitals transnacionals, mentre renuncien a defensar els interessos del seu poble i la sobirania nacional davant de l'apropiació massiva del patrimoni nacional, els recursos naturals i l'estructura productiva per part de les empreses transnacionals.

Això anterior indica que, a més de les reivindicacions abans esmentades, la dona indígena, la dona en conjunt, els pobles indígenes, els camperols, els obrers, els empleats, els treballadors en l'economia informal, els desocupats i els pobles en general, tenim i hem d'assumir prioritàriament un nou front de lluita: el rescat i la reconstrucció de l'Estat Social de Drets i de Justícia, així com la conquesta del Dret Solidari, una

La confrontació de models durant el segle XXI ja no és entre capitalisme i comunisme, sinó entre capitalisme terrorista neoliberal i economia, cultura i societat solidàries.

nova branca del dret a totes les nacions de la regió.

La confrontació de models econòmics, polítics i culturals durant el segle XXI ja no és entre capitalisme i comunisme, sinó entre capitalisme terrorista neoliberal i economia, cultura i societat solidàries. És en aquesta direcció cap on hem de caminar; sens dubte, aquest és el nostre destí i el de les generacions futures.

Responsabilitat d'ECOSOL

L'Escola Llatinoamericana de Cultura i Economia Solidària, ECOSOL, filial de la Confederació Llatinoamericana de Cooperatives i Mútues de Treballadors, COLACOT, som dipositaris de més de 30 anys de treball i experiència en l'organització, la formació, la capacitat, la investigació i la publicació sobre l'economia solidària com a alternativa al capitalisme neoliberal, i impulsem el procés d'integració del cooperativisme, el mutualisme i demés formes associatives solidàries de producció i serveis a Amèrica Llatina.

Aprofitem l'avinentsa per manifestar la nostra disposició d'unir-nos al concert de les lluites de les dones indígenes, els treballadors i els pobles de la

regió, i convidem les organitzacions indígenes, cooperatives, mutualitats i demés formes associatives de producció i serveis a afiliar-se a ECOSOL i COLACOT, i a compartir els plans de treball, programes i serveis de formació humanística, capacitat teòrica productiva i administrativa, i investigació, assessoria i formulació de projectes de producció i serveis; per aconseguir-ho comptem amb la millor voluntat i capacitat.

“Molts sols i moltes llunes han passat sobre la cara de

la mare terra per fer brotar la vida i la subsistència de l'espècie humana, i molts són els dolors, el patiment i les alegries que les nostres dones indígenes han suportat a través de cinc-cents anys de dominació. Fins quan haurem d'esperar, lluitar, morir i ressuscitar perquè se'ns faci justícia?

Panamà, 8 de març de 2006

Notes

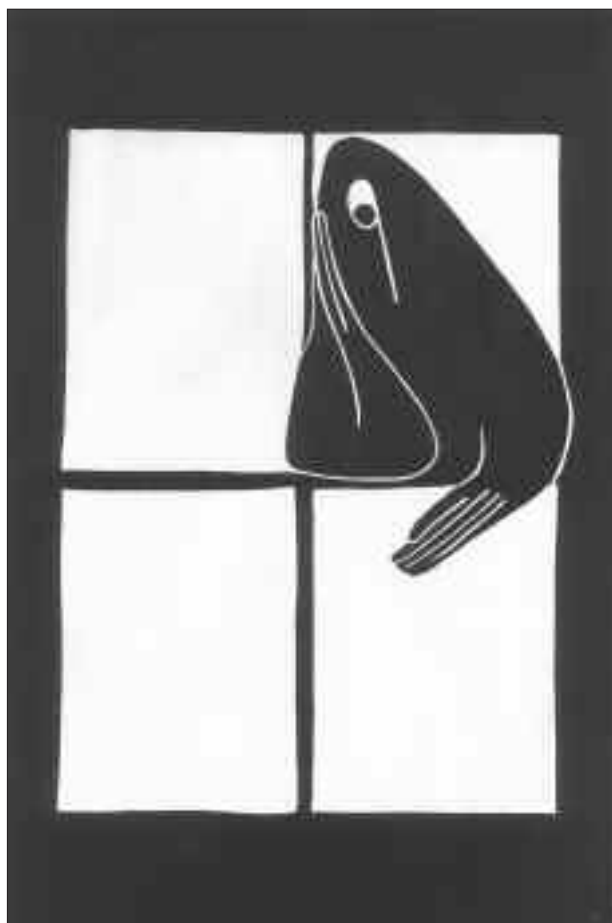
1: Mariela Emperatriz és directora executiva d'ECOSOL.

2: *Comentarios Reales de los Incas*. Llibre cinquè. Primera edició, Lisboa, 1609.

Quants milers de milers de dòlars que s'inverteixen en guerres es podrien dedicar a augmentar la producció de béns i serveis per combatre la fam, l'analfabetisme, les malalties, o per assolir la pau?

És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?¹

Diversos ponents

Juan Pedro Solà (Mol-Matric)

En primer lloc, se'ns pregunta per la possibilitat de recuperar empreses que estiguin en crisi convertint-les en cooperatives. Tal com es planteja la pre-

gunta, crec que és impossible, perquè una empresa no té èxit, ni pot canviar el seu futur, perquè sigui cooperativa, societat anònima o qualsevol altra sigla. És a dir, no per canviar una empresa de nom anirà bé. El que sí es pot fer com a cooperativa és, primer de

tot, fer un estudi racional de les causes que motiven el tancament de l'empresa. Després necessita analitzar la seva viabilitat de futur, igual com s'analitza qualsevol empresa. Si veiem que modificant la gestió es pot evitar tancar-la, aleshores sí que pot valer la pena passar-la a cooperativa. En canvi, agafar una empresa que està a la ruïna, a punt de tancar i posar-li el nom de cooperativa, confiant que així sobreviurà, és una bogeria.

En segon lloc, crec que existeixen prou motius per fer una cooperativa quan els treballadors d'aquesta empresa hagin analitzat la gestió anterior i hagin vist que són capaços de portar-la millor. Si s'arriba a aquesta conclusió, es pot apostar per constituir una cooperativa.

Finalment, responent a la pregunta sobre la manera com les cooperatives poden ajudar a evitar la deslocalització, per a mi, la solució passa per agrupar-se. Una cooperativa aïllada, sense connexió amb altres del mateix sector, és molt difícil que sobrevisqui. Es tracta d'agrupar cooperatives del mateix sector perquè treballin juntes buscant un mercat més ampli, aprofitant sinèrgies, logística i formació, i que les administracions les tinguin en compte. Així no resoldria el problema, però el suavitzaria.

Dani Garrell (Comissió Obrera Nacional de Catalunya)

Això que anomenem deslocalització a Catalunya afecta fonamentalment la indústria i molt poc la resta de sec-

tors, i encara determinades activitats productives, no totes, que són aquelles que incorporen menys valor afegit, que es basen en el baix cost de la mà d'obra. Per tant, és cert que hi ha una debilitat en el sector industrial a Catalunya, però una debilitat relativa i delimitada a determinades activitats i productes. La indústria segueix sent un dels principals motors econòmics del país, tot i

que evidentment cal posar en marxa un canvi de model productiu, basat en la innovació, la formació, i la inversió tecnològica.

En aquest marc, podem intentar respondre les preguntes que se'ns plantejaven sobre el paper del cooperativisme. Primerament, considero que, efectivament, és viable que els treballadors recuperin una empresa en perill de tancament per convertir-la en cooperativa, però amb alguns condicionants. D'una banda, cal un nivell suficient de negociació i d'acord, tant entre els treballadors i l'empresa com entre els mateixos treballadors, que assegurin els processos i recursos necessaris per transformar-se en cooperativa. De l'altra, quan una empresa es deslocalitza o està a punt de tancar és perquè no ha innovat, per tant, la qüestió no és ser cooperativa o no, sinó el model productiu que s'adopti. Per això, el més important és que aquesta cooperativa es construeixi sobre un nou model productiu basat en la innovació en un sentit ampli, això és, des de la tecnologia fins a noves formes organitzatives, passant per nous sistemes de distribució, formació i inversió tecnològica,

Agafar una empresa que està a la ruïna, a punt de tancar i posar-li el nom de cooperativa, confiant que així sobreviurà, és una bogeria.

i que això la faci competitiva i li permeti consolidar-se en el mercat.

És desitjable convertir-se en cooperativa? Suposo que, en una cooperativa, el treballador té una sèrie d'avantatges respecte a una empresa convencional (més capacitat de participar en les decisions, millors condicions de treball, més facilitat per realitzar-se, ja que resulta més fàcil identificar-se amb l'activitat, es participa en els resultats si la cooperativa funciona, un al·licient més gran, doncs, perquè funcioni, etc.), si és així, efectivament seria desitjable constituir-se en cooperativa. A més, hi hem d'afegir que normalment les cooperatives tenen un compromís més gran amb el seu entorn.

Ara bé, per nosaltres, com a sindicat, l'important és que es creïn llocs de treball sostenibles i de qualitat; si són en forma de cooperativa, doncs benvinguts siguin, però si són sota una altra forma, també.

Finalment, nosaltres enfoquem el desenvolupament territorial, cercant la concertació territorial estratègica entre els actors a fi de crear sinergies des de les capacitats que té el mateix territori. Aquest acord ha d'incorporar tots els sectors econòmics, i entre ells el cooperativisme. Segurament fer cooperatives no serà l'única solució per crear llocs de treball en una comarca; per tant, es tractarà d'incloure el cooperativisme i altres actors i aconseguir que el procés estigui liderat per algú, probablement l'administració pública, per tal de poder generar aquestes sinergies, aprofitar les pròpies capacitats locals i després projectar-se a l'exterior.

Joan Lluís Jornet (Col·lectiu Ronda)

***La cooperativa
sorgida d'una
reconversió s'ha de
construir sobre un
nou model productiu
basat en la
innovació.***

En la meua opinió, la cooperativa és una alternativa no solament a la deslocalització sinó al sistema capitalista en si. Em baso sobretot en tres tipus de raons. Unes raons són antropològiques, d'altres procedeixen de la meua experiència vital i de l'exercici professional, i les terceres obeeixen a la més

pura lògica aristotèlica.

Comencem per les raons de tipus antropològic. Marcos Arruda es pregunta si l'ésser humà, en la seva naturalesa més profunda, és un ser egoista, individualista i competitiu, i això explicaria aquesta exacerbació de guerres i conflictes en aquests darrers deu mil anys de la humanitat, o al contrari és un ser social i cooperatiu. Fonamentant-se en nombrosos estudis antropològics, Marcos afirma que som sers socials i cooperatius, sers en constant evolució, sers que treballen i creem i, per últim, sers amorosos i per tant comunicatius. Aquesta conclusió em porta a afirmar que la millor estructura per a un ésser d'aquestes característiques és la cooperativa. Per tant, podem afirmar que conflictes com la deslocalització d'empreses, en una societat cooperativa, no es donarien. Al País Basc, per exemple, el grup Mondragon ha creat moltíssimes empreses, i no ha tingut necessitat de deslocalitzar ni d'acomiar mai a ningú, que jo sàpiga.

En segon lloc, em baso en la meua experiència personal (fa 35 anys que assessoro els treballadors com a advocat), que és a la vegada una experièn-

cia col·lectiva. El Col·lectiu Ronda, als anys setanta, no érem cooperativistes, llavors pensàvem que el cooperativisme era un sistema d'autoexplotació dels treballadors, que no era prou anticapitalista. Gràcies a treballadors com els de Mol-Matric vam evolucionar i avui el mateix sentit anticapitalista que donàvem a aquelles lluites l'atribuïm al cooperativisme. Per això, el Col·lectiu Ronda mateix ens vam constituir al final dels anys 80 en cooperativa. És a dir, des d'aquesta vessant també arribem a la mateixa conclusió.

L'altre vessant experiencial és la meua personal, com a soci d'una cooperativa, i aquí us haig de dir que he tingut l'immens plaer de poder formar part d'una cooperativa com Ronda. Estic profundament convençut que he estat un advocat mitjanet tirant a dolent, al despatx els bons advocats eren uns altres. Però la cooperativa ha tapat les meves mancances i ha ressaltat d'una forma exagerada les meves poques virtuts, i això dóna un resultat boníssim, fins i tot des d'un punt de vista professional i de gestió empresarial. Per tant, torno a afirmar en aquesta línia que la cooperativa és una alternativa.

Per últim, em sustento en la lògica més bàsica, allò de la premissa major, la premissa menor i la conclusió. Si aquest món no és viable, un altre món és necessari i estic convençut que el cooperativisme és una de les eines per crear-lo.

Totes tres raons em porten a afirmar que, efectivament, el cooperativisme és una alternativa a la deslocalització empresarial.

Alfonso Vázquez (consultor de Hobbest)

Conflictes com la deslocalització d'empreses, en una societat cooperativa, no es donarien.

Per a mi hi ha un tema essencial: la transformació radical del treball en aquests últims temps. Hem passat en tot el món industrialitzat d'un concepte del treball que era essencialment treball físic, mà d'o-

bra, per tant, treball subordinat al capital, a un treball que és bàsicament treball intel·lectual, del coneixement o cognitiu. No em refereixo que els treballadors disposin de títols acadèmics; per treball cognitiu entenc que el treballador, quan fa la seva feina, del tipus que sigui, hi posa pensament, emoció i acció. Aquell treball del coneixement, intel·lectual o cognitiu es converteix a una velocitat vertiginosa en el factor massiu de producció.

La forma del treball sempre ha modificat la societat i el treball cognitiu emergent també ho està fent. Una característica essencial del treball cognitiu és ser lliure, és a dir, el treballador pot desenvolupar-lo o no, segons la seva voluntat. No és com el treball físic on la màquina mana i el treballador s'ha d'adaptar al seu ritme. Si és cert, com crec, que el treball cognitiu s'estén al món desenvolupat com el factor massiu de producció, llavors apareix un altre factor igualment fonamental, que és que els mitjans de producció típics, allò que entenem per capital, les màquines, els edificis, els camions, etc., passen a ser una eina del treball. És a dir, té lloc una inversió fonamental en el procés productiu, el treball esdevé el centre de la producció. D'aquesta manera, el capital se situa sempre com a una exterioritat respecte al

treball i, doncs, no pot manar-lo perquè ja no domina la dinàmica productiva. Dit d'una altra manera: la riquesa es produeix totalment en l'acte productiu fet pels treballadors. Per tant, un grup de treballadors del coneixement pot fàcilment marxar de l'empresa que l'ha llogat i establir-se amb èxit pel seu compte. Això porta a un element que, per a mi, és motiu d'esperança de futur: el poder de la producció resideix ja avui en el treball.

Per tant, vull matisar el valor de l'oposició entre empresa capitalista i empresa cooperativa, perquè no crec que sigui el tema clau avui dia. Una altra cosa és promoure la cooperació productiva, una necessitat fonamental. Ara bé, em fa l'efecte que moltes cooperatives han quedat ancorades en un moment històric ja superat. La raó de ser de la cooperativa era cooperar en la propietat de l'empresa, i estic d'acord que aquesta mena de cooperació representa un pas endavant. Però la democràcia en l'acte productiu, que és la qüestió clau per avançar avui dia, sovint no es dóna a les cooperatives, al contrari, s'utilitzen formes de gestió molt similars a les empreses convencionals. Treballo amb moltes empreses basques, tant cooperatives com societats anònimes, i comprovo com el movi-

La democràcia en l'acte productiu, la qüestió clau avui dia, sovint no es dóna a les cooperatives, al contrari, s'utilitzen formes de gestió molt similars a les empreses convencionals.

ment d'autoorganització en el treball no es produeix perquè l'empresa sigui cooperativa o societat anònima, sinó quan

l'empresa, del tipus que sigui, inicia un procés per proporcionar als treballadors les condicions perquè s'apropriïn del seu treball. Aquest és el canvi real a les empreses i a la societat.

Quina és l'alternativa a les deslocalitzacions, llavors? Doncs entendre que la globalització només afecta els fluxos financers, que el treball continua sent local i que el coneixement també

es genera només en l'àmbit local. Per tant, l'entorn local és una potència que, si sabem dotar-la de sentit i fer-la solidària, serà capaç de generar molta riquesa. En conseqüència, centrem-nos en la dimensió local i intentem organitzar-nos en aquest àmbit de manera diferent. Si activem la seva potència, podrem influir clarament en la societat i en els governs, ja que, perquè els votin, els polítics han de mostrar que creen riquesa i llocs de treball, i nosaltres sabem com fer-ho.

Nota

1: Taula rodona que va tenir lloc el 23 de novembre de 2006 a la Fundació Roca i Galès, organitzada per aquesta entitat, juntament amb la revista nexa.

Francesc Casares. Memòries d'un advocat laboralista (1927-1958), I part

Josep M. Gasch (advocat)

Editorial La Campana

Entranyable, agradable, delitós, placent..., podria anar copiant sinònims per qualificar els sentiments que la lectura del llibre m'ha produït. I dic copiar perquè una de les primeres sensacions ha estat la d'enveja. Enveja sana. No soc ni crític literari ni molt menys especialista en llengua catalana. No vaig tenir el goig d'anar a l'escola Baixeras ni a cap altre del Patronat de Barcelona, ni tenir els mestres de què en Francesc va gaudir. Per aquest motiu he tirat mà d'un llibre de sinònims. Heus ací el motiu de l'enveja. Ara entenc que sigui un insubstituïble president de la "Associació de Juristes en Defensa de la Llengua pròpia". Dubto que cap jurista nascut després de la Guerra Civil s'expressi en un català tan ric.

Per això que acabo d'expressar no comparteixo l'opinió de l'autor, en les "Paraules preliminars", que la qualitat de la seva ploma no justificava donar publicitat a les memòries. I òbviament tampoc no comparteixo l'altra opinió sobre que els fets viscuts per l'autor no mereixien la publicitat.

Després d'aquest prolegomen cal anar al gra.

Val a dir que saber que les memòries finalitzaven el 1958 motivà que em sentís interessat per la lectura encara que pensava que "l'advocat laboralista"

no apareixeria massa, però tenint en compte que vaig començar l'exercici d'advocat el 1963, i que a partir d'aquest moment en Francesc ja era un mestre de laboralistes, és fàcil intuir aquell interès pel període anterior. Del posterior ja en sé quelcom.

I francament la lectura no ha decebut. Son 109 apartats amb gairebé sis-centes pàgines. I a part de la història (la viscuda i la recordada com ara la contribució que els pagesos de Vimodí havien de pagar als frares de Poblet), trobem l'ensenyament (l'escola catalana que ja he mencionat), la cultura, la natura (les sortides amb el ramat durant l'estança forçosa a una masia), l'artesania (els artesans de Vimodí) i, naturalment, la política i la filosofia política (cal tenir orgull dels bens col·lectius i la noblesa del servei públic).

De tota manera haig de confessar que, després de llegir els primers capítols, vaig saltar al número 94 "Ets advocat: espavila't!" (desviació professional), ja que m'interessava conèixer de primera mà les seves inicials incursions en la professió.

Però, després del 95, vaig tornar a l'ordre. Important resseguir la vida. Tria dret perquè els grans polítics són advocats. Comença l'exercici de la professió no pas com a laboralista, però té

un gran mestre que li contesta, en demanar-li un formulari per redactar un escrit, que “els millors formularis són les lleis processals”.

En fi, infantesa, adolescència, joventut; República, Guerra Civil, dictadura; escola, institut, universitat; peregrinació a la recerca d'un despatx; movi-

ments clandestins (estudiantils, culturals, MSC: per als joves Moviment Socialista Català; resulta curiosa la manifestació que mai va tenir carnet del MSC); vacances, servei militar, malaltia, detenció... I, important!, l'amor per la Carme. Tot això i molt més: son trenta-un anys d'una vida viscuda.

Nosotros, pueblos de Europa

Susan George

Icaria Antrazyt

El debat sobre la Constitució Europea és un dels més importants que s'ha fet a França i en altres països de la Unió Europea. Tot i això en molts altres llocs d'Europa el debat no va semblar necessari, les regles del joc europees, encara que no són clares, han estat acceptades per la majoria sense cap examen crític. ¿Pot Europa funcionar com un estat supranacional, capaç d'assegurar un autèntic espai públic democràtic, de preocupar-se del bé comú i d'eleva progressivament el nivell material, polític, social i cultural dels pobles que el componen?

Perquè això sigui possible és necessari un poder vertader del Parlament Europeu en matèria d'iniciativa legislativa, un control democràtic de les polítiques monetàries i econòmiques, projectes consensuats amb capacitat pressupostària, una ajuda massiva als nous pobles membres, als veïns del Mediterrani i al continent africà, un enorme esforç d'inversió en la investigació bàsica i en les energies renovables, una política social i d'ocupació efectiva.

Praxis de la esperanza

Educación, empleo y economía social

Daniel Jover

Icaria Antarzyt (Economia solidària)

Aquest llibre és una reflexió des de l'experiència que planteja alternatives d'educació més enllà de l'escola, d'ocupació més enllà del treball assalariat i els canvis del mercat laboral. És una altra forma d'emprendre en una economia social i solidària camps de compromís de Daniel Jover al llarg de trenta anys. A manera d'assaig "impressionista" i unint l'opció personal-professional, denuncia el fals dilema entre realitat i utopia, perquè les fronteres del possible es revelen com a noves dimensions de la realitat que mai no havíem sospitat.

És una aposta per situar les polítiques d'educació i ocupació al servei dels drets humans i l'ètica de la igualtat. L'autor relata experiències desenvolupades amb els seus "mestres amics" (Josep Maria Rueda, Joan N. Garcia-Nieto i Paulo Freire), en què posa en relleu la centralitat de l'alegria de viure cooperant i treballant per la justícia d'un món millor, on pensar i treballar ja no poden ser considerats com a àmbits separats que legitimen la divisió social i funcional del treball. Aquest llibre és fruit del somni d'humanitzar la humanitat.

¿A dónde va el comercio justo?

Modelos y experiencias

Xavier Montagut i Ester Vivas

Icaria Más Madera

Amb aquest llibre es vol aprofundir en el debat sobre quina és la situació actual del moviment del comerç just a l'Estat espanyol i els reptes amb què s'enfronta, al mateix temps que presenta experiències concretes que ens apropen a una visió integral del comerç just. Una perspectiva global que té en compte tots els actors que participen en el procés de comercialització (des del producte fins al consumidor), que vincula el comerç just a la sobirania alimentària, que s'oposa a les que promouen la globalització neoliberal. Un comerç just que rebutja ser un instrument de màrqueting empresarial, de neteja d'imatge de multinacionals i de grans superfícies i que aposta per canviar les injustes regles del joc que ens afecten per igual a nord i a sud.

El Zen de la empresa
Soluciones sencillas para un mundo complicado

Yuki Ojio i Francesc Miralles
Alienta Editorial

La filosofia del zen pot millorar molt el funcionament de l'empresa i, en particular, les relacions interpersonals que hi tenen lloc. A les empreses sorgeixen diàriament dificultats i dilemes que exigeixen un grau de sentit comú gens *comú*. El zen és especialment eficaç per trencar visions rígides i arguments tòpics que sovint amagen deixadesa o por d'innovar.

Passió per innovar
De la idea al resultat

Franc Pontí i Xavier Ferràs
Ed. Granica - EADA Direcció

Què caracteritza les persones creatives? Quins trets comparteixen reconegudes empreses innovadores com el Cirque du Soleil, 3M, Google o Harry Potter? Què en podem aprendre?

Aquest llibre permet conèixer el perfil de competències de les persones creatives, desenvolupar estratègies de creativitat, aprendre a treballar creativament en equip, analitzar com funcionen les empreses innovadores i comprendre les principals macro tendències que configuraran els mercats del futur. La innovació és art, ciència, intuïció i filosofia. És abans que res una passió.

La conquesta de l'empresa

Armand Vilaplana

ECOS

Armand Vilaplana, que havia estat president de la FESALC (Federació...), explica en aquest llibre com van néixer les societats anònimes laborals i al mateix temps ajuda a entendre molts canvis que han tingut lloc a l'Estat espanyol en els darrers 25 anys.

Es tracta d'una història feta per ciutadans anònims amb la seva tasca diària per remuntar situacions adverses, en un context, el dels anys 80, on tot era possible perquè els que hi treballaven n'estaven convençuts.

www.edpac.org

Educació per a l'Acció Crítica (EdPAC) és una associació sense ànim de lucre fundada el gener de 2003 per persones vinculades a la intervenció social des de diferents àmbits.

Els seus objectius són fomentar el pensament i l'acció crítics; posar a l'abast d'agents socials mitjans per treballar una actitud crítica davant de la societat actual i buscar alternatives viables; potenciar la implicació i participació en una acció transformadora des de la quotidianitat; impulsar la presa de consciència de què es fa i com repercuteix en les altres persones i en l'entorn; elaborar i difondre materials educatius; promoure la consciència davant de la manipulació dels mitjans de comunicació i la publicitat, i estimular estils de vida que es fonamentin en consums responsables, ecològics i sostenibles.

En el seu web podem trobar, materials que fomenten l'acció crítica, materials educatius i didàctics, tallers de sensibilització i acció crítica amb infants, joves i adults. A part, fan xerrades i conferències de sensibilització i assessorament i suport a professionals en temes de pensament i acció crítics.

www.reasnet.com

En aquest portal mantingut per REAS (Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria) trobarem abundant informació sobre moviments alternatius, documentació, organitzacions i projectes solidaris. Pretén ser un espai i una proposta a tots els sectors socials, econòmics, polítics i particulars com a lloc de trobada, reflexió, participació, adhesió i comunicació.

El seu repte és crear unes estructures econòmiques solidàries no excloents i no especulatives, on la persona i l'entorn siguin el fi i no el mitjà per aconseguir unes condicions dignes per a totes les persones.

Tot això des de les idees i des de la presència d'estructures solidàries que són una realitat, amb un clar missatge que és factible, on milers de persones ja estan participant des de fa molts anys per fer-ho possible.

www.observatori.coop

Al web de l'Observatori del Cooperativisme de Catalunya podem trobar informacions actualitzades sobre cooperativisme, a més d'un directori de cooperatives i altres serveis.

L'Observatori forma part de la Confederació de Cooperatives de Catalunya i neix amb la voluntat de fer visible a les administracions, a l'entorn empresarial i a la societat en general, el pes i la dimensió que té i tindrà el cooperativisme en el teixit econòmic i social de Catalunya.

Índexs de nexes del número 0 al 19 (1997-2007)

ÍNDEXS DE NEXE PER NÚMERO

Núm. 0, juny de 1996

Josep Maria Lozano. *L'ètica d'empresa com a repte i com a oportunitat*

José Maria Gasalla. *Un nou paradigma organitzatiu*

Marcos Arruda. *Globalització i societat civil*

Arcadi Vilert. *La intercooperació*

Joan Majó. *Economia, tecnologia i atur: una perspectiva europea*

Sabine Braun i Kirsten Bauer. *Direcció d'empresa respectuosa amb el medi ambient*

Helga Rovira. *Les revelacions dels residus domèstics*

Isabel Vidal. *Associacions i inserció social pel treball a l'Estat espanyol*

Economistes europeus per una política econòmica alternativa. *Plena ocupació, cohesió social i equitat per a Europa. Alternatives a l'austeritat competitiva*

Núm. 1, gener de 1998

Héctor Gravina. *Somnis europeus, malsons socials (I)*

Juan A. Tomás Carpi. *Desenvolupament local i economia social*

Celestino García Marcos. *El paper de l'economia social en la construcció d'Europa*

Ángel Delgado i altres. *Cultura d'organització del cooperativisme de treball*

Manuel Pérez i Rivera. *La importància estratègica de la qualitat i la productivitat*

Sergi Penedès i Jordi Colomer. *Cooperativisme i medi ambient*

Jordi Via. *Atur i creació d'ocupació*

Héctor Gravina. *Entrevista amb Orlando Núñez*

Jordi Garcia. *Capitalismo, socialismo, ecología, d'André Gorz*

Héctor Galvany. *Rebelión en la tienda*

Federació de Cooperatives de Catalunya. *Almanac de la Cooperació de 1938*

Núm. 2, juliol de 1998

Jordi Pujol. *L'estat de benestar: el públic i el privat*

José Luís Coraggio. *Del sector informal a l'economia popular*

Héctor Gravina. *Somnis europeus, malsons socials (II)*

ACI. *La declaració de l'Aliança Cooperativa Internacional sobre la identitat cooperativa: un informe*

Isabel Vidal. *Les empreses de treball associat: una resposta a l'atur*

Jordi Via. *Valors cooperatius i gestió empresarial*
Pere Horts. *Qualitat i empreses cooperatives*

Mercè Girona. *La incineració: un obstacle a la reducció i la recuperació dels residus*

Joan Torras. *Consum responsable i empresa ètica*

Jordi Roca. *Quien parte y reparte...* de Jorge Riechmann i Albert Recio

Arcadi Vilert. *Democràcia econòmica*, de David Schweickart

Jordi Garcia. *La participación en el trabajo*, d'Antonio Lucas Martín

Núm. 3, gener de 1999

Luis Razeto. *Centralitat del treball i economia de la solidaritat*

Pere Horts. *Qualitat i certificació*

Antxon Mendizábal. *Autogestió i mercat*

J. Estalella, S. Esteban, J. M. Rañé i A. Vilert. *Elements per a un pla estratègic de l'economia social*

Quim Gil. *Del comerç electrònic a l'economia interactiva*

Xavier Gallofré. *Cooperativisme i aprofundiment de la democràcia*

Ariana Mira i Rubén Prieto. *Els espais cooperatius davant la globalització de la problemàtica ambiental*

Lluís M. Xirinacs. *El domini públic. L'espai de l'economia social?*

Jordi Garcia. *Josep Maria Vilaseca: El repte d'autogestionar els propis recursos*

Conferència europea d'economia social. *Nou mil·lenni, nova economia*

Jordi Garcia. *La empresa que viene*, de Bennett Harrison

Núm. 4, juliol de 1999

L'apòstrof, sccl. *El cooperativisme demana la paraula*

Arcadi Vilert. *El pensament únic s'ha acabat, i ara què?*

Josep Castaño. *Llei de cooperatives, valors cooperatius, identitat cooperativa?*

Isabel Vidal. *Opcions de mercat compatibles amb l'optimització social*

Josep Molina. *El nou mil·lenni imposa la conversió de l'empresa*

Sergi Penedés i Jordi Colomer. *Reflexions d'ecologia i disseny*

Antonio Gracia. *Proposta de política municipal i autonòmica en matèria cooperativa*

Economistes europeus per una política econòmica alternativa. *Ocupació, solidaritat i sostenibilitat a Europa*

Carles Martínez. *Aprofundir la participació democràtica*

Xavier Gallofré. *Ciudadania i classe social*, de T. H. Marshall i Tom Bottomore

Jordi Garcia. *Imágenes de la organización*, de Gareth Morgan

Núm. 5, gener de 2000

Luis Razeto. *La racionalitat econòmica de l'economia de la solidaritat*

Salvador Guasch. *El pensament sistèmic*

Rosa Maria Pujol. *Necessitat i concepte de l'educació del consumidor*

Enrique del Río. *La socioeconomia solidària*

Berta Chulvi. *Les cooperatives i la seva influència social. Què pot fer una minoria?*

Aliança Cooperativa Internacional. *La darrera preocupació de l'Aliança: el medi ambient*

José Luis González. *Aprender de la realitat*

Joana Martínez. *Entrevista a Orlando Núñez. "L'economia és el camp de batalla de la lluita popular a Nicaragua"*

Jordi Garcia. *Hacia una economía plural*, de Guy Aznar i altres

Xavier Gallofré. *El Pla Estratègic i Social de Barcelona*

Núm. 6, juny de 2000

Jordi Garcia. *L'empresa dels nous moviments socials*

Glòria Berenguer. *El sostre de vidre*
Noemí Bertomeu i altres. *Consideracions teòriques sobre la participació ciutadana*
Tomàs R. Villasante. *Un tercer sistema que crea alternatives de societat*
Aitziber Mugarra. *Balanç d'Identitat Cooperativa*
Teresa Udina. *La participació dels treballadors en les cooperatives de consum integral*
Ermengol Gassiot i Marc Ferré. *La Unió de Cooperatives Agropecuàries de Miraflor*
Ester Vidal i Jordi Garcia. *Entrevista a Miquel Miró. Ecotècnia, amb el vent de cara*
Xavier Gallofré. *Informe V: Promoció de les cooperatives*

Núm. 7, gener de 2001

José Maria Larrañaga. *Ensenyar a cooperar*
Josep Parcerisa i Xavier Culleré. *A propòsit d'una nova llei de cooperatives a Catalunya*
Teresa Udina. *Cooperatives de consum i productes culturals*
Thierry Jeantet. *Els aliats: sindicats, ciutats i territoris*
Carles Riera. *Desenvolupament social i participació: una perspectiva comunitària basada en l'hàbitat*
Xarxa ciutadana per l'abolició del deute extern. *Declaració contra el deute extern i per un desenvolupament sostenible*
Encuentro Latino de Cultura y Socioeconomía. *Construint la socioeconomia solidària: de l'espai local al global*
Xavier Gallofré. *La democràcia planetària, de Gurutz Jáuregui*

Núm. 8, juny de 2001

Josep Maria Deop. *Desenvolupa't, jo t'ho ordeno*
Armando de Melo. *Els desafiaments de l'economia popular solidària*
Jordi Garcia. *Una proposta de balanç social*
Joaquim Juan. *Els condicionants de la participa-*

ció en les organitzacions productives
Col·lectiu Serpente de Fogo. *Consideracions sobre nous models de desenvolupament*
Sixte Moral. *Ajuntaments i polítiques actives contra l'atur*
Daniel Wagman. *La iniciativa del Tercer Sector*
Mari Àngels Garcia. *Una experiència en el sector de serveis socials de proximitat*
Jordi Garcia. *Entrevista a José Iglesias. Renda bàsica, dret a viure*
Xavier Gallofré. *L'era de la informació, de Manuel Castells*
Xavier López. *Grupos empresariales de la economía social en España, de J. Barea i altres*

Núm. 9, gener de 2002

Josep Parcerisa i Casals. *Les societats cooperatives i llur lògica financera*
Jordi Mari. *Denúncia del neoliberalisme, reflexió i alternatives*
Departament de la Dona de COCETA. *Més enllà de la igualtat: gènere i cooperativisme*
Marià Moreno. *Objectius de l'actuació innovadora en el cooperativisme de treball associat a Catalunya*
Jordi Garcia. *Objectiu: mercat social*
Roger Sunyer i Tatxer. *Principis de banca ètica*
J. L. Coraggio. *L'economia del treball o l'economia popular*
CMAB. *El codi de les associacions de Barcelona*
Pepa Muñoz i Hèctor Galvany. *Sinera: mutualisme, autogestió i solidaritat*
Diversos autors. *La participació dels col·lectius de persones immigrades al Casc Antic de Barcelona*
Tomàs R. Villasante. *Democràcia participativa*

Núm. 10, juny de 2003

Lluís Maria Xirinacs. *Exercici dels drets humans. Exercici de democràcia participativa*
Albert Recio, Toni Comín i Jordi Garcia.

Democràcia econòmica

Grup de Treball d'Economia Solidària. *Economia solidària. Fonament d'una globalització humanitzadora*

Jordi Garcia. *L'empresa ciutadana, a l'ordre del dia*

Josep Ll. Bosque. *És l'agricultura ecològica la solució després de les crisis alimentàries?*

Fòrum d'Elgoibar. *Cap a un nou concepte de les organitzacions en un nou segle*

Arcadi Oliveres. *Conseqüències de la globalització sobre la vida quotidiana als barris*

Alfonso Vázquez. *Revolució en la gestió*

Xavier Gallofré. *La dimensió cooperativa*

Núm. 11, gener de 2003

Jean-Louis Laville. *Cap a una economia social i solidària*

Joaquim Sabater Famadas. *Inserció i economia social*

Oihana Garcia i Jon Sarasua. *Apunts per a una participació integral*

Ignasi Puig Ventosa. *L'ús dels instruments econòmics per afavorir la reducció i el reciclatge de residus*

CRIC. *Què és un consumidor crític?*

Carme Chacón Castro. *El Llibre Verd de la responsabilitat de les empreses*

AEC i FCEC. *Compromís per l'educació, la qualitat i la societat civil*

Jordi Güell. *Programa Marca de Qualitat Territorial de la Garrotxa i el Collsacabra*

Josep M. Prats. *Turisme Garrotxa i la Carta Europea del Turisme Sostenible als Espais Protegits*

Jordi Via. *Evolució i perspectives de l'economia social*

Xavier Gallofré. *Un model de transformació organitzativa*

Núm. 12, juny de 2003

Joaquim Aiguabella i Joan Berney. *Auditoria social*

Enric Tello. *Canvi de rumb? Bases i instruments per a la sostenibilitat local*

Diversos autors. *Cooperativisme i desenvolupament local*

Ernesto Ganuza Fernández. *Pressupostos participatius i associacionisme*

Xarxes d'Economia Solidària del FSM. *Economia solidària*

Josep M. Vilaseca - Confederació de Cooperatives de Catalunya. *Propostes de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya des del cooperativisme*

Carles Picó i Josep M. Soriano. *Una via "realista" d'intercooperació*

Jordi Garcia. *Entrevista amb Josep Maria Lozano. Empresa ètica*

Xavier Gallofré. *La democràcia econòmica*

Núm. 13, gener de 2004

Ester Vidal. *Les persones i el seu treball en la gestió de les cooperatives de treball associat*

Phillippe Merlant i Patrick Viveret. *Deu idees falses sobre la riquesa*

Joao Roberto Lopes. *Economia solidària: l'alternativa esdevé estratègica*

Jordi Garcia. *Embrions d'una nova economia*

Jan Erik Anders. *Necessitats col·lectives i noves iniciatives*

Pablo A. Guerra. *Economia i ecologia: cap a una socioeconomia solidària*

Ignasi Faura. *Reflexions a l'entorn de les cooperatives de consumidors*

Perfecto Alonso. *Principals novetats de la llei de cooperatives de Catalunya*

Kate Redmond. *Entrevista amb Michael Albert. El moviment per una economia participativa*

Jordi Garcia. *Entrevista amb Andri Stahel. Organitzacions a escala humana*

Núm. 14, juny de 2004

Alfonso Vázquez. *De la societat industrial a la societat del coneixement. Persona i organització*
Carles Ibáñez. *La sostenibilitat i la nova cultura de l'aigua*

Josep Parcerisa. *Les seccions de crèdit a les cooperatives agràries de Catalunya*

Marcos Arruda. *Construint l'economia solidària*

E. del Río, A. Montoro, E. Lucas i A. Barbé. *Treball i desenvolupament personal*

Xavier Montagut i Engràcia Valls. *Consum responsable*

Jordi Garcia i Albert Recio. *Autogestió empresarial*

Toni Pons, Giovanni Aquatti i Valentí València. *Diner ètic i solidari*

Jordi Panyella i Jordi Garcia. *Entrevista amb Marcos Arruda. L'emancipació del treball humà*

Núm. 15, gener de 2005

Jordi Panyella. *Entrevista a Rubén Prieto. La Comunidad del Sur*

Alfonso Vázquez. *Educació i coneixement: desestructuració creativa*

Jordi Panyella. *Les empreses d'inserció i l'aposta per l'economia solidària*

Moisés López. *Els reptes del moviment cooperatiu agropecuari a Nicaragua*

Patrick Duguay. *Desenvolupament econòmic comunitari i economia solidària*

Isabela Velázquez. *Urbanisme desbocat*

Paulo de Jesus. *Desenvolupament local*

Toni Comín, Àngels Nogué i Tomàs Ferrer. *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*

Marcos Arruda. *Economia solidària i el renaixement d'una societat humana matrística*

CONFAVC i Unió de Pagesos. *Parlem del territori. Propostes ciutadanes*

Núm. 16, juny de 2005

Jordi Panyella. *Entrevista a Josep Maria Gasch: "Canviar el món és possible si es mantenen els objectius del moviment cooperatiu"*

Antoni Comín. *De la responsabilitat social de les empreses a l'economia social i cooperativa*

Marco Grassi. *Les assegurances èticament orientades*

Heloisa Primavera. *Xarxes d'intercanvi a l'Amèrica Llatina: quo vadis?*

Jordi Arcarons i Daniel Raventós. *Filosofia i economia de la renda bàsica de ciutadania*

Josep Parcerisa i Casals. *Com evoluciona el cooperativisme català?*

Paulo Peixoto de Albuquerque. *Autogestió*

Marcello Baquero. *Capital social*

Xarxa Italiana d'Economia Solidària. *Carta per la Xarxa Italiana d'Economia Solidària*

Fundació Nova Cultura de l'Aigua. *Ciència, tècnica i ciutadania: claus per a una gestió sostenible de l'aigua*

Vandana Shiva. *Terra Mare: Una celebració de les economies vives*

CIPO i CONSOP. *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*

Núm. 17, gener de 2006

Jordi Panyella. *Entrevista a Enrique del Río. Economia solidària i moviments socials*

Josep Parcerisa. *El finançament cooperatiu a les XX Jornades de Prada*

Joelle Palmieri i Dominique Foufelle. *Feminisme i economia social i solidària*

Jöel Martine. *Per un sector de la propietat social viable en l'entorn econòmic actual*

Bruno Clémentin i Vincent Cheynet. *El decreixement sostenible*

Luiz Inácio Gaiger. *Eficiència sistèmica*

Ana Rita Castro Trajano i Ricardo Augusto Alves de Carvalho. *Identitat i treball autogestionari*

Josep Puig. *Per què l'energia nuclear no podrà ser la solució ecològica a l'escalfament de l'atmosfera?*

Alfonso Vázquez. *Societat del coneixement i biopolítica*

Ana Montoro. *Desenvolupament personal i inserció laboral*

Perfecto Alonso. *Conveni del sector del lleure: Nova regulació laboral i empresarial del sector*

Jordi Garcia. *Sobre humanitzar allò infrahumà*

Núm. 18, juny de 2006

Jordi Garcia. *Entrevista a José Luis Coraggio. "És urgent que ens fem càrrec de l'economia"*

Iosu Lizarralde i Inazio Irizar. *Cooperativisme i competitivitat a Europa. L'experiència de Mondragón*

Richard Bickle. *L'educació i l'adaptabilitat en l'èxit cooperatiu*

David Seaman. *Responsabilitat social corporativa i cooperativisme*

Jordi Panyella. *Modernitat i exclusió*

Àlex Boso, Irkus Larrinaga i Mihaela Vancea. *La renda bàsica davant el repte de la immigració*

Jordi Garcia. *Cooperativisme: regeneració o assimilació*

Xavier López. *Elements que configuren un grup cooperatiu*

Euclides André Mance. *Xarxes de col·laboració solidària*

Antonio Favreau i Patricio Igor. *La solidaritat, base per a una nova racionalitat econòmica*

Mariana Gil. *Cooperatives a fons perdut*

Núm. 19, gener de 2007

Jordi Panyella Carbonell. *Entrevista a Joan Subirats*

Ester Vidal. *De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització*

Joel Martine. *Té futur el socialisme a Cuba? Hipòtesis i impressions*

Jordi Garcia Jané. *Mite i realitat del creixement*

Josep Maria Gasch. *El nou Estatut i el cooperativisme*

Pere Albertí Huguet. *El balanç social i les cooperatives*

Esther Pérez. *La llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere*

Diversos ponents. *Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària*

Ignacio Ramonet. *Globalització i cooperativisme*

Alfonso Vázquez. *Ciutadania activa: entre el global i el local*

Diversos ponents. *És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?*

Josep M. Gasch.. *Francesc Casares. Memòries d'un advocat laboralista (1927-1957) I part*

ÍNDEX DE NEXE PER AUTOR/A

ACI. *La declaració de l'Aliança Cooperativa Internacional sobre la identitat cooperativa: un informe*. 2, juliol de 1998

ACI. *La darrera preocupació de l'Aliança: el medi ambient*. 5, gener de 2000

AEC i FCEC. *Compromís per l'educació, la qualitat i la societat civil*. 11, gener de 2003

Aiguabella, Joaquim; Berney, Joan. *Auditoria social*. 12, juny de 2003

Albertí Huguet Pere. *El balanç social i les cooperatives*. 19, gener de 2007

Alonso, Perfecto. *Principals novetats de la llei de cooperatives de Catalunya*. 13, gener de 2004

Alonso, Perfecto. *Conveni del sector del lleure: Nova regulació laboral i empresarial del sector*. 17, gener de 2006

Anders, Jan Erik. *Necessitats col·lectives i noves iniciatives*. 13, gener de 2004

Arcarons, Jordi; Raventós, Daniel. *Filosofia i economia de la renda bàsica de ciutadania*. 16, juny de 2005

Arruda, Marcos. *Globalització i societat civil*. 0, juny de 1997

Arruda, Marcos. *Construint l'economia solidària*. 14, juny de 2004

Arruda, Marcos. *Economia solidària i el renaixement*

- ment d'una societat humana matrística. 15, gener de 2005
- Baquero, Marcello. *Capital social*. 16, juny de 2005
- Berenguer, Glòria. *El sostre de vidre*. 6, juny de 2000
- Bertomeu, Noemí i altres. *Consideracions teòriques sobre la participació ciutadana*. 6, juny de 2000
- Bickle, Richard. *L'educació i l'adaptabilitat en l'èxit cooperatiu*. 18, juny de 2006
- Boso, Àlex; Larrinaga, Irkus i Vancea, Mihaela. *La renda bàsica davant el repte de la immigració*. 18, juny de 2006
- Bosque, Josep Ll. *És l'agricultura ecològica la solució després de les crisis alimentàries?* 10, juny de 2003
- Braun, Sabine; Bauer, Kirsten. *Direcció d'empresa respectuosa amb el medi ambient*. 0, juny de 1997
- Carpi, Juan A. Tomás. *Desenvolupament local i economia social*. 1, gener de 1998
- Castaño, Josep. *Llei de cooperatives, valors cooperatius, identitat cooperativa?* 4, juliol de 1999
- Castro, Ana Rita; Alves, Ricardo Augusto. *Identitat i treball autogestionari*. 17, gener de 2006
- Chacón, Carme. *El Llibre Verd de la responsabilitat de les empreses*. 11, gener de 2003
- Chulvi, Berta. *Les cooperatives i la seva influència social*. Què pot fer una minoria? 5, gener de 2000
- CIPO; CONSOP. *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*. 16, juny de 2005
- Clémentin, Bruno; Cheynet, Vincent. *El decreixement sostenible*. 17, gener de 2006
- CMAB. *El codi de les associacions de Barcelona*. 9, gener de 2002
- Col·lectiu Serpente de Fogo. *Consideracions sobre nous models de desenvolupament*. 8, juny de 2001
- Comin Antoni i altres. *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*. 15, gener de 2005
- Comin, Antoni. *De la responsabilitat social de les empreses a l'economia social i cooperativa*. 16, juny de 2005
- CONFAVC; Unió de Pagesos. *Parlem del territori. Propostes ciutadanes*. 15, gener de 2005
- Conferència europea d'economia social. *Nou mil·lenni, nova economia*. 3, gener de 1999
- Coraggio, J. L. *Del sector informal a l'economia popular*. 2, juliol de 1998
- Coraggio, J. L. *L'economia del treball o l'economia popular*. 9, gener de 2002
- CRIC. *Què és un consumidor crític?* 11, gener de 2003
- Delgado, Àngel i altres. *Cultura d'organització del cooperativisme de treball*. 1, gener de 1998
- Deop, Josep M. *Desenvolupa't, jo t'ho ordeno*. 8, juny de 2001
- Departament de la Dona de COCETA. *Més enllà de la igualtat: gènere i cooperativisme*. 9, gener de 2002
- Diversos autors. *La participació dels col·lectius de persones immigrades al Casc Antic de Barcelona*. 9, gener de 2002
- Diversos autors. *Cooperativisme i desenvolupament local*. 12, juny de 2003
- Diversos ponents. *És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial?* Núm 19, gener de 2007
- Diversos ponents. *Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària*. Núm 19, gener de 2007
- Duguay, Patrick. *Desenvolupament econòmic comunitari i economia solidària*. 15, gener de 2005
- Economistes europeus per una política econòmica alternativa. *Plena ocupació, cohesió social i equitat per a Europa. Alternatives a l'austeritat competitiva*. 0, juny de 1997
- Economistes europeus per una política econòmica alternativa. *Ocupació, solidaritat i sostenibilitat a Europa*. 4, juliol de 1999
- Encuentro Latino de Cultura y Socioeconomía. *Construint la socioeconomia solidària de l'espai local al global*. 7, gener de 2001
- Estalella, J., i altres. *Elements per a un pla estratègic de l'economia social*. 3, gener de 1999

- Faura, Ignasi. *Reflexions a l'entorn de les cooperatives de consumidors*. 13, gener de 2004
- Favreau, Antonio; Igor, Patricio. *La solidaritat, base per a una nova racionalitat econòmica*. 18, juny de 2006
- Federació de Cooperatives de Catalunya. *Almanac de la Cooperació de 1938*. 1, gener de 1998
- Fòrum d'Elgoibar. *Cap a un nou concepte de les organitzacions en un nou segle*. 10, juny de 2003
- Fundació Nova Cultura de l'Aigua. *Ciència, tècnica i ciutadania: claus per a una gestió sostenible de l'aigua*. 16, juny de 2005
- Gaiger, Luiz Inácio. *Eficiència sistèmica*. 17, gener de 2006
- Gallofré, Xavier. *Cooperativisme i aprofundiment de la democràcia*. 3, gener de 1999
- Gallofré, Xavier. *Ciutadania i classe social, de T. H. Marshall i Tom Bottomore*. 4, juliol de 1999
- Gallofré, Xavier. *El Pla Estratègic i Social de Barcelona*. 5, gener de 2000
- Gallofré, Xavier. *Informe V: Promoció de les cooperatives*. 6, juny de 2000
- Gallofré, Xavier. *La democràcia planetària, de Gurutz Jáuregui*. 7, gener de 2001
- Gallofré, Xavier. *L'era de la informació, de Manuel Castells*. 8, juny de 2001
- Gallofré, Xavier. *La dimensió cooperativa, de Jordi Garcia i altres*. 10, juny de 2003
- Gallofré, Xavier. *Un model de transformació organitzativa*. 11, gener de 2003
- Galvany, Hèctor. *Rebelión en la tienda*. 1, gener de 1998
- Ganuza, Ernesto. *Pressupostos participatius i associacionisme*. 12, juny de 2003
- García, Celestino. *El paper de l'economia social en la construcció d'Europa*. 1, gener de 1998
- Garcia, Jordi. *Capitalismo, socialismo, ecología, d'André Gorz*. 1, gener de 1998
- Garcia, Jordi. *La participación en el trabajo, d'Antonio Lucas Martín*. 2, juliol de 1998
- Garcia, Jordi. *La empresa que viene, de Bennett Harrison*. 3, gener de 1999
- Garcia, Jordi. *Josep Maria Vilaseca: El repte d'autogestionar els propis recursos*. 3, gener de 1999
- Garcia, Jordi. *Imágenes de la organización, de Gareth Morgan*. 4, juliol de 1999
- Garcia, Jordi. *Hacia una economía plural, de Guy Aznar i altres*. 5, gener de 2000
- Garcia, Jordi. *L'empresa dels nous moviments socials*. 6, juny de 2000
- Garcia, Jordi. *Entrevista a José Iglesias. Renda bàsica, dret a viure*. 8, juny de 2001
- Garcia, Jordi. *Una proposta de balanç social*. 8, juny de 2001
- Garcia, Jordi. *Objectiu: mercat social*. 9, gener de 2002
- Garcia, Jordi. *L'empresa ciutadana, a l'ordre del dia*. 10, juny de 2003
- Garcia, Jordi. *Entrevista amb Josep M. Lozano. Empresa ètica*. 12, juny de 2003
- Garcia, Jordi. *Embrions d'una nova economia*. 13, gener de 2004
- Garcia, Jordi. *Entrevista amb Andri Stahel. Organitzacions a escala humana*. 13, gener de 2004
- Garcia, Jordi; Recio, Albert. *Autogestió empresarial*. 14, juny de 2004
- Garcia, Jordi. *Sobre humanitzar allò infrahumà*. 17, gener de 2006
- Garcia, Jordi. *Entrevista a José Luis Coraggio: "És urgent que ens fem càrrec de l'economia"*. 18, juny de 2006
- Garcia, Jordi. *Cooperativisme: regeneració o assimilació*. 18, juny de 2006
- Garcia, Jordi. *Mite i realitat del creixement*. 19, gener de 2007
- Garcia, Mari Àngels. *Una experiència en el sector de serveis socials de proximitat*. 8, juny de 2001
- Garcia, Oihana; Sarasua, Jon. *Apunts per a una participació integral*. 11, gener de 2003
- Gasalla, José Maria. *Un nou paradigma organitzatiu*. 0, juny de 1997
- Gasch, Josep Maria. *El nou Estatut i el cooperativisme*. 19, gener de 2007
- Gassiot, E.; Ferré, M. *La Unió de Cooperatives Agropecuàries de Mirafior*. 6, juny de 2000
- Gil, Mariana. *Cooperatives a fons perdut*. 18, juny de 2006
- Gil, Quim. *Del comerç electrònic a l'economia interactiva*. 3, gener de 1999

- Girona, Mercè. *La incineració: un obstacle a la reducció i la recuperació dels residus*. 2, juliol de 1998
- González, José Luís. *Aprender de la realidad*. 5, gener de 2000
- Gracia, Antonio. *Proposta de política municipal i autonòmica en matèria cooperativa*. 4, juliol de 1999
- Grassi, Marco. *Les assegurances èticament orientades*. 16, juny de 2005
- Gravina, Héctor. *Entrevista amb Orlando Núñez*. 1, gener de 1998
- Gravina, Héctor. *Somnis europeus, malsons socials (I)*. 1, gener de 1998
- Gravina, Héctor. *Somnis europeus, malsons socials (II)*. 2, juliol de 1998
- Grup de Treball d'Economia Solidària. *Economia solidària. Fonament d'una globalització humanitzadora*. 10, juny de 2003
- Guasch, Salvador. *El pensament sistèmic*. 5, gener de 2000
- Güell, Jordi. *Programa Marca de Qualitat Territorial de la Garrotxa i el Collsacabra*. 11, gener de 2003
- Guerra, Pablo A. *Economia i ecologia: cap a una socioeconomia solidària*. 13, gener de 2004
- Horts, Pere. *Qualitat i empreses cooperatives*. 2, juliol de 1998
- Horts, Pere. *Qualitat i certificació*. 3, gener de 1999
- Ibáñez, Carles. *La sostenibilitat i la nova cultura de l'aigua*. 14, juny de 2004
- Jeantet, Thierry. *Els aliats: sindicats, ciutats i territoris*. 7, gener de 2001
- Jesus, Paulo de. *Desenvolupament local*. 15, gener de 2005
- Juan, Joaquim. *Els condicionants de la participació en les organitzacions productives*. 8, juny de 2001
- L'apòstrof, sccl. *El cooperativisme demana la paraula*. 4, juliol de 1999
- Larrañaga, José María. *Ensenyar a cooperar*. 7, gener de 2001
- Laville, Jean-Louis. *Cap a una economia social i solidària*. 11, gener de 2003
- Lizarralde, Iosu; Irizar, Inazio. *Cooperativisme i competitivitat a Europa. L'experiència de Mondragón*. 18, juny de 2006
- Lopes, Joao Roberto. *Economia solidària: l'alternativa esdevé estratègica*. 13, gener de 2004
- López, Moisès. *Els reptes del moviment cooperatiu agropecuari a Nicaragua*. 15, gener de 2005
- López, Xavier. *Grupos empresariales de la economía social en España, de J. Barea i altres*. 8, juny de 2001
- López, Xavier. *Elements que configuren un grup cooperatiu*. 18, juny de 2006
- Lozano, Josep M. *L'ètica d'empresa com a repte i com a oportunitat*. 0, juny de 1997
- Majó Joan. *Economia, tecnologia i atur: una perspectiva europea*. 0, juny de 1997
- Mance, Euclides A. *Xarxes de col·laboració solidària*. 18, juny de 2006
- Marí, Jordi. *Denúncia del neoliberalisme, reflexió i alternatives*. 9, gener de 2002
- Martine, Jöel. *Per un sector de la propietat social viable en l'entorn econòmic actual*. 17, gener de 2006
- Martine, Joel. *Té futur el socialisme a Cuba? Hipòtesis i impressions*. 19, gener de 2007
- Martínez, Carles. *Aprofundir la participació democràtica*. 4, juliol de 1999
- Martínez, Joana. *Entrevista a Orlando Núñez: "L'economia és el camp de batalla de la lluita popular a Nicaragua"*. 5, gener de 2000
- Melo Armando de. *Els desafiaments de l'economia popular solidària*. 8, juny de 2001
- Mendizábal, Antxon. *Autogestió i mercat*. 3, gener de 1999
- Merlant, Phillippe; Viveret, Patrick. *Deu idees falses sobre la riquesa*. 13, gener de 2004
- Mira, Ariana; Prieto, Rubén. *Els espais cooperatius davant la globalització de la problemàtica ambiental*. 3, gener de 1999
- Molina, Josep. *El nou mil·lenni imposa la conversió de l'empresa*. 4, juliol de 1999
- Montagut, Xavier; Valls, Engràcia. *Consum responsable*. 14, juny de 2004
- Montoro, Ana. *Desenvolupament personal i inserció laboral*. 17, gener de 2006

- Moral, Sixte. *Ajuntaments i polítiques actives contra l'atur*. 8, juny de 2001
- Moreno, Marià. *Objectius de l'actuació innovadora en el cooperativisme de treball associat a Catalunya*. 9, gener de 2002
- Mugarra, Aitziber. *Balanç d'Identitat Cooperativa*. 6, juny de 2000
- Muñoz, Pepa; Galvany, Hèctor. *Sinera: mutualisme, autogestió i solidaritat*. 9, gener de 2002
- Oliveres, Arcadi. *Conseqüències de la globalització sobre la vida quotidiana als barris*. 10, juny de 2003
- Palmieri, Joelle; Foufelle, Dominique. *Feminisme i economia social i solidària*. 17, gener de 2006
- Panyella, Jordi; Garcia, Jordi. *Entrevista amb Marcos Arruda. L'emancipació del treball humà*. 14, juny de 2004
- Panyella, Jordi. *Entrevista a Rubén Prieto. La Comunidad del Sur*. 15, gener de 2005
- Panyella, Jordi. *Les empreses d'inserció i l'aposta per l'economia solidària*. 15, gener de 2005
- Panyella, Jordi. *Entrevista a Josep Maria Gasch: "Canviar el món és possible si es mantenen els objectius del moviment cooperatiu"*. 16, juny de 2005
- Panyella, Jordi. *Entrevista a Enrique del Río. Economia solidària i moviments socials*. 17, gener de 2006
- Panyella, Jordi. *Modernitat i exclusió*. 18, juny de 2006
- Panyella Carbonell, Jordi. *Entrevista a Joan Subirats*. 19, gener de 2007
- Parcerisa, Josep; Culleré, Xavier. *A propòsit d'una nova llei de cooperatives a Catalunya*. 7, gener de 2001
- Parcerisa, Josep. *Les societats cooperatives i llur lògica financera*. 9, gener de 2002
- Parcerisa, Josep. *Les seccions de crèdit a les cooperatives agràries de Catalunya*. 14, juny de 2004
- Parcerisa, Josep. *Com evoluciona el cooperativisme català?* 16, juny de 2005
- Parcerisa, Josep. *El finançament cooperatiu a les XX Jornades de Prada*. 17, gener de 2006
- Peixoto, Paulo. *Autogestió*. 16, juny de 2005
- Penedés, Sergi; Colomer, Jordi. *Cooperativisme i medi ambient*. 1, gener de 1998
- Penedés, Sergi; Colomer, Jordi. *Reflexions d'ecologia i disseny*. 4, juliol de 1999
- Pérez, Esther. *La llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere*. 19, gener de 2007
- Pérez, Manuel. *La importància estratègica de la qualitat i la productivitat*. 1, gener de 1998
- Picó, Carles; Soriano, Josep M. *Una via "realista" d'intercooperació*. 12, juny de 2003
- Pons Toni i altres. *Diner ètic i solidari*. 14, juny de 2004
- Prats, Josep M. *Turisme Garrotxa i la Carta Europea del Turisme Sostenible als Espais Protegits*. 11, gener de 2003
- Primavera, Heloisa. *Xarxes d'intercanvi a l'Amèrica Llatina: quo vadis?* 16, juny de 2005
- Puig, Ignasi. *L'ús dels instruments econòmics per afavorir la reducció i el reciclatge de residus*. 11, gener de 2003
- Puig, Josep. *Per què l'energia nuclear no podrà ser mai la solució ecològica a l'escalfament de l'atmosfera?* 17, gener de 2006
- Pujol, Jordi. *L'estat de benestar: el públic i el privat*. 2, juliol de 1998
- Pujol, Rosa Maria. *Necessitat i concepte de l'educació del consumidor*. 5, gener de 2000
- Ramonet Ignacio. *Globalització i cooperativisme*. 19, gener de 2007
- Razeto, Luis. *Centralitat del treball i economia de la solidaritat*. 3, gener de 1999
- Razeto, Luis. *La racionalitat econòmica de l'economia de la solidaritat*. 5, gener de 2000
- Recio, Albert; Comín, Toni, i Garcia, Jordi. *Democràcia econòmica*. 10, juny de 2003
- Redmond, Kate. *Entrevista amb Michael Albert. El moviment per una economia participativa*. 13, gener de 2004
- Riera, Carles. *Desenvolupament social i participació: una perspectiva comunitària basada en l'hàbitat*. 7, gener de 2001
- Río, Enrique del. *La socioeconomia solidària*. 5, gener de 2000

- Río, Enrique del, i altres. *Treball i desenvolupament personal*. 14, juny de 2004
- Roca, Jordi. *Quien parte y reparte...*, de Jorge Riechmann i Albert Recio. 2, juliol de 1998
- Rovira, Helga. *Les revelacions dels residus domèstics*. 0, juny de 1997
- Sabater, Joaquim. *Inserció i economia social*. 11, gener de 2003
- Seaman, David. *Responsabilitat social corporativa i cooperativisme*. 18, juny de 2006
- Shiva, Vandana. *Terra Mare: Una celebració de les economies vives*. 16, juny de 2005
- Sunyer, Roger. *Principis de banca ètica*. 9, gener de 2002
- Tello, Enric. *Canvi de rumb? Bases i instruments per a la sostenibilitat local*. 12, juny de 2003
- Torras, Joan. *Consum responsable i empresa ètica*. 2, juliol de 1998
- Udina, Teresa. *La participació dels treballadors en les cooperatives de consum integral*. 6, juny de 2000
- Udina, Teresa. *Cooperatives de consum i productes culturals*. 7, gener de 2001
- Vázquez, Alfonso. *Revolució en la gestió*. 10, juny de 2003
- Vázquez, Alfonso. *De la societat industrial a la societat del coneixement. Persona i organització*. 14, juny de 2004
- Vázquez, Alfonso. *Educació i coneixement: desestructuració creativa*. 15, gener de 2005
- Vázquez, Alfonso. *Societat del coneixement i biolítica*. 17, gener de 2006
- Vázquez, Alfonso. *Ciutadania activa: entre el global i el local*. 19, gener de 2007
- Velázquez, Isabela. *Urbanisme desbocat*. 15, gener de 2005
- Via, Jordi. *Atur i creació d'ocupació*. 1, gener de 1998
- Via, Jordi. *Valors cooperatius i gestió empresarial*. 2, juliol de 1998
- Via, Jordi. *Evolució i perspectives de l'economia social*. 11, gener de 2003
- Vidal, Ester; Garcia, Jordi. *Entrevista a Miquel Miró. Ecotècnia, amb el vent de cara*. 6, juny de 2000
- Vidal, Ester. *Les persones i el seu treball en la gestió de les cooperatives de treball associat*. 13, gener de 2004
- Vidal, Ester. *De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització*. 19, gener de 2007
- Vidal, Isabel. *Associacions i inserció social pel treball a l'Estat espanyol*. 0, juny de 1997
- Vidal, Isabel. *Les empreses de treball associat: una resposta a l'atur*. 2, juliol de 1998
- Vidal, Isabel. *Opcions de mercat compatibles amb l'optimització social*. 4, juliol de 1999
- Vilaseca, Josep M. - Confederació de Cooperatives de Catalunya. *Propostes de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya des del cooperativisme*. 12, juny de 2003
- Vilert, Arcadi. *La intercooperació*. 0, juny de 1997
- Vilert, Arcadi. *Democràcia econòmica*, de David Schweickart. 2, juliol de 1998
- Vilert, Arcadi. *El pensament únic s'ha acabat, i ara què?* 4, juliol de 1999
- Villasante, Tomàs R. *Un tercer sistema que crea alternatives de societat*. 6, juny de 2000
- Villasante, Tomàs R. *Democràcia participativa*. 9, gener de 2002
- Wagman, Daniel. *La iniciativa del Tercer Sector*. 8, juny de 2001
- Xarxa ciutadana per l'abolició del deute extern. *Declaració contra el deute extern i per un desenvolupament sostenible*. 7, gener de 2001
- Xarxa Italiana d'Economia Solidària. *Carta per la Xarxa Italiana d'Economia Solidària*. 16, juny de 2005
- Xarxes d'Economia Solidària del FSM. *Economia solidària*. 12, juny de 2003
- Xirinacs, Lluís M. *El domini públic. L'espai de l'economia social?* 3, gener de 1999
- Xirinacs, Lluís M. *Exercici dels drets humans. Exercici de democràcia participativa*. 10, juny de 2003

ÍNDIX DE NEXE PER TEMA

1. Alternatives econòmiques
2. Consum
3. Cooperativisme
4. Democràcia i participació
5. Desenvolupament local
6. Dona
7. Ecologia
8. Economia social o solidària
9. Experiències
10. Finançament
11. Gestió
12. Globalització, estat del benestar i neoliberalisme
13. Intercooperació
14. Legislació
15. Organitzacions
16. Renda bàsica
17. Responsabilitat social
18. Treball
19. Xarxes d'intercanvi

1. Alternatives econòmiques

Capitalismo, socialismo, ecología, d'André Gorz. Garcia, Jordi. 1, gener de 1998
Democràcia econòmica, de David Schweickart. Vilert, Arcadi. 2, juliol de 1998
Deu idees falses sobre la riquesa. Merlant, Philippe; Viveret, Patrick. 13, gener de 2004
Entrevista amb Michael Albert. El moviment per una economia participativa. Redmond, Kate. 13, gener de 2004
Hacia una economía plural, de Guy Aznar i altres. Garcia, Jordi. 5, gener de 2000
Ocupació, solidaritat i sostenibilitat a Europa. Economistes europeus per una política econòmica alternativa. 4, juliol de 1999
Per un sector de la propietat social viable en l'entorn econòmic actual. Martine, Jöel. 17, gener de 2006

Plena ocupació, cohesió social i equitat per a Europa. Alternatives a l'austeritat competitiva. Economistes europeus per una política econòmica alternativa. 0, juny de 1997

Té futur el socialisme a Cuba? Hipòtesis i impressions. Joel Martine. 19, gener de 2007

Un tercer sistema que crea alternatives de societat. Villasante, Tomàs R. 6, juny de 2000

2. Consum

Consum responsable i empresa ètica. Torras, Joan. 2, juliol de 1998

Consum responsable. Montagut, Xavier; Valls, Engràcia. 14, juny de 2004

Cooperatives de consum i productes culturals. Udina, Teresa. 7, gener de 2001

Necessitat i concepte de l'educació del consumidor. Pujol, Rosa Maria. 5, gener de 2000

Què és un consumidor crític? CRIC. 11, gener de 2003

Rebelión en la tienda. Galvany, Héctor. 1, gener de 1998

Reflexions a l'entorn de les cooperatives de consumidors. Faura, Ignasi. 13, gener de 2004

3. Cooperativisme

Almanac de la Cooperació de 1938. Federació de Cooperatives de Catalunya. 1, gener de 1998

Com evoluciona el cooperativisme català? Parcerisa, Josep. 16, juny de 2005

Cooperativisme i competitivitat a Europa. L'experiència de Mondragón. Lizarralde, Iosu; Irizar, Inazio. 18, juny de 2006

Cooperativisme: regeneració o assimilació. Garcia, Jordi. 18, juny de 2006

Cultura d'organització del cooperativisme de treball. Delgado, Àngel i altres. 1, gener de 1998

El cooperativisme demana la paraula. L'apòstrof, sccl. 4, juliol de 1999

Ensenyar a cooperar. Larrañaga, José María. 7, gener de 2001

Entrevista a Josep Maria Gasch. "Canviar el món és possible si es mantenen els objectius del moviment cooperatiu". Panyella, Jordi. 16, juny de 2005

Entrevista a Óscar Bastidas: Cooperatives a fons perdut. Gil, Mariana. 18, juny de 2006

És el cooperativisme una alternativa a la deslocalització empresarial? Diversos ponents. 19, gener de 2007

Informe V: Promoció de les cooperatives. Gallofré, Xavier. 6, juny de 2000

L'educació i l'adaptabilitat en l'èxit cooperatiu. Bickle, Richard. 18, juny de 2006

La declaració de l'Aliança Cooperativa Internacional sobre la identitat cooperativa: un informe. ACI. 2, juliol de 1998

La dimensió cooperativa, de Jordi Garcia i altres. Gallofré, Xavier. 10, juny de 2003

Les cooperatives i la seva influència social. Què pot fer una minoria? Chulvi, Berta. 5, gener de 2000

4. Democràcia i participació

Aprofundir la participació democràtica. Martínez, Carles. 4, juliol de 1999

Apunts per a una participació integral. Garcia, Oihana; Sarasua, Jon. 11, gener de 2003

Consideracions teòriques sobre la participació ciutadana. Bertomeu, Noemí i altres. 6, juny de 2000

Cooperativisme i aprofundiment de la democràcia. Gallofré, Xavier. 3, gener de 1999

Democràcia econòmica. Recio, Albert; Comín, Toni, i Garcia, Jordi. 10, juny de 2003

Democràcia participativa. Villasante, Tomàs R. 9, gener de 2002

Desenvolupament social i participació: una perspectiva comunitària basada en l'hàbitat. Riera, Carles. 7, gener de 2001

El nou mil·lenni imposa la conversió de l'empresa. Molina, Josep. 4, juliol de 1999

Els condicionants de la participació en les organitzacions productives. Juan, Joaquim. 8, juny de 2001

Exercici dels drets humans. Exercici de democràcia participativa. Xirinacs, Lluís M. 10, juny de 2003

La democràcia econòmica. 12, juny de 2003. Gallofré, Xavier

La democràcia planetària, de Gurutz Jáuregui. 7, gener de 2001. Gallofré, Xavier.

La participació dels col·lectius de persones immigrades al Casc Antic de Barcelona. Diversos autors. 9, gener de 2002

La participació dels treballadors en les cooperatives de consum integral. Udina, Teresa. 6, juny de 2000

La participación en el trabajo, d'Antonio Lucas Martín. Garcia, Jordi. 2, juliol de 1998

Pressupostos participatius i associacionisme. Ganuza, Ernesto. 12, juny de 2003

5. Desenvolupament local

Ajuntaments i polítiques actives contra l'atur. Moral, Sixte. 8, juny de 2001

Ciudadania activa: entre el global i el local. Alfonso Vázquez. 19, gener de 2007

Cooperativisme i desenvolupament local. Diversos autors. 12, juny de 2003

Desenvolupament econòmic comunitari i economia solidària. Duguay, Patrick. 15, gener de 2005

Desenvolupament local i economia social. Carpi, Juan A. Tomás. 1, gener de 1998

Desenvolupament local. Jesus, Paulo de. 15, gener de 2005

El Pla Estratègic i Social de Barcelona. Gallofré, Xavier. 5, gener de 2000

Parlem del territori. Propostes ciutadanes. CONFAVC; Unió de Pagesos. 15, gener de 2005

Proposta de política municipal i autonòmica en matèria cooperativa. Gracia, Antonio. 4, juliol de 1999

6. Dona

El sostre de vidre. Berenguer, Glòria. 6, juny de 2000

Feminisme i economia social i solidària. Palmieri, Joelle; Foufelle, Dominique. 17, gener de 2006

La llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. Esther Pérez. 19, gener de 2007

Més enllà de la igualtat: gènere i cooperativisme.

Departament de la Dona de COCETA. 9, gener de 2002

7. Ecologia

Canvi de rumb? Bases i instruments per a la sostenibilitat local. Tello, Enric. 12, juny de 2003

Ciència, tècnica i ciutadania: claus per a una gestió sostenible de l'aigua. Fundació Nova Cultura de l'Aigua. 16, juny de 2005

Cooperativisme i medi ambient. Penedés, Sergi; Colomer, Jordi. 1, gener de 1998

Direcció d'empresa respectuosa amb el medi ambient. Braun, Sabine; Bauer, Kirsten. 0, juny de 1997

El decreixement sostenible. Clémentin, Bruno; Cheynet, Vincent. 17, gener de 2006

Els espais cooperatius davant la globalització de la problemàtica ambiental. Mira, Ariana; Prieto, Rubén. 3, gener de 1999

És l'agricultura ecològica la solució després de les crisis alimentàries? Bosque, Josep Ll. 10, juny de 2003

La darrera preocupació de l'Aliança: el medi ambient. ACI. 5, gener de 2000

La incineració: un obstacle a la reducció i recuperació dels residus. Girona, Mercè. 2, juliol de 1998

La sostenibilitat i la nova cultura de l'aigua. Ibáñez, Carles. 14, juny de 2004

Les revelacions dels residus domèstics. Rovira, Helga. 0, juny de 1997

L'ús dels instruments econòmics per afavorir la reducció i el reciclatge de residus. Puig, Ignasi. 11, gener de 2003

Per què l'energia nuclear no podrà ser mai la solució ecològica a l'escalfament de l'atmosfera? Puig, Josep. 17, gener de 2006

Reflexions d'ecologia i disseny. Penedés, Sergi; Colomer, Jordi. 4, juliol de 1999

Terra Mare: Una celebració de les economies vives. Shiva, Vandana. 16, juny de 2005

Turisme Garrotxa i la Carta Europea del Turisme Sostenible als Espais Protegits. Prats, Josep M. 11, gener de 2003

Urbanisme desbocat. Velázquez, Isabela. 15, gener de 2005

8. Economia social o solidària

Cap a una economia social i solidària. Laville, Jean-Louis. 11, gener de 2003

Carta per la Xarxa Italiana d'Economia Solidària. Xarxa Italiana d'Economia Solidària. 16, juny de 2005

Construint l'economia solidària. Arruda, Marcos. 14, juny de 2004

Construint la socioeconomia solidària de l'espai local al global. Encuentro Latino de Cultura y Socioeconomía. 7, gener de 2001

Del sector informal a l'economia popular. Coraggio, J. L. 2, juliol de 1998

Economia i ecologia: cap a una socioeconomia solidària. Guerra, Pablo A. 13, gener de 2004

Economia solidària i el renaixement d'una societat humana matrística. Arruda, Marcos. 15, gener de 2005

Economia solidària. Fonament d'una globalització humanitzadora. Grup de Treball d'Economia Solidària. 10, juny de 2003

Economia solidària. Xarxes d'Economia Solidària del FSM. 12, juny de 2003

Economia solidària: l'alternativa esdevé estratègica. Lopes, Joao Roberto. 13, gener de 2004

El domini públic. L'espai de l'economia social? Xirinacs, Lluís M. 3, gener de 1999

El paper de l'economia social en la construcció d'Europa. García, Celestino. 1, gener de 1998

Elements per a un pla estratègic de l'economia social. Estalella, J., i altres. 3, gener de 1999

Els aliats: sindicats, ciutats i territoris. Jeantet, Thierry. 7, gener de 2001

Els desafiaments de l'economia popular solidària. Melo Armando de. 8, juny de 2001

Embrions d'una nova economia. Garcia, Jordi. 13, gener de 2004

Entrevista a Enrique del Río: Economia solidària i moviments socials. Panyella, Jordi. 17, gener de 2006

Entrevista a Joan Subirats. Jordi Panyella. 19, gener de 2007

Entrevista a José Luis Coraggio: "És urgent que ens fem càrrec de l'economia". Garcia, Jordi. 18, juny de 2006

Entrevista a Orlando Núñez: "L'economia és el camp de batalla de la lluita popular a Nicaragua".

Martínez, Joana. 5, gener de 2000

Entrevista amb Orlando Núñez. Gravina, Héctor. 1, gener de 1998

Evolució i perspectives de l'economia social. Via, Jordi. 11, gener de 2003

L'economia del treball o l'economia popular. Coraggio, J. L. 9, gener de 2002

La racionalitat econòmica de l'economia de la solidaritat. Razeto, Luis. 5, gener de 2000

La socioeconomia solidària. Río, Enrique del. 5, gener de 2000

La solidaritat, base per a una nova racionalitat econòmica. Favreau, Antonio; Igor, Patricio. 18, juny de 2006

Necessitats col·lectives i noves iniciatives. Anders, Jan Erik. 13, gener de 2004

Nou mil·lenni, nova economia. Conferència europea d'economia social. 3, gener de 1999

9. Experiències

Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social. CIPO; CONSOP. 16, juny de 2005

Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social. Comin Antoni i altres. 15, gener de 2005

De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització. Ester Vidal. 19, gener de 2007

Els reptes del moviment cooperatiu agropecuari a Nicaragua. López, Moisès. 15, gener de 2005

Entrevista a Miquel Miró: Ecotècnia, amb el vent de cara. Vidal, Ester; Garcia, Jordi. 6, juny de 2000

Entrevista a Rubén Prieto: La Comunidad del Sur. Panyella, Jordi. 15, gener de 2005

Grupos empresariales de la economía social en España, de J. Barea i altres. López, Xavier. 8, juny de 2001

Fira d'experiències sostenibles a la III Jornada d'Economia Solidària. Diversos ponents. 19, gener de 2007

La Unió de Cooperatives Agropecuàries de Miraflores. Gassiot, Ermengol; Ferré, Marc. 6, juny de 2000

Sinera: mutualisme, autogestió i solidaritat. Muñoz, Pepa; Galvany, Hèctor. 9, gener de 2002

Una experiència en el sector de serveis socials de proximitat. Garcia, Mari Àngels. 8, juny de 2001

10. Finançament

Diner ètic i solidari. Pons Toni i altres. 14, juny de 2004

El finançament cooperatiu a les XX Jornades de Prada. Parcerisa, Josep. 17, gener de 2006

Josep Maria Vilaseca: El repte d'autogestionar els propis recursos. Garcia, Jordi. 3, gener de 1999

Les assegurances èticament orientades. Grassi, Marco. 16, juny de 2005

Les seccions de crèdit a les cooperatives agràries de Catalunya. Parcerisa, Josep. 14, juny de 2004

Les societats cooperatives i llur lògica financera. Parcerisa, Josep. 9, gener de 2002

Principis de banca ètica. Sunyer, Roger. 9, gener de 2002

11. Gestió

Aprendre de la realitat. González, José Luis. 5, gener de 2000

Autogestió empresarial. Garcia, Jordi; Recio, Albert. 14, juny de 2004

Autogestió i mercat. Mendizábal, Antxon. 3, gener de 1999

Autogestió. Peixoto, Paulo. 16, juny de 2005

Capital social. Baquero, Marcello. 16, juny de 2005

Compromís per l'educació, la qualitat i la societat civil. AEC i FCEC. 11, gener de 2003

Consideracions sobre nous models de desenvolupament. Col·lectiu Serpente de Fogo. 8, juny de 2001

Del comerç electrònic a l'economia interactiva. Gil, Quim. 3, gener de 1999

Eficiència sistèmica. Gaiger, Luiz Inácio. 17, gener de 2006

El pensament sistèmic. Guasch, Salvador. 5, gener de 2000

L'empresa dels nous moviments socials. Garcia,

Jordi. 6, juny de 2000

La empresa que viene, de Bennett Harrison. Garcia, Jordi. 3, gener de 1999

La importància estratègica de la qualitat i la productivitat. Pérez, Manuel. 1, gener de 1998

Les persones i el seu treball en la gestió de les cooperatives de treball associat. Vidal, Ester. 13, gener de 2004

Mite i realitat del creixement. Jordi Garcia Jané. 19, gener de 2007

Objectius de l'actuació innovadora en el cooperativisme de treball associat a Catalunya. Moreno, Marià. 9, gener de 2002

Qualitat i certificació. Horts, Pere. 3, gener de 1999

Qualitat i empreses cooperatives. Horts, Pere. 2, juliol de 1998

Revolució en la gestió. Vázquez, Alfonso. 10, juny de 2003

Una via "realista" d'intercooperació. Picó, Carles; Soriano, Josep M. 12, juny de 2003

Valors cooperatius i gestió empresarial. Via, Jordi. 2, juliol de 1998

12. Globalització, estat del benestar i neoliberalisme

Ciudadania i classe social, de T. H. Marshall i Tom Bottomore. Gallofré, Xavier. 4, juliol de 1999

Conseqüències de la globalització sobre la vida quotidiana als barris. Oliveres, Arcadi. 10, juny de 2003

Declaració contra el deute extern i per un desenvolupament sostenible. Xarxa ciutadana per l'abolició del deute extern. 7, gener de 2001

Denúncia del neoliberalisme, reflexió i alternatives. Marí, Jordi. 9, gener de 2002

Desenvolupa't, jo t'ho ordeno. Deop, Josep M. 8, juny de 2001

El pensament únic s'ha acabat, i ara què? Vilert, Arcadi. 4, juliol de 1999

Globalització i cooperativisme. Ignacio Ramonet. 19, gener de 2007

Globalització i societat civil. Arruda, Marcos. 0, juny de 1997

L'era de la informació, de Manuel Castells. Gallo-

fré, Xavier. 8, juny de 2001

L'estat de benestar: el públic i el privat. Pujol, Jordi. 2, juliol de 1998

Somnis europeus, malsons socials (II). Gravina, Hèctor. 2, juliol de 1998

Somnis europeus, malsons socials (I). Gravina, Hèctor. 1, gener de 1998

13. Intercooperació

Elements que configuren un grup cooperatiu. López, Xavier. 18, juny de 2006

La intercooperació. Vilert, Arcadi. 0, juny de 1997

Objectiu: mercat social. Garcia, Jordi. 9, gener de 2002

Xarxes de col·laboració solidària. Mance, Euclides A. 18, juny de 2006

14. Legislació

A propòsit d'una nova llei de cooperatives a Catalunya. Parcerisa, Josep; Culleré, Xavier. 7, gener de 2001

Conveni del sector del lleure: Nova regulació laboral i empresarial del sector. Alonso, Perfecto. 17, gener de 2006

El nou Estatut i el cooperativisme. Josep Maria Gasch. 19, gener de 2007

Llei de cooperatives, valors cooperatius, identitat cooperativa? Castaño, Josep. 4, juliol de 1999

Principals novetats de la llei de cooperatives de Catalunya. Alonso, Perfecto. 13, gener de 2004

Propostes de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya des del cooperativisme. Vilaseca, Josep M. - Confederació de Cooperatives de Catalunya. 12, juny de 2003

15. Organitzacions

Cap a un nou concepte de les organitzacions en un nou segle. Fòrum d'Elgoibar. 10, juny de 2003

De la societat industrial a la societat del coneixement. Persona i organització. Vázquez, Alfonso. 14, juny de 2004

Educació i coneixement: desestructuració creativa. Vázquez, Alfonso. 15, gener de 2005

El codi de les associacions de Barcelona. CMAB. 9, gener de 2002

Entrevista amb Andri Stahel: Organitzacions a escala humana. Garcia, Jordi. 13, gener de 2004

Imágenes de la organización, de Gareth Morgan. Garcia, Jordi. 4, juliol de 1999

Societat del coneixement i biopolítica. Vázquez, Alfonso. 17, gener de 2006

Un model de transformació organitzativa. Gallofré, Xavier. 11, gener de 2003

Un nou paradigma organitzatiu. Gasalla, José María. 0, juny de 1997

16. Renda bàsica

Entrevista a José Iglesias: Renda bàsica, dret a viure. Garcia, Jordi. 8, juny de 2001

Filosofia i economia de la renda bàsica de ciutadania. Arcarons, Jordi; Raventós, Daniel. 16, juny de 2005

La renda bàsica davant el repte de la immigració. Boso, Àlex; Larrinaga, Irkus i Vancea, Mihaela. 18, juny de 2006

17. Responsabilitat social

Auditoria social. Aiguabella, Joaquim; Berney, Joan. 12, juny de 2003

Balanç d'Identitat Cooperativa. Mugarra, Aitziber. 6, juny de 2000

De la responsabilitat social de les empreses a l'economia social i cooperativa. Comín, Antoni. 16, juny de 2005

El balanç social i les cooperatives. Pere Albertí Huguet. 19, gener de 2007

El Llibre Verd de la responsabilitat de les empreses. Chacón, Carme. 11, gener de 2003

Entrevista amb Josep M. Lozano: Empresa ètica. Garcia, Jordi. 12, juny de 2003

L'ètica d'empresa com a repte i com a oportunitat. Lozano, Josep M. 0, juny de 1997

L'empresa ciutadana, a l'ordre del dia. Garcia, Jordi. 10, juny de 2003

Opcions de mercat compatibles amb l'optimització social. Vidal, Isabel. 4, juliol de 1999

Programa Marca de Qualitat Territorial de la

Garrotxa i el Collsacabra. Güell, Jordi. 11, gener de 2003

Responsabilitat social corporativa i cooperativisme. Seaman, David. 18, juny de 2006

Una proposta de balanç social. Garcia, Jordi. 8, juny de 2001

18. Treball

Associacions i inserció social pel treball a l'Estat espanyol. Vidal, Isabel. 0, juny de 1997

Atur i creació d'ocupació. Via, Jordi. 1, gener de 1998

Centralitat del treball i economia de la solidaritat. Razeto, Luis. 3, gener de 1999

Desenvolupament personal i inserció laboral. Montoro, Ana. 17, gener de 2006

Economia, tecnologia i atur: una perspectiva europea. Majó Joan. 0, juny de 1997

Entrevista amb Marcos Arruda: L'emancipació del treball humà. Panyella, Jordi; Garcia, Jordi. 14, juny de 2004

Identitat i treball autogestionari. Castro, Ana Rita; Alves, Ricardo Augusto. 17, gener de 2006

Inserció i economia social. Sabater, Joaquim. 11, gener de 2003

Les empreses d'inserció i l'aposta per l'economia solidària. Panyella, Jordi. 15, gener de 2005

Les empreses de treball associat: una resposta a l'atur. Vidal, Isabel. 2, juliol de 1998

Modernitat i exclusió. Panyella, Jordi. 18, juny de 2006

Quien parte y reparte., de Jorge Riechmann i Albert Recio. Roca, Jordi. 2, juliol de 1998

Sobre humanitzar allò infrahumà. Garcia, Jordi. 17, gener de 2006

Treball i desenvolupament personal. Río, Enrique del, i altres. 14, juny de 2004

19. Xarxes d'intercanvi

La iniciativa del Tercer Sector. Wagman, Daniel. 8, juny de 2001

Xarxes d'intercanvi a l'Amèrica Llatina: quo vadis? Primavera, Heloísa. 16, juny de 2005

nexe BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Dades personals

Nom i cognoms

Adreça Tel. (....)

Població DP A/e

Subscripció: 24 euros (4 números, 2 anys)

Domiciliació bancària

Nom del/de la titular

Població

Entitat

Oficina

Control

Núm. de compte

Us prego que, fins a nova ordre, carregueu al c/c o llibreta indicada els rebuts que us presentarà nexe en concepte de subscripció.

Signatura

Envia'ns una fotocòpia d'aquesta butlleta a nexe carrer Premià, 15, 1r, 08014 Barcelona o bé per fax: (93) 302 18 85

Els llibres XES de l'economia solidària

La **Xarxa d'Economia Solidària** i les editorials **Icaria** de Barcelona i **Nordan comunidad** de Montevideo tenen un acord per publicar llibres sobre l'economia social i solidària. Són llibres per reflexionar i crear eines d'evolució des d'una economia que té com a valor central el treball humà, una nova forma de produir, consumir i distribuir que es proposa com a alternativa per a la satisfacció de les necessitats individuals i globals.

La Xarxa d'Economia Solidària coordina, conjuntament amb les dues editorials, autors, títols i difusió. Icaria i Nordan s'encarreguen d'editar i distribuir els llibres a l'Estat espanyol, Mèxic, Colòmbia, Uruguai i Argentina.

Llibres publicats

Reconsiderar la riqueza y el empleo. Patrick Viverel i Equipo Promocions

Humanizar lo infrahumano. Marcos Arruda

La dimensión cooperativa. Jordi Garcia, Jordi Via i Lluís M. Xirinacs

Economia solidària, de l'obsessió pel lucre a la redistribució amb equitat. Catherine Galaz i Rodrigo Prieto. I Premi Abacus d'Economia Solidària

Praxis de la esperanza. Educación, empleo y economía social. Daniel Jover

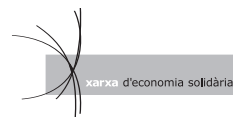

Propera publicació

Caja de herramientas para la economía solidaria. Revista Illacrua

Nordan Comunidad

Icaria Antrazyt

nexe

quaderns d'autogestió i economia cooperativa

Quatre últims números publicats

Núm. 15

Jordi Panyella i Carbonell, *Entrevista a Rubén Prieto*. Alfonso Vázquez, *Educació i coneixement: desestructuració creativa*. Jordi Panyella i Carbonell, *Les empreses d'inserció i l'aposta per l'economia solidària*. Moisès López Vizuete, *Els reptes del moviment cooperatiu agropecuari a Nicaragua*. Patrick Duguay, *Desenvolupament econòmic comunitari i economia solidària*. Isabela Velázquez, *Urbanisme desbocat*. Paulo de Jesús, *Desenvolupament local*. Toni Comín, Àngels Nogué i Tomàs Ferrer, *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*. Marcos Arruda, *Economia solidària i el renaixement d'una societat humana matrística*. CONFAVC i Unió de Pagesos, *Parlem del territori. Propostes ciutadanes*

Núm. 16

Jordi Panyella i Carbonell, *Entrevista a Josep Maria Gasch*. Antoni Comín, *De la responsabilitat social de les empreses a l'economia social i cooperativa*. Marco Grassi, *Les assegurances èticament orientades*. Heloísa Primavera, *Xarxes d'intercanvi a l'Amèrica Llatina: quo vadis?*. Jordi Arcarons i Daniel Raventós, *Filosofia i economia de la renda bàsica de ciutadania*. Josep Parcerisa i Casals, *Com evoluciona el cooperativisme català?*. Paulo Peixoto de Albuquerque, *Autogestió*. Marcello Baquero, *Capital social*. Xarxa Italiana d'Economia Solidària, *Carta per la Xarxa Italiana d'Economia Solidària*. Fundació Nova Cultura de l'Aigua, *Ciència, tècnica i ciutadania: claus per a una gestió sostenible de l'aigua*. Vandana Shiva, *Terra Mare: Una celebració de les economies vives*. CIPO i CONSOP, *Bones pràctiques de les cooperatives d'iniciativa social*

Núm. 17

Jordi Panyella i Carbonell, *Entrevista a Enrique del Río*. Josep Parcerisa, *El finançament cooperatiu a les XX Jornades de Prada*. Joelle Palmieri i Dominique Foufelle, *Feminisme i economia social i solidària*. Jöel Martine, *Per un sector de la propietat social viable en l'entorn econòmic actual*. Bruno Clémentin i Vincent Cheynet, *El decreixement sostenible*. Luiz Inácio Gaiger, *Eficiència energètica*. Ana Rita Castro i Ricardo Augusto Alves, *Identitat i treball autogestionari*. Josep Puig i Boix, *Per què l'eergia nuclear no podrà ser mai la solució ecològica a l'escalfament de l'atmosfera?*. Alfonso Vázquez, *Societat del coneixement i biopolítica*. Diversos autors, *Desenvolupament personal i inserció laboral*. Perfecto Alonso, *Conveni del sector del lleure*. Jordi Garcia Jané, *Sobre humanitzar allò infrahumà*.

Núm. 18

Jordi Garcia Jané, *Entrevista a José Luis Coraggio*. Iosu Lizarralde i Inazio Irizar Etxeberria, *Cooperativisme i competitivitat a Europa. L'experiència de Mondragón*. Richard Bickle, *L'educació i l'adaptabilitat en l'èxit cooperatiu*. David Seaman, *Rresponsabilitat social corporativa i cooperativisme*. Jordi Panyella Carbonell, *Modernitat i exclusió*. Àlex Boso, Irkus Larriñaga i Mihaela Vancea, *La renda bàsica davant el repte de la immigració*. Jordi Garcia Jané, *Cooperativisme: regeneració o assimilació*. Xavier López, *Elements que configuren un grup cooperatiu*. Euclides André Mance, *Xarxes de col·laboració solidària*. Antonio Faveau i Patricio Igor, *La solidaritat, base per a una nova racionalitat econòmica*. Mariana Gil Schemel, *Cooperatives a fons perdut*.

Podeu demanar números endarrerits al tel. 93 318 81 62, a/e: federacio@cooperativest treballcoop
Edita: Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

nexe 19

La meva conclusió és que l'economia global sembla estar atrapada en una lògica d'acció que té un impuls propi. Però si gratem sota la superfície, advertim que se la imaginitza i forma per mitjà d'imatges implícites i indiscutides, igual com el món de les organitzacions burocràtiques va adquirir la seva forma sobre la base dels principis mecànics. Per exemple, veiem la influència que s'atorga a la metàfora de la competitivitat global. Les empreses i els estats nacionals semblen obeir a una imatge del món com un joc competitiu complex en què hi ha guanyadors i perdedors, on l'objectiu final és prendre partit pel bàndol guanyador o, almenys, obtenir una bona quantitat de punts...

El "joc" exigeix organitzacions veloces, flexibles, adaptables i autoorganitzades. Però prestem la necessària atenció a les regles? És aquest el joc apropiat? És aquesta la millor manera de crear el món que volem?

Gareth Morgan. *Imagin-i-zación*. Ed. Granica